

COLOCVII

DESPRE ȘCOALĂ, FAMILIE ȘI SOCIETATE

ANUL II

3 (9)

martie

1967

lei 3

DIN SUMAR

- URIAȘUL DE LA DUNĂRE
- ASPIRAȚII ȘI POSIBILITĂȚI
- DEMNITATEA ÎN DEZBATEREA ADOLESCENȚILOR
- FONDUL PRIMORDIAL
- PERSONALITATEA EDUCATORULUI
- ZGOMOTUL, DUȘMAN AL COPILULUI
- CUNOAȘTEREA COPILULUI DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ DE CĂTRE PĂRINȚI
- VÎRSTA FERICITĂ
- O MORALĂ UNIVERSALĂ: BUNUL SIMȚ
- TEATRUL ȘI EDUCAȚIA TINERETULUI
- COPILUL DUMNEAVOASTRĂ ESTE TIMID?

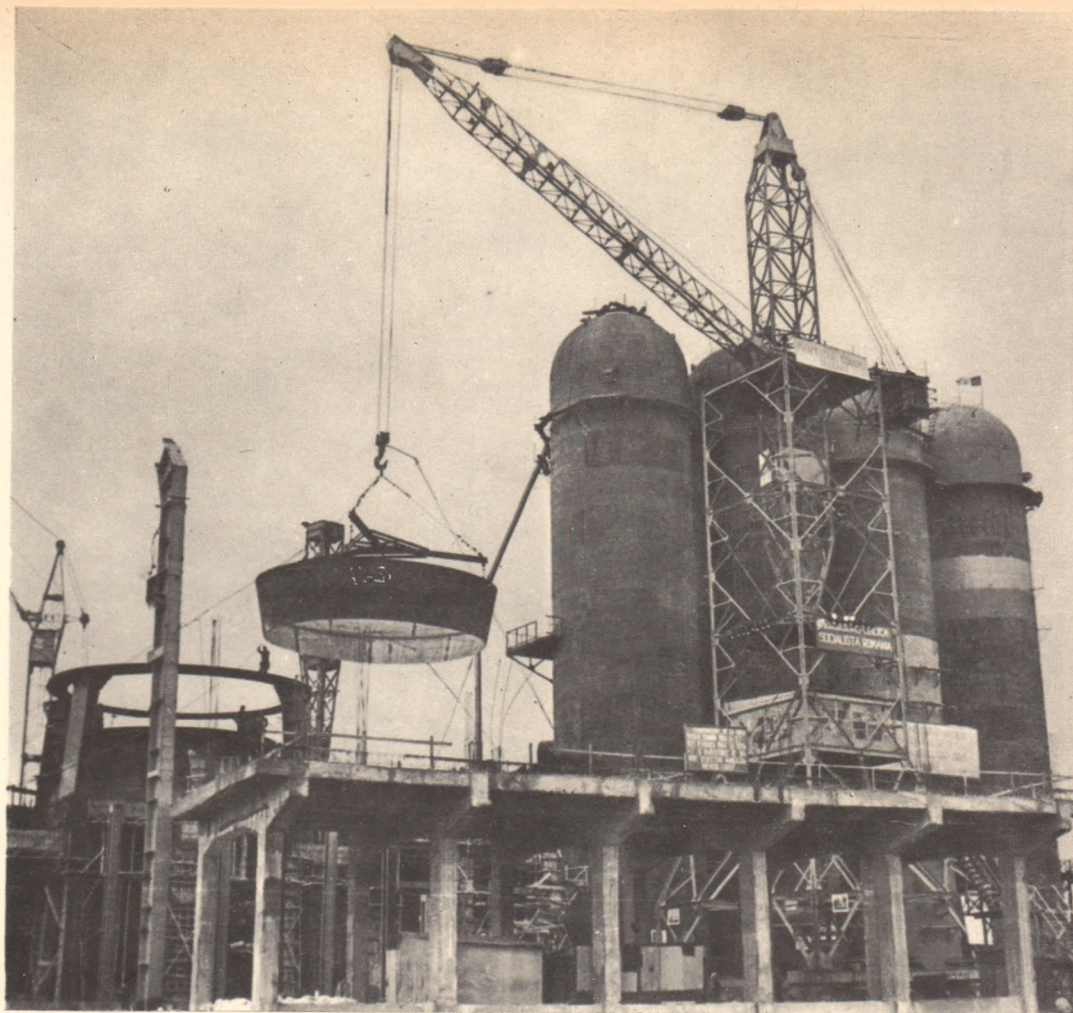

FOLCLOR

COSTIN IOANID

uriașul de la dunăre

Grigore HAGIU

Instalarea unui din marile furnale ale
Combinatului Siderurgic de la Galați.

Călătorisem foarte mult vara întregă. În timp ce se cosea grâul fusesem pe Dunăre, la viitoarea hidrocentrală Porțile de Fier, văzusem jaloanele acestei mari construcții, forfota aceea specifică, tulburătoare, vitală, a oricărui început de șantier.

Acum veneam de la mare, după ce-i străbătusem întreg litoralul, și mă-ndreptam către Galați, parcurgând un colț al Bărăganului.

Zi tăcută, pe cîmpuri fără oameni, cu lumină toridă. Piramidele de grâu, căzute din clepsidra spartă a începutului de toamnă, îmi punctau călătoria, măsurînd un timp orizontal.

În apropierea Siretului, jeturile de apă ale unei irigații complexe abureau cerul la orizont, rotindu-se uniform peste grădinile de legume. Presimțeam răcoarea acelei ploii artificiale, binefăcătoarea ei monotonie, mirosul umbrit și amăruit al tulpinelor de roșii stropite.

Purtam toate aceste imagini ale verii în mine. Dar cea mai intensă era a mării. Îi simțeam soarele depus lichid în oase; licoare concentrată pentru străbaterea unui an întreg. Îi auzeam încă valurile ei în carne: un spațiu larg și inefabil, pe care nu-l poți simți decît în apropierea mării, îmi stăpînea liniștit gîndurile. Acest sentiment, la distanță de numai cîteva ore, avea să se echilibreze, să capete într-un fel o nouă dimensiune, mai acută, suprapus priveliștii unice a combinatului siderurgic de la Galați, gigantică așezare industrială.

Orice intrare într-un oraș are întotdeauna o anumită neliniște, presupunînd contacte cu lucruri noi, nemaivăzute. Cartierul muncitoresc Țigîna este preludivul combinatului, intrarea-n el printr-o ușă intimă, pregătitoare. Aveam într-un fel senzația că sînt tot la mare. Blocurile de locuit, de deservire a populației, de interes cultural respiră prospețime, un aer familiar, tonic. Și totuși, îndărătul acestei aparente acalmii nu e greu să ghicești febrilitatea unui efort deosebit, desfășurat în apropiere.

Am intrat, în sfîrșit, în incinta combinatului, pe spațiul celor aproape 700 hectare subîntinse de el, dominînd creasta unui deal întreg. Din cele citite știam cantitatea imensă de oțel ce se va produce aici, consumul uriaș de apă necesar, moderna imensitate a halelor și-a agregatelor tehnice. Imaginea pe viu însă întrece orice așteptare. Deși numai trasat, în plină construcție încă, de pe acum i se-ntrevede lîmpede conturul viitor. O Hunedoară și Reșița laolaltă, dispuse însă într-un plan geometric extrem de riguros, pe care cele două cetăți siderurgice amintite, vechi centre industriale, nu-l vor mai putea căpăta niciodată. Aici totul se ridică pe teren viran, absolut de la-nceput.

La proporțiile acestui șantier, camioanele basculante, acești nervi ai lui plini de viață, în veșnică mișcare, sînt reduse la o scară minimă, nu pot trăi decît episodic. Chiar clădirile administrative, unele terminate, se pierd în umbra combinatului propriu-zis.

Gropi adînci de fundație, săpate în lutul gălbui, și-n care se va înfige dintele de beton al vreunei hale, par umora, reflexul turnurilor de apă, a căror masivă osatură metalică se-nalță în orizont.

Laminorul de tablă groasă, punct avansat de construcție, este gata. El dă măsura certă a-ntregului combinat. Lung de un kilometru, (în armătură metalică neverosimil de fină și elegantă, cu sticlă colorată mai ales în albastru, lăsînd înăuntru o lumină odihnitoare, egală) de capacitatea unui stadion închis, este un monument de arhitectură industrială. Piesa lui de bază, transportarea ei de la Dunăre și pînă înăuntru halei, a necesitat, datorită greutateii ei extraordinare, un efort neobișnuit, una din multele epopei consumate frecvent aici.

Odată cu construirea combinatului, pînă la ultimele lui ramificații, cîteva mii de muncitori se formează, nu numai în sensul calificării superioare, ci și al ridicării lor pe o treaptă de conștiință mai înaltă. A fi părtaș la o asemenea exemplară creație, solidar viziunii ei, înseamnă a învăța implicit să te depășești zilnic.

Veneam de la mare și imaginea ei se suprapunea într-un mod ciudat celei a combinatului gălățean. Același unghi deschis imensității le înrudea pe-amîndouă. Dorul nedefinit al mării se materializa abia acum. Valurile împietreau monumental, rămînea numai ideea mișcării. Gigantul de la Galați îmi limpezea propria mea stare, dădea conținut concret timpului adunat de mine o vară întregă, aduna toate impresiile într-un singur și puternic vîrf de gînd. Propria mea maturitate se solidariza cu viitorul, încrezătoare și conștientă de sine.

Priveam combinatul cu aceeași emoție cu care privești gările, porturile, aerodromurile, toate aceste centre învăluite de aura plecărilor spre țăr-muri noi. El sugera călătoria unei țări întregi spre anii viitori, spre țăr-mul lor știut, dar nu mai puțin miraculos.

Centru de greutate în care opera de desăvîrșire a construcției socialiste din țara noastră își găsește un punct de sprijin de nădejde, gigantul de la Galați, cea mai mare lucrare din țara noastră, de care se apropie doar hidrocentrala Porțile de Fier, devine prezent istoric, fapt pe măsura dragostei de țară ce ne însuflețește pe noi toți.

ASPIRAȚII ȘI POSIBILITĂȚI

Conf. univ. Dr. Ursula ȘCHIOPU

Printre evenimentele de fiecare zi ce se înscriu în jurnalul de activitate și observații al fiecărui psiholog, apar adesea și probleme mai complexe. Așa de pildă există împrejurări în care se cere un discret consult psihologic pentru situații în care tinere sau tineri inteligenți, buni la învățătură, vioi, sociabili și mai ales bine pregătiți la disciplinele dificile ca fizica, matematica ori chimia, devin, fără motiv aparent vizibil, nervoși, prost dispuși, neglijenți. Este posibil ca în astfel de situații atitudinea generală de incertitudine și neliniște să aibă la bază mici indispoziții ale virstei, unele insuccese de moment, efecte ale unor neînțelegeri sau ale unor neatenții suportate, decepții etc. Adesea motivul unei astfel de schimbări în conduită are la bază o cauză mai profundă, psihologică — o condiție internă de alarmă, de dibuire ori căutare. (Vorbind în mod simbolic, există în structura psihologică o „foarfecă” ce croiește în stofa personalității umane trăsăturile de ansamblu ale conduitei). E vorba de relația dintre aspirații și posibilități, acestea din urmă integrate într-o completă deliberare internă, privind ceea ce este permis, ceea ce nu este permis și ceea ce este necesar.

Cercetările psihologice efectuate mai ales de către școala psihologică a lui K. Lewin, iar la noi în țară de M. Ralea și T. Hariton, au abordat multilateral problema nivelului de aspirație, a caracteristicilor sale, în funcție de nivelul de posibilități. În genere, între aceste două verticale ale personalității se constituie evolutiv un relativ echilibru. Raportul este agitat în anii copilăriei, ani dominați de legea celei mai mari tentații și de o mare ignoranță cu privire la posibilități. Psihologii J. Falls și A.I. Anderson au semnalat un nivel de aspirații rudimentar la virsta de 2—3 ani, manifestat în dorința copilului de a se autoservi — dorință pe care D. Rubes o atribuie *adultrismului* (dorinței copilului de a fi asemănător cu adultul). Până la intrarea în școală, personalitatea copilului suferă episodic și superficial efectele neconcordanței dintre aspirații și posibilități. Condițiile de competiție și performanță școlară organizează în mod intensiv un nivel de aspirații general-complex pe planul activității intelectuale — concomitent cu educarea posibilităților pe acest plan. Se construiește astfel o atitudine generală apreciativă (cu funcții și aspecte în care intervin numeroși factori social-culturali (J. Nuttin). Mai ales în anii pubertății, dezvoltarea inegală a copiilor are ecouri complexe asupra formării relației dintre nivelul de aspirații și cel al posibilităților. De multe ori aspirațiile pot să se situeze deasupra sau sub posibilități, creînd atitudini autoapreciative diverse.

În cazul citat la începutul acestor rânduri, tinerii la care ne-am referit trăiau intens înțelegerea unei mari diferențe între nivelul de aspirații din viața școlară și nivelul de posibilități. Aceasta a provocat o tulburare a relației dintre ele, manifestată prin momente dificile în viața lor intelectuală și de neconcordanță în ce privește aprecierea, în câteva cazuri, a rezultatelor personale, în comparație cu rezultatele mai bune obținute de alți elevi în aceleași condiții. Am cunoscut și alte cazuri. Citez printre altele cazul unei eleve, ajunsă azi în clasa a XI-a la un liceu aproape de cheul Dîmboviței care, cu toate repetatele eșecuri școlare, considera că a fost conținut nedreptățit. În acest caz nivelul aspirațiilor se situa mult deasupra nivelului posibilităților care au fost neglijent educate. În schimb, dezvoltarea aspirațiilor a fost viu întreținută mai ales de părinți, care aveau doar aceas-

tă unică fetiță. Întîlnim și situații diametral opuse. Astfel, în cazul oamenilor timizi, neîncrezători, nesiguri, este afectat nivelul aspirațiilor care ajunge uneori sub cel al posibilităților.

Desigur, dezvoltarea aspirațiilor este mai facilă decît aceea a posibilităților, a căror perfecționare cere efort, perseverență, timp, interese constante, muncă educativă complexă. Pe de altă parte, nivelul aspirațiilor se corectează în cele mai multe cazuri prin activitate, prin înregistrarea tacită a dificultăților și a performanțelor, prin raportarea la aprecierea socială. Din acest punct de vedere se știe că nici un elev nu consideră drept succes reușita la o lucrare foarte ușoară, după cum nu e considerat eșec nereușita la o problemă deosebit de grea, chiar dacă unul sau doi din colectivitatea respectivă au rezolvat corect problema. (Experimentele din 1953 și 1961 ale lui Nuttin). Se știe de asemenea că există un însemnat număr de elevi care nu apreciază corect valoarea reală a muncii lor. E vorba mai ales de acei elevi care sînt convinși că au făcut bine o lucrare și sînt cu totul surprinși de nota mediocră sau mică obținută. Caracteristică, în genere, devine ca atare în planul relației aspirații-posibilități, atitudinea față de eșec și de succes. În majoritatea cazurilor se evită eșecul. Uneori însă, eșecul provoacă o anumită atracție (Hoppe, 1930, Frank, 1935).

Nivelul de aspirații se construiește treptat sub influența condițiilor generale de viață. Familia este cu deosebire responsabilă de structura nivelului de aspirații în care se cuprind idealurile, năzuințele, tentațiile apreciative și auto — apreciative ale copiilor și tinerilor. În special, formarea scopului vieții, a idealurilor profesionale, a idealurilor privind viața socială și locul concret în complexitatea ei, sînt influențate mult de elementele apreciative alimentate de familie. Așa se explică de ce tinerii care au fost răsfațați în familie au un nivel de aspirații mult deasupra nivelului de posibilități. Desigur, eșecurile și succesele, factorii economici, factorii sociali etc. pot să modifice și chiar să restructureze relația dintre aspirații și posibilități. Colectivitatea, prin nivelul general al aspirațiilor sale, prin mobilitatea mișcării ascendente a aspirațiilor și posibilităților din colectiv, poate influența intens și permanent stimulînd, inhibînd sau deviînd relația dintre nivelul aspirațiilor și cel al posibilităților. Modificarea valorilor în colectivitate poate determina crize de aspirații sau crize de prestigiu. Mulți scriitori contemporani cunoscători au analizat acest fenomen cu toate implicațiile sale. Aș cita din acest punct de vedere subtila analiză din romanul „Cordovani” de scriitorul Ion Lăncrănjan ori complexa evoluție a personajelor din romanul „Descoperirea familiei” de Ion Brad.

Problemele relației dintre aspirații și posibilități, subtile, complexe, constituie în zilele noastre terenul pe care se încearcă o emancipare a întregii problematice psihologice de sub tutela caracterului invertit spre procese, fenomene, reacții. Aceasta a făcut, după cum afirmă cunoscutul psiholog polonez Tadeus Tomaszewski în nr. 1—2 din *International Journal of Psychology*, ca omul concret, „subiectul acestor fenomene să dispară și să rămînă doar o ipoteză”.

Există în psihologie dezideratul de a căuta omul concret, omul contemporan, care trăiește și evoluează complex, multidimensional interior. Aceasta este un obiectiv deopotrivă important pentru psihologia teoretică și ca și pentru psihologia aplicativă.

Desen de Olga CIZEK

1. Ce înțelegi prin demnitate?
2. Ce însușiri morale presupune demnitatea?
3. Povestești o întâmplare în care ai remarcat atitudinea demnă a cuiva.
4. Cum credeți că se poate ajunge la o conduită demnă?

Carlatida

I. VLAD

DEMNIȚATEA ÎN DEZBATEREA ADOLESCENȚILOR

Valeriu CEAUȘU
psiholog

Școala, după cum s-a subliniat adeseori, are menirea nu numai de a transmite cunoștințe, ci de a contribui și la formarea profilului moral al tinerilor. An de an, mii de tineri părăsesc băncile liceului, pentru a face un nou pas pe drumul către societate. Care este „echipamentul moral” al acestora? Care sînt — înainte de a ne întreba cum le aplică — noțiunile, cunoștințele lor despre normele comportării morale? O anchetă asupra demnității — efectuată la Liceul „Spiru Haret” din Capitală, cu ajutorul tov. prof. Lucia Atanasescu, ne dă un prim răspuns la aceste întrebări.

De ce despre demnitate?

În primul rînd, deoarece cuvîntul demnitate este foarte des întrebuițat. Îl auzim în școală, pe stradă, în tramvai, acasă, oriunde se întîlnesc oameni. „Nu-i de demnitatea mea să...”, „Demnitatea îmi cere să...” sau altele, sînt expresii folosite adesea pentru justificarea propriei comportări în relațiile cu alți oameni, în care, chiar dacă nu este numită, noțiunea de demnitate este subînțeleasă. Este interesant însă de remarcat că aceeași noțiune este întrebuițată în situații felurite: uneori, ca scuză pentru incapacitatea de a reacționa, alteori ca armă de apărare și nu rareori chiar ca armă de atac (cite insulte nu izvorăsc dintr-un sentiment de „demnitate” jignită?), semn că mulți dintre cei care la fiecare pas fac uz (a se citi abuz) de „demnitate” nu au o idee justă despre conținutul noțiunii.

Un prim scop pe care l-am urmărit a fost deci acela de a preciza — pentru elevi, dar și pentru unii dintre adulți — sensul și implicațiile acestei larg invocate noțiuni.

1. Ce știu tinerii despre demnitate?

Pentru a se crea posibilitatea unei analize statistice, răspunsurile la prima întrebare („Ce este demnitatea?”) le-am împărțit în patru categorii, în funcție de măsura în care ele se apropie, nu de o definiție rigidă a noțiunii de demnitate, ci de esența noțiunii. Astfel, într-o primă categorie am înglobat răspunsurile generale, vagi. În categoria a II-a, răspunsurile care exprimă o relativă apropiere de obiect; în cea de a treia răspunsurile care, deși denotă o intuire fidelă a obiectului, suferă printr-o formulare neclară sau incompletă. În sfîrșit, în categoria a IV-a am încadrat răspunsurile clare și complete care, după părerea noastră, exprimă cel mai corect esența noțiunii de demnitate.

Și acum cifrele:

Categoria I-a însumează 56,8% din răspunsuri; a II-a 30,4%; a III-a, 6,4%; iar a IV-a de asemenea 6,4%.

Deși cifrele sînt elocvente prin ele însele, nu socotim de prisos să stăruim asupra implicațiilor lor. Mai mult de jumătate din elevii supuși anchetei nu au reușit să se apropie în suficientă măsură de specificul noțiunii de demnitate. Este însă îmbucurător faptul că ei plasează noțiunea respectivă în sfera moralei, că își dau seama de complexitatea ei și că văd în conduita demnă o condiție a integrării individului în societatea socialistă. Să dăm cîteva exemple din categoria I-a (unele, textual, altele prescurtate, dar fără denaturarea conținutului):

Cel de al doilea motiv pentru care am ales tocmai această noțiune și nu alta, ca obiect al anchetei noastre, constă în faptul că demnitatea sau, mai precis, concepția despre demnitate pe care o nutrește un individ, definește mai mult decît orice altă trăsătură psihică gradul său de integrare socială, natura relațiilor sale cu societatea înconjurătoare. Pentru că, spre a se manifesta, însușirea respectivă presupune neapărat un context social, chiar dacă acesta nu este totdeauna în mod concret prezent. Astfel, din momentul în care individul gîndește, și cu atît mai mult din cel în care rostește cuvîntul demnitate, el s-a și plasat într-o anumită relație cu alt individ sau în genere cu societatea.

Date fiind aceste implicații, deocamdată formale, ale noțiunii de demnitate, am considerat că opiniile elevilor de liceu asupra însușirii respective puteau exprima cel mai bine modul în care privesc ei relațiile individului cu alt individ sau cu societatea în care se pregătesc să intre. Desigur, școala nu înseamnă deplină integrare a tinerilor în societate, dar ea reprezintă terenul în care trebuie și pot să se prefigureze relații armonioase între individ și societate, astfel încît, ulterior, întîlnirea efectivă a celor două entități să nu aibă caracterul unei confruntări dramatice, cu efecte imprevizibile și pentru una și pentru alta.

La ancheta noastră au răspuns 125 de elevi: 80 din clasele a XI-a, 34 dintr-o clasă a X-a și 11 dintr-o clasă a IX-a.

După cum era și de așteptat, s-a obținut o mare varietate de răspunsuri, reflectînd grade diferite de cunoștințe și mai ales de interes în problema supusă anchetei. Să le analizăm pe rînd:

Eleva C.C. (cl. a XI-a): *o calitate morală complexă a omului nou.*

Eleva P.E. (cl. a XI-a): *o calitate morală complexă ce presupune (...) mai multe însușiri (!)*

Elevul I.N. (cl. a XI-a): *„Acea însușire morală exclusiv atribuită omului care-l încadrează în anumite grupuri sociale, cerîndu-i în același timp o serie de calități potrivite”.*

Elevul M.A. (cl. a XI-a): *„Prin demnitate înțeleg acele calități morale pe care un om și le însușește de-a lungul vieții sale și care servesc idealului său”.*

Eleva S.V. (cl. a X-a): *„Demnitatea este însușirea pe care o poate avea orice om în era noastră socialistă”.*

Cîteva exemple de răspunsuri încadrate în categoria a II-a:

Eleva P.N. (cl. a XI-a): *„Demnitatea reprezintă întruchiparea calităților pe care le are un om pentru a merita încrederea și respectul”.*

Eleva I.A. (cl. a XI-a): *„Se caracterizează printr-o atitudine morală corectă. Demnitatea este opusă umilinței”.*

Elevii care au dat răspunsuri încadrate în categoriile I-a și a II-a au dreptate în ceea ce spun. Într-adevăr, demnitatea „este o trăsătură morală a omului”, o „trăsătură nobilă de caracter”, o „totalitate de idei și însușiri morale cu care trebuie să fie dotat un om”. Dar cam același lucru s-ar putea spune despre multe alte însușiri ca modestia, cinstea, sinceritatea ș.a. S-ar putea aprecia că elevii respec-

tivi au exprimat numai primul termen al unei definiții, anume *genul proxim*, omițându-l total sau parțial pe cel de-al doilea, care era de fapt și cel mai important, *diferența specifică*.

Fără a dramatiza, dar și fără a ne ascunde de realitate, credem că de aici se poate trage concluzia că elevii nu dispun încă de suficiente noțiuni de etică.

În practică, mulți tineri, datorită sfaturilor date de părinți, de educatori, își însușesc fără dificultate regulile unei comportări sociale corecte, în ultimă instanță demne. Dar, pe măsură ce se maturizează, tinerii trebuie să capete și noțiunile, acel ansamblu de idei despre lume și viață care să-i ajute să-și teoretizeze experiența individuală și socială și să-și transforme „simțul moral”, insuflat pînă atunci, în „concepție morală”, marcînd trecerea la o atitudine conștientă, activă, față de viață și societate.

Ce este demnitatea?

Unii elevi au sensul exact al noțiunii de demnitate. Astfel, Martincuc Elena, din clasa X-a E, scrie: „A fi demn înseamnă în primul rînd a avea respect față de tine însuși și exigență peotriva cerințelor celor mai înalte ale mediului înconjurător, pentru că demnitatea apare exclusiv în relațiile dintre oameni. A fi demn mai înseamnă a îmbina stîmă de sine cu stîmă față de alții, în așa fel încît piedicile, inerente oricărei forme de activitate umană, să-și prilejuiască afirmarea calităților proprii și să-și cîștige în același timp admirația celor din jur, făcîndu-te respectat. Demnitatea apare în împrejurări deosebite, de răscurce, dar tot atît de bine și în ocaziile zilnice.” O asemenea maturitate de gîndire-ar putea fi invidiată de mulți adulți.

Regăsim aici cea mai mare parte a conținutului pe care trebuie să-l aibă în epoca și în societatea noastră noțiunea de demnitate „respect față de tine însuși și exigență etc.” Deci nu prețuirea de sine, găunoasă și fanfaronardă, cunoscută în limbajul curent sub denumiri ca: infumurare, orgoliu, vanitate, oroganță, ci acel dram de respect de sine inspirat de satisfacția datoriei împlinite, de conștiința de a fi corespons cerințelor societății care te înconjoară. Epictet spunea undeva: *demnitatea este bunul tău, ca și probitatea, cine poate să-și le răpească?* La acest dicton putem răspunde următoarele: demnitatea, ca și cinstea, nu se cîștigă odată pentru totdeauna, ele nu-ți aparțin în mod definitiv, căci pentru aceasta trebuie să lupți toată viața. Iar de răpît, aceasta se poate întîmpla în orice clipă. Și cine o poate face? Numai tu însuși. Nimeni în afară de tine nu poate atenta la propria ta demnitate.

Atitudinea demnă nu înseamnă nesocotirea semenilor, ci dimpotrivă, recunoașterea cinstită a muncii și meritelor lor, înseamnă „... a îmbina una de sine cu stîmă față de alții...”, cum spune eleva al cărei răspuns l-am reprodus mai sus. Meritele unui om nu pot fi recunoscute ca atare decît în urma confruntării acțiunilor sale cu marile valori sociale. Dar, pentru ca să existe valori sociale, trebuie să existe oameni. Ca atare, nu mă pot prețui și nu pot aspira la respectul celor din jur, decît în măsura în care eu însuși îi prețuiesc și-i respect. Desigur, această prețuire nu duce la umilința față de semenii. E lucidă, și bazată pe cunoașterea și aprecierea realistă a muncii și însușirilor lor. În legătură cu aceasta eleva Borechet Măriuca din cl. XI-a C., scrie: „Ești demn atunci cînd nu faci compromisuri față de tine însuși, cînd acționezi așa cum gîndești și ai curajul să-ți afirmi punctul de vedere, cînd pretinzi celor din jur să te respecte tot atît cît îi respecti tu pe ei și cît te respecti tu însuși.”

Este atitudinea omului care merge pe propriile sale picioare, mîncînd și luptînd pentru realizarea marilor aspirații și idealuri ale umanității. Este atitudinea animată de o mare forță morală.

Cu aceasta ne apropiem de un alt aspect al demnității care a fost mai puțin sesizat de elevi. Este vorba de primul și ultimul izvor al demnității omului: *munca*. Aceasta-i conferă demnității o nouă aură și-i restituie înțelesul originar.

Omul este singura viețuitoare care depune în mod conștient o activitate complexă și sistematică pentru transformarea naturii potrivit nevoilor sale: munca. Paralel și în strînsă legătură cu aceasta s-au dezvoltat procesele și însușirile lui psihice și, în primul rînd, gîndirea. De aceea s-a și spus că munca l-a creat pe om. Prin

PORTRET

Mihai
Cătălin
GION (16 ani)

gîndirea dublată de muncă omul devine propriul său stăpîn. Aceasta îi dezvoltă calități noi, necunoscute de orice altă viețuitoare: puțința de a-și domina și dirija reacțiile și acțiunile, conform unor scopuri pe care și le fixează el însuși. Tocmai însemnătatea participării actului de gîndire în orice faptă și conduită a omului i-a făcut pe unii filozofi să considere că demnitatea este o calitate pe care i-o conferă omului însuși capacitatea sa de a gîndi. „Demnitatea este o maiestate care rezultă dintr-o judecată dreaptă și serioasă” spune Platon. Mai aproape de vremea noastră, într-o exprimare și mai lapidară, Pascal afirmă: „Toată demnitatea noastră constă în gîndire”. Singura completare pe care ne-o îngăduim la cele spuse de filozofii citați este aceea că alături de gîndire trebuie subînțeleasă și munca, adică exprimarea în act a gîndirii, fără de care aceasta rămîne sterilă.

Așadar, demnitatea reprezintă respectul față de propria gîndire, exprimată prin realizarea unui deplin acord între conduita exterioară și muncă, pe de o parte, și propriile convingeri, pe altă parte. Dar acest acord se realizează în sens, am spune, ascendent: faptele sînt dirijate de convingeri, mergînd pe linia celor mai înalte valori și aspirații sociale.

Acordul stabilit este trăit în conștiința ca un act sufletesc propriu care-i dă omului sentimentul valorii și, în același timp, al datoriei sale, ceea ce nu e întotdeauna ușor de realizat, întrucît respectul pentru propriile convingeri și propria muncă poate intra în conflict cu ceilalți oameni, poate fi legat de renunțări momentane, de acceptarea unor privațiuni sau chiar — așa cum am văzut deseori în istorie — de acceptarea sacrificiului vieții. De aceea, adoptarea unei atitudini demne implică întotdeauna procese de conștiință care uneori pot ajunge să îmbrace forme dramatice.

Evoluția istorică a cuvîntului demnitate, legat de gîndire și muncă sau faptă, ne apropie de sensul originar al ei. Cuvîntul latinesc *dignus* (vrednic, care merită) desemna un om a cărui faptă vrednică merita respectul celorlalți, care se distingea prin conduita lui bună de ceilalți semenii. În acest sens, istoria consemnează răspunsul lui Alexandru Macedon. Întrebat fiind de generalii lui cui îi lasă imperiul cucerit de el, Alexandru le răspunde: „Celui mai vrednic”. Adjectivul *dignus*, caracterizînd fapta sau calitățile morale, conduita sau valoarea unui om, a dat substantivul demnitate (în latinește „*dignitas*”) care însemna respectul pe

care-l merită cineva sau respectul pe care ni-l datorăm nouă înșine. Cu timpul, în cadrul orînduirilor sociale împărțite în clase sociale antagoniste, conceptul de demnitate a fost golit de sensul lui adevărat, fiind legat de funcțiile înalte în ierarhia socială. Meritul și vrednicia personală bazate pe muncă, conduită și faptă morală, au fost înlocuite cu atribute exterioare (rang social, avere, naștere etc.), pentru că munca n-a fost considerată de clasele dominante ca un izvor al demnității.

De aceea realizarea dimensiunilor integrale ale demnității a fost posibilă numai acolo unde, la capătul unui îndelungat proces de transformări sociale, munca a fost eliberată de lanțurile exploatarei de clasă. În societatea socialistă, unde funcționează indici valorici morali, o dată cu reabilitarea muncii, i se restituie demnității și înțelesul ei integral. În felul acesta și cuvintele „demnitate” și „demnitari” (cu referire la anumite funcții înalte) capătă un conținut moral, identificîndu-se ocuparea unei funcții înalte cu posesia unor calități morale de natură să impună respect.

— Poate fi demnitatea numai o „haină de stradă”? O elevă din clasa X-a, L.V., declară că este impotriva lui Voltaire care ar fi spus: „Demnitatea maschează lipsurile”. Dacă l-ar fi cunoscut mai bine pe Voltaire, eleva în cauză și-ar fi dat seama însă că omul care, cu spiritul și ironia sa, a biciuit necruțător o întreagă epocă, se referă aici la falsa demnitate, demnitatea-fațadă. În înțelepciunea sa, poporul a sancționat și acest gen de demnitate, în proverbe ca: „Ori te poartă cum ți-i vorba, ori vorbește cum ți-i portul!”.

Așadar, demnitatea nu este o simplă chestiune de aparență. Și nu pot exista două tipuri de demnitate, una pentru lume și alta de „uz casnic”. Acasă sau în lume, ea trebuie să fie una singură: stîmă măsurată pentru sine, izvorită din meritele cîștigate prin muncă și din încrederea în propriile forțe, prețuire și respect pentru munca celor din jur, identificarea deplină cu valorile sociale și cu marile aspirații ale umanității.

2. Ce însușiri morale presupune demnitatea?

Ierarhizînd însușirile psihice după frecvența cu care ele au fost indicate de elevi, am obținut ordinea următoare: cinstea — indicată de 54 de elevi; respectul — 30; curajul — 29; corecti-

tudinea — 18; sinceritatea — 15; modestia — 12; voința — 10; seriozitatea — 10; mândria — 9; simțul de răspundere — 8; spiritul de dreptate — 8; stăpînirea de sine — 8; destoinicia în muncă — 6; dragostea de adevăr — 5; inteligența — 5; ambiția — 4; dragostea față de oameni — 4. Nu am inclus în această listă o serie întreagă de alte însușiri care fuseseră indicate numai de cîte 2, 3 sau chiar de cîte un singur elev.

Reflectă această ordine importanța, ponderea reală cu care însușirile respective intră în „alcătuirea” demnității? Pentru a răspunde acestei întrebări trebuie să facem o scurtă incursiune în psihologie.

Nu există activitate, oricît de simplă, care să solicite un singur proces sau calitate psihică. Dacă totuși în manuale funcțiile psihice sînt studiate separat, aceasta se întîmplă numai din nevoi didactice, pentru că în realitate ele nu se manifestă niciodată în mod izolat și independent de celelalte. Orice activitate exercită o solicitare psihică complexă. Cu atît mai complexă apare solicitarea psihică atunci cînd este vorba nu de o activitate, ci de o atitudine, de orientarea activității în ansamblu.

O simplă privire aruncată pe lista de însușiri întocmită pe baza răspunsurilor date de elevi arată că multe din ele se întrepătrund, motiv pentru care lista s-ar putea reduce. Nu este vorba de faptul că, uneori, elevii dau denumiri diferite unui același lucru (de ex.: *sinceritate* și *dragoste de adevăr*, unde deosebirile de nuanță sînt prea mici pentru a justifica denumiri diferite), ci de acela că și atunci cînd denumirile distincte sînt justificate, însușirile respective au multe elemente comune, care sînt greu de identificat. Să luăm, de pildă, una dintre însușirile menționate: *cinstea* nu presupune și *sinceritate*? Sau poate fi cineva sincer fără să fie cinstit? La rîndul ei, *sinceritatea* nu implică *uneori curaj*? Sau, în multe cazuri, *curajul* nu se manifestă tocmai prin *sinceritate*? Și totuși însușirile respective au dreptul la denumiri proprii, pentru că ele nu se suprapun total. *Curajul* mai înseamnă și altceva decît *sinceritate*, după cum *sinceritatea*, chiar dacă presupune *cinste*, mai înseamnă și *curaj* etc.

Ceea ce au însă comun aceste însușiri este faptul că ele toate, indiferent de locul pe care-l ocupă în ierarhia notată mai sus, constituie atribute necesare ale demnității. Astfel, demnitatea presupune, este drept, *curaj*, dar uneori ea nu se manifestă și prin *stăpînire de sine*? (De cîte ori atitudinea demnă nu se caracterizează prin refuzul impus de a răspunde cu monedă egală unei jigniri sau insulte?) Ar fi greu să analizăm aici *măsura* în care însușirile indicate de elevi intră în componența demnității. Este evident însă că ele — inclusiv cele care, „votate” mai puțin de elevi, au fost lăsate în afara listei — „participă” la demnitate. În consecință, ne vom mărgini să spunem cîteva cuvinte despre cele care *nouă* ni se par mai importante.

Poate pe bună dreptate elevii au așezat la rang de frunte *cinstea*. Spuneam undeva mai sus că din însuși momentul în care individul a făcut apel la demnitate, el s-a și plasat într-o anumită poziție față de societate.

Precizarea în conștiința fiecărui individ, a drepturilor, dar mai ales a datoriei sale către societate, reclamă *cinste* și *dreptate*. Dar *cinste* în sensul cel mai larg al cuvîntului, anume cel care decurge din cunoașterea clară a rolului individului în societate și în special a măsurii în care societatea contribuie la sădirea *esenței umane* în fiecare individ. Dar, această cunoaștere nu poate fi asigurată decît printr-o largă și justă concepție despre lume și viață. La rîndul ei, această presupune *inteligență* și *cultură*. Este adevărat că *inteligența* nu intră în sfera însușirilor morale. Dar poate condiționa morală. Tot așa și *cultura*.

Se ridică însă întrebarea: „înseamnă că nu poate fi socotit demn un om a cărui inteligență, științific vorbind, este insuficient dezvoltată?” Răspunsul este foarte delicat, el ridicînd și problema responsabilității. În schimb, este sigur că abaterea de la demnitate, abaterea de la morală în genere, poate constitui o măsură a inteligenței. Nu auzim frecvent pe stradă, în tramvai etc.: „atita te duce mîntea?” În legătură cu aceasta, o elevă (Clej Alina — cl. a IX-a E) îl citează, pe bună dreptate, pe Steinbeck: „*gradul insultei este invers proporțional cu inteligența și simțul de conservare*”; în *locul insultei* putem pune *purtarea nedemnă* în genere și afirmația rămîne întru totul valabilă.

3. Întîmplări cu oameni demni... și mai puțin demni

La punctul al III-lea al anchetei noastre, li s-a cerut elevilor să relateze cîte o întîmplare în care să fi remarcat atitudinea demnă a cuiva.

Unii dintre ei, puțini, declară că: „pînă acum nu am întîlnit nici o întîmplare în care să fi putut remarca purtarea demnă a cuiva”. Alți elevi, cu o deosebită pricepere, în lipsa unor exemple din viață la îndemînă, au analizat conduita și faptele unor personaje, cunoscute din studiul literaturii noastre naționale sau din lectura lor particulară.

Evocarea figurii lui Mircea cel Bătrîn (din *Scrisoarea a III-a* de Mihai Eminescu), a lui Dan Căpitan de plai din poemul cu același nume de Vasile Alecsandri, a mamei lui Ștefan cel Mare (din *canonata legendă* a lui Dimitrie Bolintineanu) a prilejuit o nuanțată explicare a conduitei demne și a transferării ei, în condiții istorice concrete, asupra întregului nostru popor.

Elevul Rogalschi (cl. XI—B) exemplifică atitudinea demnă a lui Robespierre în fața morții, apoi citează răspunsul cronicarului Miron Costin la întrebarea vizirului cu prilejul ocupării cetății Cămenia de către turci: „Sîntem noi moldovenii bucueroși să se lătească (împărăția) în toate părțile cît de mult, dar peste țara noastră nu ne pare bine să se lătească”.

Eleva Munte Anca (cl. a XI—B) se oprește asupra conduitei Anettei („*Inimă vrăjită*” de Romain Rolland) „care nu și-a plecat capul niciodată în fața vrăjmășiilor vieții”.

Semnificativ ne pare faptul că unii dintre elevii anchetați dovedesc o lectură bogată și variată și că se opresc cu mult discernămint asupra faptelor personajelor pe care le întîlnesc în cărți, judecîndu-le după criteriile morale riguroase. Astfel, elevul Iancu Vladimir din cl. XI-a C dînd exemplul atomistului american Leo Szilard disociază foarte fin diferitele aspecte ale conduitei lui în fața comisiei de anchetă care căuta să-l scoată din sărite și să-l umilească.

Apoi, o parte dintre elevi dau exemple care ilustrează nu atît demnitatea, cît buna cuviință, *politețea*: tineri care cedează locul în tramvai celor mai în vîrstă, care ajută bătrîni sau infirmi la traversarea străzilor etc. Aceste exemple sînt parțial juste, pentru că *politețea*, *conduita cuviincioasă*, *corectitudinea* în îmbrăcăminte etc. constituie și ele atribute, chiar dacă nu exclusive, ale demnității.

Mulți elevi au relatat cu gravitate întîmplări din mica „*lume largă*” a școlii: elevi vinovați de anumite abateri care, pentru a scuti clasa de o pedeapsă în bloc, își recunosc vina; elevi care chiar dacă nu sînt bine pregătiți refuză să li se „sufle”; elevi care depun multă stăruință pentru a-i ajuta pe colegii mai slabi etc., — întîmplări ai căror eroi pot fi considerați — și apreciați — și prin prizma noțiunii de demnitate. Unele dintre paginile respective sînt impresionante. O elevă deplînge pierderea legăturii de prietenie cu o altă fată. Un elev se simte jignit de felul cum concepe un coleg prietenia cu o fată. Înapoia exprimării pe alocuri stîngace se simt niște suflute vibrînde, sensibile la prietenie, la frumos, dornice de adevăr, de sinceritate, de „purificare sufletească”, capabile de inflăcărare, de entuziasm.

În sfîrșit, o altă categorie de elevi, mai restrînsă, aruncă priviri lucide și în lumea de dincolo de școală, observînd și analizînd cu maturitate aspecte pozitive și negative. Cîteva exemple: elevul Lupașcu (cl. a XI-a B): la o partidă de tenis un jucător, în vîrstă de peste 50 de ani, comite o greșeală pentru care este violent apostrofat de coechipierul său. Cel în cauză nu răspunde la fel, ci punînd totul pe seama nervozității, îi dă o lecție disimulată de bună purtare.

Eleva Lamitic Victoria (cl. a X-a B): „Într-o anumită împrejurare un om mai în vîrstă pe care-l cunoșteam bine și despre care aveam o impresie destul de bună și-a descărcat nervii, folosînd expresii de-a dreptul vulgare în fața unor tineri cărora le pretindea să fie ascultători și mai ales disciplinați”.

Eleva Marinciuc Daniela (cl. a X-a E): „Un chefliu provoacă scandal, vînd să cumpere peste rînd o sticlă de lapte. Departe de a se lăsa intimidată, vînzătoarea nu numai că nu-i vinde laptele ci... îi cere s-o ajute la manipulara lăzilor cu sticle. Spre surprinderea generală,

chefliul se supune și o ajută pe vînzătoare pînă ce aceasta termină de distribuit laptele”.

În urma analizei răspunsurilor la acest punct al anchetei, remarcăm faptul că în relativ numeroase cazuri apar discordanțe între definiții și exemple. De exemplu: definiții satisfăcătoare, dar exemple care nu le ilustrează, sau exemple satisfăcătoare urmînd unor definiții lipsite de elemente specifice. În ambele cazuri se vedește dificultatea de a opera cu noțiunile de morală: fie că nu se găsește conținutul de viață echivalent noțiunii, atunci cînd aceasta există, fie că nu se găsesc noțiuni care să explice adecvat situațiile de viață.

4. Cum se poate ajunge la o conduită demnă?

Data fiind complexitatea însușirilor psihice care condiționează demnitatea, problema formării acestei trăsături, de conduită a elevului și a omului în genere, se identifică cu problema educației morale în ansamblu, a formării trăsăturilor de caracter și personalitate pe care o reclamă epoca și societatea noastră.

Răspunsurile date la ultima întrebare („Cum credeți că se poate ajunge la o conduită demnă?”) au prezentat, cum era și de așteptat, cea mai mare varietate. Dar în același timp ele au fost și cele mai puțin concludente. Multe dintre „măsurile” pe care le propun elevii sînt enunțate sub forma unor principii-angajament, ca: „să ne comportăm bine în societate”, „să învățăm să ne respectăm pe noi și pe alții”, „practicarea principialității, a datoriei, a atitudinii lipsite de servilism”, „educarea și autoeducarea însușirilor și atitudinilor morale”, etc. Din analiza răspunsurilor care nu se limitează la enunțarea unor astfel de „principii”, se poate reconstitui ansamblul măsurilor la care se face mereu apel, la radio, în presă, la școală: intensificarea influenței familiei, intensificarea colaborării dintre familie și școală, preocuparea permanentă din partea cadrelor de profesori și educatori, antrenarea colectivelor de elevi în procesul de educație etc.

Se pare însă că aceste mijloace, cărora le recunoaștem deplina importanță, nu sînt suficiente, pentru că — așa cum ne-o dovedesc rezultatele anchetei noastre — elevilor le lipsesc noțiuni clare și precise de morală. Pentru că le-au auzit deseori, ei cunosc o serie de formule: „calitățile omului nou”, „înalte calități morale”, „curaj, cinste, perseverență etc.”, pe care le repetă ori de cîte ori pot ieși din incurecătura printr-un răspuns vag. Dar o explicație științifică a conținutului acestor noțiuni nu reușesc să dea, deoarece, probabil, nici ei nu le primesc în suficientă măsură.

Pentru a răspunde acestei situații, considerăm că se impune elaborarea unui manual de etică, destinat a fi pus la îndemîna profesorilor-diriginți, urmînd ca un număr oarecare din orele de dirigență să fie rezervat acestui manual.

Un pas însemnat pentru înlăturarea acestei lacune constă în elaborarea programei analitice a orclor de dirigență, pe care revista Colocvii din dorința de a veni în ajutorul profesorilor-diriginți a publicat-o în numărul 1/1967. Este o programă cuprinzătoare, răspunzînd cerințelor educației morale a tinerilor pe care-i pregătim în școlile noastre. De aceea credem că ea ar putea sta la baza elaborării manualului de etică pe care-l propunem mai sus.

Pe de altă parte, pe baza reflecțiilor unor elevi despre utilitatea alegerii și urmării unor modele, considerăm necesară intensificarea editării de biografii de oameni de seamă, români și străini într-o formă care, ținînd seama de caracteristicile de vîrstă, să atragă interesul tinerilor.

De asemenea, ar fi utilă publicarea unor cărți larg accesibile cu privire la posibilitățile de autocunoaștere și de cunoaștere a oamenilor, a mijloacelor de dezvoltare a personalității care, sîntem siguri, ar satisface setea de cunoaștere a tinerilor.

Dar nici una din aceste măsuri, sau oricare altele nu vor da roade fără talentul, interesul și abnegația profesorilor și educatorilor.

FONDUL PRIMORDIAL

(MOTTO)

Dacă vrei să te bucuri de artă,
trebuie să fii o persoană educată
pentru artă.

MARX

Existența unei familii presupune un mediu fizic și, în egală măsură, unul spiritual.

După cum mediul fizic, casa, în accepția materială a termenului presupune căldură, lumină, mobilier, instalații casnice, cu un cuvânt, un spațiu amenajat pentru a satisface nevoia de hrană, de odihnă etc. — mediul spiritual al familiei presupune achiziții etice, estetice etc., adică o zestre moral-culturală a membrilor ei. Între ele e o strânsă legătură, se condiționează reciproc, își dezvăluie prezența unul în celălalt. Spațiul fizic poartă pecetea spațiului moral. Mobilarea celui dinții presupune gust, pricepere, cunoaștere. Alegerea e un act de apreciere care indică gradul de dezvoltare a însușirilor intelectual-morale ale omului. La rîndul lui cadrul material influențează însușirile psihice. Le poate dezvolta sau frîna. Una e dispoziția sufletească pe care o ai într-o casă cu ferestre largi, luminoase, înzestrată cu tot utilajul modern de confort și cu totul alta aceea pe care ți-o dă o locuință fără această înzestrare.

Acest adevăr e demonstrat, pe plan național, de construcția materială și morală din patria noastră: vedem cum sub ochii noștri spațiul fizic, material, se întrepătrunde cu cel moral, e condiționat de acesta și la rîndul lui îl condiționează.

Sarcina educației este — ca să întrebuițăm o metaforă — mobilarea spațiului moral al individului, sau fiind vorba de familie, mobilarea interiorului ei moral. Familia e o școală. E firesc deci să folosească toate mijloacele care o pot ajuta să formeze ființa moral-intelectuală a omului. Care sînt aceste mijloace se știe: învățătura (cunoștințe despre natură și om, despre viață și societate) și educația, într-un cuvînt, cultura.

Noțiunile educație și cultură sînt inseparabile. Educația, ca știință a formării personalității unui om, operează cu întregul sistem de valori (etice, politice, juridice, estetice) care stau la baza societății.

Izgonind de pe tărîmul ei, să zicem, artele (poezia, muzica, pictura), pedagogia ar rămîne săracă, s-ar lipsi tocmai de mijloacele prin care ni se dezvăluie cu maximă putere bogăția sufletului uman.

Socotim, așadar, firesc ca revista noastră de sociologie a educației și propagandă pedagogică, să abordeze diferitele domenii ale culturii în care se exprimă aceste valori și să le subsumeze scopului educativ.

Cu articolul de față inaugurăm o rubrică — de a cărei utilitate nu ne îndoim.

„COLOCVII”

Dialogul între generații, între părinte și fiu, pe teme de cultură și artă nu e mai puțin important decît dialogul pe teme generale de viață, de experiență trăită. Dimpotrivă, s-ar putea spune că e mai complex și, într-un fel, mai greu de purtat. Dacă, în general, părin-

tele e capabil să comunice fiului anumite principii practice de conduită morală (ce e bine și mai ales ce nu e bine să se facă), lucrurile se complică atunci cînd e vorba de literatură, de arte, de valorile umaniste ale culturii. Prins în cercul relativ restrîns al preocupărilor și îndatoririlor profesionale, părintele citește mai puțin, frecventează mai rar sălile de spectacol și de concert, galeriile de artă. Copilul, adolescentul, tînărul — cu capacitatea lor caracteristică de asimilare, cu setea de cunoaștere și curiozitatea lor fără margini — citesc, văd și ascultă mult mai mult. Dar acesta n-ar fi decît un aspect cantitativ al problemei, privind abundența sau precaritatea informației. Există însă un alt aspect, calitativ, și de aceea mai important, care pune în evidență deosebirea de orientare, de gust, de mentalitate (începînd chiar de la vîrsta cea mai fragedă). În linii mari, copiii și tinerii nu împărtășesc preferințele părinților, iar ceea ce constituie valoarea cristalizată, sedimentată, pentru aceștia din urmă, spune puțin sau nimic celor dinții. Generația nouă — se știe — crește într-un climat spiritual profund modificat față de condițiile în care s-au format generațiile anterioare. Școala, radioul, televiziunea, presa, cinematograful, rețeaua vastă a manifestărilor de cultură și de artă sînt date — dacă nu complet noi — mult mai la îndemîna tinerilor de azi, decît au fost cîndva la îndemîna părinților. Dar chiar și în fața aparatului de radio și a televizorului, predilecțiile se despart: vîrstnicii caută emisiuni mai „așezate”, cu un caracter imediat instructiv, care să le completeze repede și practic cunoștințele (sfatul medicului, atlas geografic, evocări istorice etc.), iar în materie de muzică se bucură, sentimental, ascultînd programe de romane și de „slagăre” la modă odinioară; tinerilor, din contră, „le place jazzul”, ei aleg ritmurile cele mai moderne, preferă programele dinamice, de la retransmisile sportive la serialurile polițiste. Am putea observa, apoi, că adulții acordă o mai mare atenție conținutului, pe cînd tinerii — fascinați de culorile și de liniile aparentelor — forme. Un caz tipic, în acest sens, ni l-a oferit, de exemplu, filmul *Duminică la ora 6*, care i-a separat pe spectatori în două categorii distincte (așa cum am avut de curînd prilejul să constat la cursul de arta filmului din cadrul Universității Populare): de o parte, vîrstnicii, care nu se recunoșteau într-o istorie trăită nemijlocit de ei, derutați de anumite procedee narative „inovatoare”; de cealaltă parte, tinerii, care se declarau satisfăcuți de modalitatea nouă, proaspătă pentru ochii lor, de a se povesti cinematografic. Deosebirile de păreri au fost tranșante, ajungîndu-se pînă la intoleranță.

Iată pericolul cel mai grav, cel mai dăunător: intoleranța „culturală”, tăierea punților de comunicare a ideilor, neînțelegerea reciprocă. Un asemenea pericol — a cărui existență nu trebuie escamotată în mod ipocrit — poate fi anulat numai printr-o acțiune răbdurie, plină de tact și de comprehensiune, în primul rînd din partea părinților, a educatorilor. Bineînțeles, nu prin fraze generice și evazive, ci printr-un dialog deschis, documentat, la obiect. Cum? Ce trebuie făcut?

Mă gîndesc, de pildă, că înainte de toate trebuie să fie stabilite punctele de contact, ca să le spunem așa, obligatorii. În domeniul culturii și al artei, aceste puncte obligatorii sînt constituite de valorile clasice, adică de acele valori permanente pe care omenirea le-a teaurizat de-a lungul mileniilor de istorie. Ele au darul să obțină — cel puțin ca inițială bază de discuție — unanimitatea, punînd de acord pe vîrstnicul cel mai „conservator”, care le socotește momente definitive, de sosire, cu tînărul cel mai „avangardist”, care le va lua în considerare ca pe niște inevitabile puncte de plecare. Firește, școala — la toate nivelurile — fixează aceste valori, dar și familiei îi rămîne un enorm spațiu de acțiune, de înfrînire.

Mi-aș permite să-i întreb pe părinți dacă-și amintesc de primele cărți citite; ce cărți au găsit — în prima lor copilărie — în biblioteca părintească?

Și dacă admit (așa cum am făcut-o atîtea personalități ilustre, de la Goethe la Sartre și de la Eminescu la Blaga, pentru a cita doar nume de scriitori), că lectura cărților găsite în casă a reprezentat pentru ei asimilarea unui fond primordial de cultură, cu o importanță formativă hotărîtoare?

În toată lumea se multiplică formele și mijloacele de asistență a nollor născuți: magazine specializate pun la dispoziția părinților o întregă zestre vestimentară și de obiecte auxiliare, sub emblema *prenatal*. Dar cîți părinți se gîndesc, tot „prenatal”, la viitoarea bibliotecă, la viitoarea zestre spirituală a copilului? Metaforic sau nu, fiecare achiziție de fașe, de biberoane sau de bonețele, ar trebui însoțită de cumpărarea unei cărți. Și nu mă refer doar la albumele cu poze de colorat sau decupat: mă refer la biblioteca efectivă, la fondul primordial de cultură propriu zisă, alcătuit în primul rînd din operele clasice, naționali și universali. Treptat, lună după lună, an după an, această bibliotecă va căpăta consistență, iar cînd copilul va fi ajuns la vîrsta lecturilor esențiale, va avea în casă un izvor spiritual deosebit de prețios, un prim instrument de lucru fundamental. Eminescu, Alecsandri, cronicarii, într-un cuvînt clasicii, nu se împrumută (de la biblioteca școlii sau de la alții), ei trebuie să fie prezenți în orice cămin, în orice familie, așa cum tot mai nelipsite sînt aparatele de radio, televizoarele sau frigiderule.

Părintelui trebuie să-i fie limpede că răspunderea creșterii propriului său copil nu implică doar obligații de ordinul alimentației și al îmbrăcămînții, sub un acoperiș comun. Această răspundere cuprinde și asistența spirituală, fiindcă educația literară și artistică nu e apanajul exclusiv al școlii și al societății. Ar mai fi ceva: sînt părinți care, visînd pentru copiii lor o carieră tehnică, „practică”, socotesc că lecturile literare ar fi de prisos ori de lăsat la voia întîmplării. E o prejudecată de mult spulberată de anchetele și statisticile publicate în toate țările dezvoltate: tinerii cu randamentul cel mai eficient în politehnică, facultăți științifice, institute tehnice, nu sînt cei cu o pregătire strict specializată, ci tocmai aceia cu o largă bază umanistă, aceia cu întinse și temeinice lecturi literare, cu noțiuni clare în diferitele domenii ale artei.

Raționamentul folosit în legătură cu „cartea prenatală” și cu înjgheburile treptate a fondului primordial al bibliotecii familiare, poate fi extins: în același fel (și la diverse etape) e posibilă obținerea unei discotecă de muzică clasică, a unei colecții de reproduceri artistice, a unei instalații cinematografice etc. Dar să nu hrănim ambiții prea îndrăznețe, să nu cădem în utopie, ci să reținem deocamdată ideea — mai mult decît rezonabilă — a constituirii fondului familiar de cărți, clasice la început, adus apoi cu timpul la zi, la actualitate.

Prezența textelor clasice la domiciliu (în edițiile ieftine și bine îngrijite de care dispunem) asigură și în orice caz facilitează crearea unui climat spiritual omogen în familie, a unei platforme de pe care părintele și fiul își găsesc motive comune de dezbateri și de înțelegere, ceea ce constituie nucleul cultural al oricărei organizări sociale. Contactul permanent, lesnicios, cu acest fond de repere duce la împropiatarea, la înviorarea gîndirii și sensibilității părintelui, iar copilului îi oferă o bază solidă pentru „opțiunile” sale viitoare. (În legătură cu „opțiunile” acestea, cu alegerea unor căi în viață — privind sau nu direct artele — e bine să amintim că o considerabilă parte din neliniștile, din „nemulțumirile” și „anxietățile” generațiilor tinere provine din golurile de cultură, din nemulțumirile formației generale, care duc la nesiguranță și la aproximație. „Noul” cel mai temerar, în artă ca și în orice domeniu de activitate, nu se înfiripă niciodată din nimic, ci dimpotrivă se construiește pe temelia celor mai trainice și mai nobile tradiții.)

Desigur, problematica dialogului cultural între generații e departe de a se epuiza în rîndurile de față. Complexă și subtilă, ea comportă desfășurări și consecințe mult mai ample, mai amănunțite, uneori imprevizibile, ale căror aspecte vom încerca să le ilustrăm, puțin cîte puțin, în articolele viitoare.

Florian POTRA

In Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român, prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la cel de al IX-lea Congres al Partidului, se subliniază, privitor la rolul învățămîntului și la dezvoltarea acestuia, următoarele: „Școala, principalul izvor de cultură și factor de civilizație, va cuprinde în țara noastră în următorii cinci ani aproape un sfert din populație“. Raportul arată că „învățămîntul din țara noastră joacă un rol de seamă în formarea tinerelor generații și educarea omului nou, în ridicarea nivelului cultural și de conștiință al întregului popor, în spiritul înaltelor idei ale umanismului socialist“.

În procesul instructiv-educativ, multilateral și complex, personalitatea profesorului are un efect determinant. De gradul dezvoltării acestei personalități este în mare parte legată însăși eficiența acestui proces. Aceasta este extrem de important în condițiile dezvoltării învățămîntului și al nivelului planului de școlarizare din cîincinal, nemaiintîlnit în țara noastră, cînd opera de ridicare a nivelului cultural cuprinde efectiv întregul popor și nu se manifestă sporadic și întîmplător, ci are un caracter continuu și organizat.

De aceea, problema personalității educatorului este o problemă centrală a școlii. De aceea, organele de conducere a învățămîntului acordă atîta atenție mijloacelor de formare și de creștere a acestei personalități.

Personalitatea educatorului este rezultatul unei serii de componente, dintre care unele au o pondere reprezentativă în procesul lor de însumare — și ca urmare — în exprimarea acestei personalități în cadrul activității instructiv-educative, deci în succesul sau valoarea mediocră a muncii educatorului.

O astfel de componentă este pregătirea de specialitate a cadrului didactic. Temeinicia și profunda stăpînire de către profesor a domeniului care face obiectul lecțiilor predate, se reflectă în corectitudinea științifică a conținutului lor, în capacitatea de adaptare a acestui conținut la condițiile de vîrstă a elevilor, permite exprimarea esențialului și înlăturarea amănuntului

PERSONALITATEA EDUCATORULUI

Prof. univ. Constantin IONESCU-BUJOR

nesemnificativ. Nivelul înalt al pregătirii de specialitate a profesorului este repede intuit de către elevi, care îl formulează atît de plastic prin cunoscuta expresie admirativă „profesorul cutare știe carte“. Seva lecțiilor, în acest caz, mărește interesul elevilor pentru obiectul predat și rodește dragostea pentru acest obiect. Nivelul ridicat conferă autoritate educatorului în fața elevilor, greutate cuvîntului său. Se știe că sînt numeroși elevii care se îndreaptă spre facultatea de profil a disciplinei profesorului care „știe carte“.

Dar a stăpîni temeinic știința transmisă elevilor nu înseamnă numai o valoroasă pregătire universitară în ramura respectivă; ea cere profesorului menținerea continuă a contactului cu specialitatea pentru cunoașterea progresului acestei specialități, a cuceririlor ei, documentare și informare neîncetată. Numai în acest fel lecțiile, activitatea cercurilor de elevi, discuțiile cu elevii, îndrumarea studiului individual și bibliografia recomandată trăiesc în actualitate, dau elevilor un orizont contemporan.

Fără urmărirea creațiilor noi în știință, fără transpunerea lor în munca dusă cu elevii, această muncă se șablonizează an după an, devine rutină și treptat-treptat, un strat de rugină o acoperă, iar eficiența activității didactice regresează. De aceea astfel de educatori sînt un balast pentru școală. Rezultă că una dintre preocupările colectivului didactic al școlii trebuie să fie stimularea interesului membrilor săi pentru studiul noului din specialitatea lor și din ramurile învecinate. Cu același scop se organizează cursurile de perfecționare, examenele pentru obținerea gradelor didactice etc.

Una dintre căile cele mai indicate prin care profesorul realizează

un contact strîns și permanent cu specialitatea sa o constituie munca sa personală de cercetare științifică. Chiar dacă această cercetare vizează obiective mai modeste, ea cere documentare, activitate în laborator, pe teren sau în arhive, dezvoltă spiritul de creație, polarizează interesul cadrului didactic pentru activitatea științifică și problematica ei. Atunci educatorul se ocupă cu interes la catedră și de formarea capacității creatoare a elevilor săi. Iar educarea spiritului creator al tineretului din școli constituie un obiectiv de cea mai mare însemnătate pentru școala socialistă, pentru că ea este o bază a muncii creatoare cerută specialistului în producție.

Trebuie să menționăm că preocuparea pentru munca personală de cercetare științifică nu este suficient de răspîndită în rîndul cadrelor didactice din școlile generale și din licee. Considerăm că în stadiul actual de dezvoltare a învățămîntului și al informării științifice este necesar și posibil ca această pișchie de perfecționare a pregătirii didactice să fie mai viguros folosită.

O altă componentă principală a personalității educatorului o constituie pregătirea sa ideologică și politică.

Însușirea temeinică a ideologiei marxist-leniniste, a contribuției creatoare dusă de partidul nostru în teorie și practică, a politicii științifice a partidului, dă educatorului nu numai fundamentul teoretic absolut necesar pentru înțelegerea justă a fenomenelor și legilor care acționează în natură și în societate, a prefacerilor adînci, revoluționare, din țara noastră, dar și metoda științifică de gîndire, capacitatea de a interpreta și explica aceste fenomene și legi.

Numai în acest fel conținutul lecțiilor transmise de educator elevilor va fi fundamentat științific și înțeles. Numai astfel pregătît,

educatorul va fi capabil să explice corect și satisfăcător fenomenele pe care elevii le observă în natură și în societate.

În același scop educatorul trebuie să cunoască bine problemele puse de desăvîrșirea construcției socialismului în patria noastră, rezolvarea pe care o dă acestor probleme partidul nostru, călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă și pornind de la realitățile din țara noastră. Educatorul trebuie să fie de asemenea în curent cu problemele actuale ale vieții internaționale — și pentru a le interpreta just — să cunoască poziția partidului, a statului nostru față de aceste probleme, precum și contribuția activă adusă în lupta pentru triumful cauzei păcii și a socialismului.

Pregătirea ideologică formează forța și dinamismul personalității educatorului. Ea este temeiul puterii sale de convingere. Pe baza ei, educatorul devine o călăuză sigură, de nădejde a elevilor, și dobîndește încrederea lor. Iar încrederea în educator este o condiție esențială a eficienței procesului de educație.

Pe o astfel de bază ideologică, educatorul formează în conștiința elevilor dragostea de patrie, atașamentul față de partid, interesul pentru viața socială și înțelegerea obligațiilor cetățenești. El construiește pe acest fundament dragostea elevilor pentru muncă, stima pentru oamenii muncii, respectul față de bunurile obștești și spiritul de disciplină conștientă.

În acest fel este formată conștiința omului nou al societății socialiste, pătruns de înaltele idei ale umanismului socialist.

Conturarea personalității educatorului depinde în mod evident de buna sa pregătire pedagogică și psihologică, de deprinderea de a valorifica alături de această pregătire experiența rodnică a colegilor și pe cea proprie în plămîdirea măiestriei sale pedagogice, de interesul și capacitatea de a înțelege problemele colectivului de elevi și pe ale fiecărui elev în parte.

Această muncă migăloasă, care este educația copiilor, cere educatorului multă dragoste pentru copii și deprinderea de a se apropia de ei, de a-i înțelege. Ea cere tact și răbdare, pasiune pentru rezolvarea problemelor de ordin educativ. Aceste calități trebuie să fie cu grijă cultivate de educator. Ele formează componente luminoase ale personalității sale, care atrag copilul, îl apropie. Ele au un rol hotărîtor în reușita muncii de educație.

Formalismul și arbitrarul, duritatea, considerarea „în general“ a problemelor de educație sînt dăunătoare procesului educativ, umbresc personalitatea celui care le aplică și care — în fond — nu este un educator.

Personalitatea educatorului însumează toate calitățile morale ale omului nou al socialismului — principialitatea și etica înaltă, exigența față de calitatea muncii proprii, dragostea față de patrie, participare avîntată la opera de desăvîrșire a construcției socialiste, dragostea față de partid.

Este datoria educatorilor să-și dezvolte, să-și perfecționeze neconținut toate laturile personalității. Este și datoria colectivului în care lucrează, să-l ajute în această direcție.

Pe această cale școala va da rod bogat și de înaltă calitate și ne vom îndeplini nobila misiune pe care ne-o dă partidul în grandioasa operă a desăvîrșirii construcției socialiste.

DIN DESENELE
COPILOR

BOLDURA
LIGIA
- 14 ani -

DON QUIJOTE DE LA MANCHA

Romanul DON QUIJOTE este una din operele literaturii universale, care s-a bucurat și continuă să se bucure de cea mai mare popularitate.

S-au publicat din acest roman zece și zece ediții în limba spaniolă. S-au făcut traduceri în mai toate limbile europene, adeseori mai multe traduceri în aceeași limbă. S-au publicat și ediții cu textul redus. S-au tipărit ediții cu un text pe înțelesul copiilor, cu episoadele cele mai hazlii și cu multe ilustrații. Toate vîrstele au găsit și găsesc în lectura acestei cărți momente de desfătare.

Despre originea romanului, despre scopul urmărit de autorul său, despre valoarea și semnificația operei s-a scris un mare număr de studii, de la simple articole de revistă pînă la lucrări de proporții ample.

Autorul acestui mare roman, Miguel de Cervantes y Saavedra, reprezintă punctul culminant a ceea ce se numește „epoca de aur” a literaturii spaniole (secolele al XVI-lea și al XVII-lea). El constituie o sinteză a tot ce produsese această literatură pînă atunci. Găsim în opera sa, armonios îmbinate, toate elementele tradiției literare hispanice (romanul de cavalerie, scurtele poeme narative din „Romanceero”, tragedia cunoscută sub numele de „Celestina”, romanul „picarose” cu caracter satiric) și influența humanismului italian (Petrarca, Boccaccio, Sannazzaro, Ariosto, Tasso).

Viata lui Cervantes, plină de o patetică amărăciune și lipsită de tihnă și bucurii, i-a dat acestuia ocazia cunoașterii amănunțite a societății spaniole din epoca lui, de la oamenii cei mai eroici pînă la nobilimea arogantă.

Născut în 1547 în Alcalá de Henares, orașul universitar de lângă Madrid, Cervantes studiază în capitală. Trece apoi în Italia, unde are prilejul să guste și să admire tot ce crease Renașterea italiană în literatură și artă. Se angajează ca ostaș și îl întâlnim, în 1571, luptînd eroic, ca simplu soldat, în marea bătălie navală de la Lepanto, în care flota turcească e nimicită și în care Cervantes pierde folosința minii stîngi. În 1576, cînd se întoarce în Spania, nava pe care se găsea e atacată de pirații turci. Viitorul mare scriitor spaniol este dus în captivitate la Alger, unde stă cinci ani și de unde este răscumpărat de familia sa. Întors în Spania, îndeplinește diferite funcții modeste. El duce o viață împovărată de mari greutatea economice, în ciuda succesului de care se bucură operele sale, succes de care profită mai mult editorii săi. Cervantes moare în Madrid în 1616.

Autorul lui „Don Quijote” trăiește momentele hotărîtoare ale patriei sale, de la apogeul hegemoniei mondiale, la decadență, de la răsunătoarea victorie de la Lepanto (1571) la nu mai puțin răsunătorul dezastru al Armadei invincibile (1588). Toată frământarea Spaniei feudale și absolutiste se oglindesc în opera lui Cervantes.

Și-a început cariera literară prin a scrie versuri. A scris și piese de teatru într-o epocă în care pe firmamentul literar al Spaniei strălucea steaua lui Lope de Vega. A fost și autorul unui roman pastoral, Galatea. Nuvelele sale „exemplare”, Novelas ejemplares, ar fi putut să dea autorului falma de cel mai mare scriitor spaniol. Opera care l-a împus însă pe Cervantes literaturii universale e „Iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha”. El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha. Partea I a apărut în 1605, iar a II-a peste zece ani, în 1615.

Don Quijote nu e o scornire a fanteziei lui Cervantes. Spania cuprîndea, pe vremea aceea, un număr însemnat de mici nobili, „hidalgos”, cu mintea tulburată de lectura romanelor de cavalerie. Cititorii acestor romane nu s-au aventurat, în acei ani de mare îndrăzneală, în fînturile cu totul necunoscute ale globului? Cucerirea, de o mină de oamei, a Mexicului de către Cortes și a statului Peru de către Pizarro nu face impresia unui act de nebunie?

Regiunea Mancha, situată în sud-estul Castillei Noi și unde se petrece acțiunea romanului lui Cervantes, cunoștea mulți hidalgos care, cu echipamentul lor demodat, luptau contra tîlhărilor de drumul mare. Așa s-a născut don Quijote. Sub imaginația autorului străbate realitatea.

Mancha este descrisă cu fidelitate de Cervantes. Cîne străbate această regiune e impresionat de privilegiul unei cîmpii nesfîrșite și monotone, cu rare dealuri și cu locuitorii răzleți, cu mori de vînt ce în epoca lui Cervantes. Nici un arbore care să îmbliznească lumina crudă și orbitoare a soarelui. Figura lui don Quijote nu poate fi înțeleasă decît în cadrul acestui peisaj arid și totuși măreț, care dă liber frîu imaginației.

Cervantes face portretul acestui hidalgo în vîrstă de cincizeci de ani, cu trupul osos, cu fața uscățivă, înalt, trăind într-un sat din regiunea Mancha, pe care autorul nu vrea să-l numească însă care e, desigur, satul Argamasilla. Acest hidalgo își petrece timpul citind romane de cavalerie, din care posedă o întreagă bibliotecă. Isprăvile citite în aceste romane, în deosebi faptele lui Amadis de Gaula, îl interesează și-l pasionează pînă într-atîta pe eroul nostru, încît, într-o bună zi, își pierde mințile și își propune să facă să renască, prin persoana sa, faptele de odinioară ale cavalerilor răscăitori. „Cel dintîi lucru pe care l-a făcut, scrie Cervantes, a fost să curețe niște arme care fusese ale strămoșilor săi și care, uitate de multe secole într-un colț, erau ruginite și pline de mușgai... S-a dus apoi să-și vadă mirtoaga... S-a gîndit, timp de trei zile, ce nume trebuie să-l pue... În sfîrșit l-a dat pe cel de Rodinante, nume, după părerea sa, nobil, sonor și semnificativ.”

Din lecturile sale, și mai ales după exemplul lui Amadis, credincios neasemnatul Orlando, don Quijote știe că un cavaler trebuie să lupte în numele unei doamne, la picioarele căreia sînt datori să se închine toți cei pe care el îi învinge. Se gîndește la o tînră fîrăncă, despre care a auzit, Aldonza Lorenzo, care locuiește în satul Toboso și căreia îi dă numele de Dulcinea din Toboso. Dulcineei îi va închina toate victoriile sale.

Cavalerul nostru își ia și un scutier. Acesta e țărănul Panza, Sancho „Pinteocul”, în contrast fizic cu stăpînul său și nedespărțit de acesta. Pleacă într-o seară amîndoi, fără stîrea nimănui: don Quijote pe mirtoaga lui, Rodinante, iar Sancho pe măgarul său. Dar să-l lăsăm pe gînditorul spaniol Miguel de Unamuno, fost profesor la Universitatea din Salamanca, să ne înfățișeze legătura aceasta strînsă între don Quijote și Sancho Panza: „L-a căutat don Quijote pe Sancho și l-a convins să-și fie scutier. Iată-l pe bunul Sancho pornind la drum și, lăsîndu-și soția și copiii, deveni scutier al vechiului său. Acum e completat don Quijote. Avea nevoie de Sancho. Avea nevoie de el pentru a vorbi, adică pentru a gîndi cu voce tare și deschis, pentru ca să se audă pe el însuși și să audă și rîsunetul viu al vocii sale în lume. Sancho a fost corul său, omenirea întreagă pentru el. Și în Sancho el iubește omenirea întreagă.”

Ideea călăuzitoare a operei „Don Quijote”, așa cum declară însuși Cervantes a fost „să trezească în oameni avertislă față de închipuitul și absurdele istorii din cărțile de cavalerie”. E posibil ca, la început, Cervantes să nu fi înțeles bine toată amploarea, marea și adîncimea capodoperei sale. Și-a propus să scrie o poveste hazlie, dar planul operei sale s-a lărgit, încetul cu încetul, pînă la a cuprinde drama umanității. Don Quijote rîvnește să asigure triumful dreptății, însă se izbește, la tot pasul, de realitate care, în mod neîndurător, îl este potrivnică. Trăind într-o lume a închipuirii, don Quijote luptă cu mult curaj împotriva unor mori de vînt, pe care le la drept uriași; atacă o turmă de oi, pe care o crede a fi armata dușmană a împăratului Alifanfaron. Don Quijote asistă la o reprezentație într-un teatru de marionete și apără, cu toată dirzenia, pe frumoasa Melisandra, rapidă de mauri, masacrînd cu spada lui niște biete păpuși.

Cervantes ne face să ne dăm seama că, în epoca sa, cavaleria aparținea trecutului. Echipamentele și armele cavalerului din Mancha (zale, scut, suliță) sînt anacronice și caraghioase într-o epocă în care se luptă cu arme de foc (arcebuze, flinte, pistoale, tunari). Cervantes își situează eroul la sfîrșitul secolului al XVI-lea, cînd inițiativa generoasă ale lui don Quijote, pe care acesta voia să le realizeze cu mijloace perimate, erau sortite insuccesului și ridicolului.

Cervantes desorele viu, colorat și într-un stil plin de vervă, societatea spaniolă din epoca sa. Romanul lui Cervantes e o satiră nu numai a cavaleriei apuse și a celor care căutau să o învie, ci și a societății contemporane autorului. Cavalerul nebun și ridicol, însă bun, generos și viteaz, se situează, din punct de vedere moral, ca mult deasupra oamenilor necinstiți și fîfarnici și a aristocraților egoiști, ignoranți și trîndavi. Ce care se izbește la tot pasul. Înfrățindu-ne înfurmurarea și ipocrizia nobilimii spaniole, Cervantes dovedește multă simpatie față de oamenii elaselor asuprite, pe care ni-l arată plini de omenie și bun simț.

Interesant sînt, în această privință, sfaturile pe care le dă don Quijote lui Sancho Panza: „Fiți mîndru, Sancho, de obîrșia ta umilă și nu te seceti micșorat că

PICASSO
CAVALERUL
1952

te cobori din plugari... Dacă lei virtutea drept ținută și te fâlești a săvîrși fapte virtuozose, nu ai de ce să învidiezi pe acela care s-au născut principii sau seniori, căci singele se moștenește, dar virtutea se cîștigă. Și virtutea valorează prin ea însăși cît un valoarează singele”. Nu poate să nu ne impresioneze această comparație — în plină orînduire feudală și în Spania absolutistă —, între învingerea feudallilor, de o parte, care se mîndrește cu „singele lor nobil”, și virtutea, modestă și meritul personal, pe de alta, pe care don Quijote le exaltă.

Interesantă e de asemenea descrierea pe care, într-o convorbire cu niște ciobani, don Quijote o face despre ceea ce se numea pe atunci, după clasicii greco-romani, „epoca de aur” a omenirii, iar noi o numim astăzi, în mod științific, „comuna primitivă”: „Fericea vreme și fericele veacuri, exclamă don Quijote, erau acelea cărora cel vechi le-au pus numele de aurii; și nu pentru că în ele aurul, care în epoca noastră de fier e atât de prețios, s-ar fi obținut, în vremea aceea fericită, fără vreo trudă, el pentru că acela care trăiau pe atunci, ignorau aceste două cuvinte: *al tîu* și *al meu*. În acea vreme, toate lucrurile erau comune... totul era pace pe atunci, totul prietenie, totul bună înțelegere...”

Sancho Panza e omul din popor, plin de bun simț practic și e comoră de probe. El vede realitatea așa cum e. Vede mori de vînt, unde don Quijote vrea să vadă uriași; vede bine turma de oi, pe care cavalerul o la drept o oștire vrăjmașă; vede un lighean de hârbier în ceea ce stăpînul său socotește că e caiul regelui maur Mambrino, care te face invulnerabil și despre care se vorbește în romanele de cavalerie. Sancho previne mereu pe stăpînul său, caută să-l trezească la realitate, dar în zadar. Don Quijote e mereu doborît și elomăgit. Și totuși scutierul iubește și admiră pe cavaler cu o credință, cum spune Ivan Turgheniev, vorbind despre Sancho Panza, „care pornește de la sublima calitate pe care o posedă poporul de a îmbrățișa o cauză cinstită și bună”.

Se gîndește Sancho despre don Quijote: „Nu știe să facă rău nimănui și e lipsit de orice răutate. Ziua în amiază, un copil l-ar convinge că e noaptea și din pricina acestei curățenii sufletești îl iubesc dinădine inimii mele și nu l-aș părăsi oricîte nebunii ar face”.

Cervantes izbuteste să ni-l facă simpatic pe don Quijote, să-l iubim și să-l respectăm; personajul care ne desată și ne face să ridem pînă la lacrimi nu pierde nimic din stima și admirația noastră. În noi însine slăbim, că, împotriva tuturor nemernicilor care îl batjocoresc și-l cotonegesc în bătăi, don Quijote are dreptate. Măreția ne apare figura personajului lui Cervantes în dăruirea de sine, în elanul cu care luptă într-o societate unde domnește nedreptatea și înasprirea.”

Învins, la sfîrșitul cărții, într-un duel pe care îl are, la Barcelona, cu cavalerul „de la Blanca Luna” — care nu e decît un consătean travestit, studentul Carrasco —, doborît și slăbit, sub amenințare, să neghe frumusețea Dulcineei din Toboso, eroul lui Cervantes nu înțelege să trădeze pe aceea căreia l-a consacrat toate isprăvile sale. Culcat la pămînt, amenințat de adversarul său, don Quijote, cu viziara pe față, afirmă cu vocea slăbită însă hotărîta: „Dulcineea din Toboso e cea mai frumoasă femeie din lume, iar eu sînt cel mai nefelegit cavaler de pe pămînt. Nu e bine ca slăbiciunea mea să strîbească acesă adevăr. Împinge sulița, cavaler, și la-mi viața, odată ce mi-ai luat onoarea!” Sublime cuvinte în gura unui invins care nu renegă cauza dreptății în care crede cu toată convingerea, și pentru care a luptat cu tot devotamentul și tot avîntul!

Romanul „Don Quijote” este foarte spaniol dar și foarte universal. E, în primul rînd, spaniol, pentru că acțiunea lui se petrece chiar în inima Spaniei și în el ne apare descria viu și colorat toată societatea hispanică din epoca lui, cu obiceiurile, moravurile și tradițiile sale. E universal, pentru că omenirea întreagă se recunoaște în această operă a lui Cervantes prin aspirația spre mai bine și prin setea de dreptate a lui don Quijote, precum și prin bunul simț practic al lui Sancho Panza.

Lumea întreagă și toate vîrstele au admirat capodopera lui Cervantes. Anatole France a putut scrie: „Cu condiția unor reduceri mai ample, Don Quijote este lectura cea mai agreabilă în care se poate cutunda un suflet de disprețezat ani. Cit despre mine, de îndată ce am știut să citesc, am citit generoasa carte a lui Cervantes și mi-a plăcut și am simțit-o în așa fel încît acestei lecturi îi datorez o mare parte din veselia pe care e am în suflet”.

Tot Anatole France exclamă: „Val de acela care nu seamănă uneiori cu don Quijote și care nu a luat niciodată morile de vînt drept uriași! Acest mărinimos don Quijote era propriul său vrăjtor. El egala natura cu sufletul său. Aceasta nu înseamnă a fi păcălit. Păcălții sînt aceia care nu văd înaintea lor nimic frumos și mare”.

Romanul „Don Quijote”, apărut într-un moment cînd se întrezărea decadența uriașului imperiu spaniol, în care „coarele nu apunea niciodată”, și cînd lumea hispanică începea să se dezmeticească din delirul ei de hegemonie universală, trebuia să fie, în ideea inițială a autorului, o caricatură a cavaleriei, pe care unii căutau să o învie. Acest roman a devenit însă, pe măsură ce autorul îl compunea, o carte a generozității, a mărinimiei, a dragostei pentru omenire, a credinței statornice în dreptate.

Ar fi putut să devie cartea cea mai sumbră, mai tristă, mai amară și mai deprăntată. A rămas însă, cu sau fără voia autorului, o carte a risului generos, o carte plină de forță, de sănătate, de bucurie. În sfîrșit, o carte pentru omenirea întreagă, pentru toate epocile și toate vîrstele.

Prof. Valeriu PAPAHAĞI

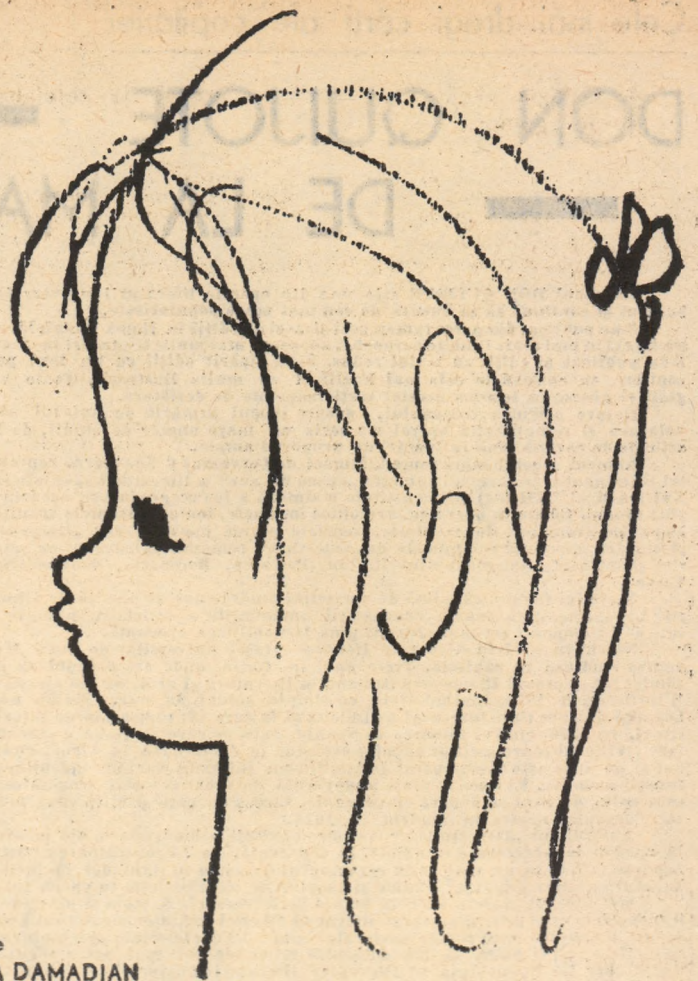
ZGOMOTUL, DUȘMAN AL COPILULUI

Zgomot. Poate cel mai des folosit cuvânt al zilelor noastre. Aerul pe care-l respirăm este propagatorul undelor sonore — al zgomotelor, deci sursele sonore sînt infinite: fenomenele naturii (tunetele, prăbușirile de teren, vuietul mării), munca, vocea omului, aparatele de tot felul, născocite de mintea lui. Sîntem cufundați într-un ocean de zgomote; curenții acestui ocean se întretaie, adunîndu-se totuși în nodurile în care viața modernă ne constrînge să trăim: în orașele sau satele ce încep să semene din ce în ce mai mult cu orașele.

Zgomot. Zgomotul indezirabil. Ne calcă pe nervi, ne tulbură; ne chinuie pe noi și copiii noștri. Influența dăunătoare a zgomotului în procesul educației nu poate fi neglijată.

Iată de altfel părerea cîtorva specialiști cu care am dezbătut această problemă.

Desen de
MONICA DAMADIAN

VALENTINA FILIPESCU, cercetător la Institutul de științe pedagogice:

Pastrarea liniștii, o regulă de conviețuire socială

Pe fiecare ne jenează, ne supără zgomotul. Mulți luptăm împotriva lui, mulți nu, ba chiar îl amplificăm, căci generatoare de zgomote sînt nu numai uruitul motoarelor, șuierul sirenelor, scîrțitul roților, ci și manifestările vocale ale oamenilor, veselia sau supărarea exagerat exteriorizate, larma jocului celor mici, intervențiile „educative” ale celor mari etc. De cîte ori nu ne încercăm gîndul că „puștiul ar fi cum ar fi, dar cînd mama lui începe să-l certe, abia atunci îți vine să-ți iei lumea-n cap”.

Referințele la nevoia de mișcare a copilului, la necesitatea de a fi cheltuită energia lui clocotitoare sînt, pînă la un anumit punct, pe deplin întemeiate. Într-adevăr, organismul copilului cere multă mobilitate, dar nu este de loc necesar ca această trebuință de activitate motorie și senzorială să fie împlinită dezorganizat, orbește, în orice condiții. Este firesc lucru ca un copil să alerge, să șopăie, să emită sunete onomatopice, dar asemenea manifestări pot și trebuie supravegiate pentru a nu tulbura tihna celor din jur. Mai mult chiar, e bine să învățăm copilul de mic să-și tempereze singur pornirile, să se înfrîneze, să-și stăpînească vocea, plîsul sau rîsul zgomotos, țipetele, săriturile etc. După cum este necesar să-i respectăm elevului nevoia de liniște în orele de studiu — lucru ce nu găsește totdeauna înțelegere la cei mari. Dacă elevul protestează cînd este deranjat ba de radio, ba de telefon sau de conversația părinților i se răspunde: „Nu te amesteca în treburile și în vorba noastră, vezi-ți de carte și învață acolo”. O astfel de atitudine are urmări dăunătoare, imediate și îndepărtate, asupra psihicului copilului.

În altă ordine de idei, păstrarea liniștii oriunde ne-am afla — într-o sală de lectură ori în plină stradă — este o regulă de conviețuire socială. Îndeplinirea acestei cerințe elementare are, pe lîngă aspectul igienic și practic (acela că protejează mediul ambiant de rezonanțe supărătoare), și un aspect moral, deoarece angajează sollicitudinea și respectul nostru față de cei din jur, presupune sentimentul de cruțare a celorlalți, grija pentru întreținerea unor relații de bună înțelegere cu ei, luarea în considerare a intereselor și dorințelor lor.

Din totdeauna, de cînd există părinți și copii, adulți și minori, aceștia din urmă preiau de-a gata, prin imitație, atitudinea, conduita, gesturile, vorbirea celor ce le servesc ca model. Dacă la un concert, de pildă, mama și tata șușotesc încă multă vreme după ce dirijorul s-a urcat la pupitru, în timp ce în sală se revarsă acordurile unei melodii gingașe, atunci de ce copiii lor ar aștepta pauza pentru a scoate, bucată cu bucată, ciocolata din țipla foșnitoare? Chiar dacă le-am cere să procedeze altfel, în ochii lor senini s-ar putea citi întrebarea: „dar voi?”. Nedumerire firească, pentru că exemplul viu, permanent al celor mari este un mijloc convingător, la îndemîna oricărei familii, de îndrumare a copiilor spre un mod de viață civilizat și demn, în care respectul față de semenul său și față de întregul colectiv să constituie piatra de încercare a omeniei lui.

Dr. AUREL APACHITEI, medic specialist:

Zgomotul duce la tulburări de comportament, le dezechilibrează psihofizic

În ultimii ani, zgomotul în general, și mai ales zgomotul din marile orașe, a luat proporții de adevărat flagel social. În multe țări s-au adoptat măsuri pentru a reduce sursele de zgomot pînă la „limita sanitară” (40 decibeli).

Un mare număr de cercetători științifici au dovedit efectele nefaste ale zgomotelor asupra sănătății omului de orice vîrstă. Multe boli indică drept cauză principală zgomotul de la locul de muncă sau de la domiciliu. S-a constatat că în unele uzine, zgomotul poate să reducă randamentul în muncă pînă la 50%, și chiar să provoace leziuni ale urechii (medii și interne) sau ale celulelor nervoase din scoarța cerebrală. Acestea din urmă sînt cele mai sensibile la acțiunea lui nocivă.

Cele mai dăunătoare efecte ale zgomotelor se observă la persoanele cu instabilitate emoțională și neurovegetativă. Din această categorie fac parte copiii. Activitatea școlară necesită eforturi psiho-fizice a căror eficiență nu se poate obține decît în condiții de liniște, atît în școală cît și la domiciliu. Se consideră în general că efectele nocive ale zgomotelor se manifestă cînd intensitatea lor depășește 40 decibeli. Însă există zgomote care pot produce tulburări chiar dacă sînt de mică intensitate. Tulburări nervoase la copii se observă și de pe urma acțiunii unor zgomote dezagreabile, ca acelea produse de mașinile de cusut, de fierăstraie, de exercițiile stingace la diferite instrumente muzicale (de ex.: scîrțitul vioarei), de instrumentele muzicale dezaçordate, de diferitele aparate electrice, de tramvaie, automobile sau motociclete, și chiar de oamenii care vorbesc tare și strident. Toate aceste zgomote influențează negativ sistemul nervos al școlarului, duc la tulburări de caracter, de comportament, la dezechilibrul psiho-fizic. La unii școlari, mai ales la adolescenți, pot să apară stări de excitație nervoasă și reacții violente, la alții stări de deprimare nervoasă sau obsesii. De multe ori se ajunge la astenii nervoase care necesită tratament în spital. Prezența diferitelor zgomote, chiar de intensitate mică, în timpul orelor de studiu de la domiciliu, stînjește munca intelectuală a școlarului avînd ca urmare, pe lîngă rezultate slabe la învățătură, tulburări nervoase de diferite grade.

Trebuie să recunoaștem că pînă în prezent s-a acordat puțină atenție din partea instituțiilor de învățămînt și a sfaturilor populare combaterii zgomotului din apropierea școlilor. Există încă multe școli care nu sînt ferite de vacarmul străzii, de zgomotul uzinelor din apropiere care influențează negativ sănătatea fizică și psihică a elevilor.

Gălăgia produsă de copii se adaugă la celelalte surse de zgomot...

Aș vrea să mă opresc la plusul pe care îl adaugă copiii — adeseori în detrimentul lor — la zgomotul de fond — ca să-l numim așa — ce ne însoțește traiul.

La cei mici, țipătul apare ca o reacție afectivă mai mult de apărare. El este însoțit de o comportare motorie foarte complexă, antrenând o gamă întreagă de mișcări haotice. La sugar, el poate fi indicul unei stări de bucurie, dar mai ales a unei stări anormale, de boală, al necesității de hrană, în general al unor factori perturbatori. O asemenea manifestare, deși firească, trebuie să ne solicite grija pentru diminuarea și înlăturarea ei. Altfel, dacă e încurajată — se poate transforma într-o deprindere și ori de câte ori copilul va dori ceva, se va manifesta ca atare.

Mai târziu, descărcările motorii sînt mai controlate (I. Sezine stabilește acest moment în jurul vârstei de trei ani), țipătul rămînînd o reacție afectivă de bucurie sau de durere și căpătînd un aspect mult mai socializat. La vârste mari, chiar astfel de reacții pot fi controlate și stăpînite cînd e necesar.

Nu pledăm nici noi pentru suprimarea oricărei spontaneități și exteriorizări afective a copilului, acțiune care nici pe departe nu poate constitui un ideal etic; ea ar lipsi manifestările omenești de acea căldură și vivacitate nuanțată ce contribuie atît de mult la nota agreabilă și firească, neafectată, a relațiilor sociale.

Prin interzicerea permanentă a manifestărilor afective ale copilului, uneori chiar mai explozive, nu am face decît să formăm un timid, un timorat, un nesociabil. Pe de altă parte nu se poate neglija nici aspectul excesului de mimică, gesticulație însoțită de țipete, de o vorbire prea zgomotoasă și abundentă care constituie la un moment dat un inconvenient serios nu numai pentru cei din jur, dar chiar pentru gălăgios.

În general, zgomotul copiilor are o anumită semnificație. El este provocat fie de faptul că se simt neglijați, lipsiți de afecțiune și de atenție și atunci, pentru a se face observați, reacționează foarte gălăgios, fie că sînt niște răsfațați prost crescuți și se manifestă prin țipete, fie că provin dintr-un mediu familial în care există tensiuni, se vorbește pe un ton răstit, rece, distant și cînd trebuie și cînd nu. Uneori, zgomotul și țipetele pot însemna și un mod de a riposta la pedepsele aplicate de părinți. Alteleori, copilul se manifestă gălăgios, cu mișcări haotice (ne referim la preșcolari și la școlarii mici) în condițiile de joc, cînd pur și simplu nu știe să se joace și atunci se joacă la întîmplare (aruncă pietre, urlă, provoacă dezordine). Astfel de situații sînt frecvente în școlile unde recreațiile elevilor nu sînt judicios organizate.

În cazul în care zgomotul copiilor devine permanent, el se adaugă la celelalte surse de zgomot care provoacă oboseală, iritare, contribuind astfel la formarea unui stil (ca trăsătură a personalității) dezordonat, a unui caracter irascibil, recalcitrant.

Părinții trebuie să-i educe pe copii să nu țipe, să nu se manifeste agitat, gălăgios, dezvoltîndu-le voința, capacitatea de stăpînire a impulsurilor, intenționalitatea în conduită.

Prof. MARIA MINEA directoarea Casei de copii școlari nr. 6 din București:

...O problemă complicată dar pe deplin rezolvabilă

Ca unul care conduce o „familie” ce numără multe zeci de copii, mi-am pus cu toată seriozitatea problema asigurării liniștei necesare unui trai tîhnit, unei munci spornice, atît membrilor „familiei” mele, cît și celor din vecinătatea noastră. În colectivitățile numeroase — în casele de copii (cum este cea pe care o conduc), în internate și în școli — asigurarea liniștei este un lucru mult mai complicat decît în cadrul unei familii cu puțini membri. Se cer pentru aceasta acțiuni educative largi care să aibă efect asupra întregului colectiv și asupra fiecărui copil în parte, paralel cu o serie de măsuri administrativ-gospodărești.

Ținînd seama de importanța atmosferei calme pentru viața și activitatea colectivului nostru, ne străduim să dezvoltăm deprinderea copiilor de a păstra liniștea în dormitoare, la club, la masă, în atelierul de „mîini îndemînatice”, în sala de meditație. I-am convins că atunci cînd își fac lecțiile — dacă nu gîndesc „cu voce tare”, deranjîndu-se unii pe alții — rezolvă mai ușor problemele, își însușesc mai temeinic cunoștințele, munca are spor și își termină temele mai repede.

Cadrele didactice îi ajută pe copii să-și organizeze bine studiul în sălile de meditație, le cer să aibă pe bancă tot ce este necesar bunei desfășurări a muncii, așează material didactic astfel încît să fie văzut de toți elevii, pentru a nu-i obliga să se scoale mereu de la locurile lor și dau explicații numai după ce s-a făcut liniște.

În educarea deprinderii de a nu fi zgomotoși, avem în vedere particularitățile de vîrstă și individuale ale copiilor. De pildă, la clasa I, educatorul formulează la început cerințe simple lesne de urmat: să nu plece de la locul lor, să nu vorbească tare între ei, să nu trîntească lucrurile pe bancă etc. Treptat adaugă noi cerințe: să închidă ușa încet, să nu „țîșnească” asemeni rachetei, în recreație, să nu fie gălăgioși pe coridoare.

Deprinderi ca acestea se formează nu numai în unitate, dar și în tabere, la cabane, în excursii, în diferite călătorii, la spectacole etc.

Elevii mai mari (pentru că familia noastră are numai fete) au fost obișnuite să păstreze liniștea cînd se duc în dormitoare, spre a nu deranja somnul celor mici, care se culcă mai devreme. Treptat și-au însușit obiceiul de a pași cu grijă, de a stinge lumina la timp, de a vorbi în șoaptă.

Chiar și în timpul jocului, în curte, îndemnăm fetele să nu exagereze veselia, spre a nu deranja vecinii.

Educatoarele apreciază în fața colectivului pe cele care se poartă atent și civilizată și le îndeamnă pe toate să-și însușească această conduită.

Pe linie administrativ-gospodărească încercăm să creăm atmosfera propice studiului și traiului tîhnit asigurînd spațiu suficient pentru toți copiii în sălile de meditație, în dormitoare, în sufragerie, punînd pe jos covoare, folosind draperii groase, care reduc zgomotul.

Căutăm ca și personalul unității să fie exemplu de conduită civilizată, plină de grijă pentru cei din jur. Asigurarea liniștei, respectarea orelor de odihnă, crearea condițiilor pentru un studiu temeinic și serios sînt lucruri pe care le respectăm cu sfințenie și noi cei în vîrstă — de la directori și profesori, pînă la personalul de îngrijire.

Ing. MIRCEA GRUMAZESCU, secretar științific al Comisiei de acustică a Academiei Republicii Socialiste România:

Profesorii și educatorii ne-ar putea ajuta mai mult

Asigurarea unui climat de liniște — la locul de muncă, școli, locuințe, în oraș sau în afara lui, în trenuri și alte mijloace de călătorie — este o cerință imperioasă a vremurilor noastre. Extraordinara complexitate a vieții moderne, continua revoluție tehnică, au dus la concentrarea tuturor factorilor care asigură producția în așezări aglomerate, zgomotoase. Dar zgomotul e nociv — se știe. Tocmai găsierea căilor optime pentru diminuarea zgomotului și a vibrațiilor — pentru a asigura astfel climatul de care vorbeam mai sus, e una din sarcinile principale a comisiei noastre: *Comisia de acustică a Academiei Republicii Socialiste România* înființată în 1955; prin dezbaterile și stimularea cercetărilor științifice, prin ținerea permanentă a legăturilor cu organele administrative, printr-o susținută activitate de propagandă, am căutat să ajungem la o soluționare — să zicem — teoretică a problemei zgomotului și să antrenăm factorii de care depinde — practic — această soluționare. Există în acest scop laboratoare de acustică: ele cercetează problemele de zgomot și vibrație — vibrațiile fiind tot atît de nocive ca și zgomotele. Așa sînt laboratoarele de la Institutul de cercetări pentru protecția muncii din București, Institutul de cercetări în construcție, de la Institutul politehnic din București etc. Ne-au interesat nu numai găsierea soluțiilor, ci și depistarea efectelor zgomotului și vibrațiilor asupra omului. (Cercetări în acest sens se fac la Institutul de igienă din București.)

Firește că toată activitatea teoretică a fost desfășurată pentru a introduce în practică măsurile optime de asigurare a unui climat de liniște, atît la locul de muncă (fabrici, ateliere, șantiere) cît și construcțiile civile (locuințe, școli, spitale etc.). Proiectele de construcție și darea în funcție a unor asemenea obiective se fac pe baza unor standarde și normative, mai simple, legi, cu caracter republican. E cazul să amintim că încă din 1959, înaintea unor țări ca Belgia, Elveția ș.a. zgomotul și vibrația au fost, la noi, recunoscute prin lege ca noxe profesionale ceea ce, desigur, au impus o dezvoltare a măsurilor de reducere a lor; atît la construcții, cum am arătat, dar și la reducerea forței surselor de zgomot prin crearea de mașini silențioase (pentru industria forestieră, războaiele de țesut, motoarele electrice etc.). Toate acestea au implicat existența unor materiale adecvate, ceea ce a constituit și constituie o altă preocupare a institutelor de specialitate și a industriilor.

Vreau să subliniez că pe lîngă măsurile tehnice, reducerea la tăcere a unor surse de zgomot este și o chestiune administrativ-educativă. Nivelul de zgomot al orașelor a fost mult redus prin interzicerea clacsonatului, prin interzicerea instalării de difuzoare în afara clădirilor ș.a. Comisia noastră s-a ocupat și de educarea publicului, organizînd conferințe și emisiuni la radio sau televiziune. Dar trebuie spus că în sfera educației cetățeanului sau viitorului cetățean, a școlarului, mai sînt multe posibilități neexplorate. Profesorii și educatorii ne-ar putea da un sprijin de neprețuit, ostentîndu-se să învețe pe elevi să respecte liniștea atît la școală cît și acasă, în familie, pe stradă, la joacă.

ION IONESCU, arhitect:

Arhitectul și lupta împotriva zgomotului

Arhitectul — creator al locuinței, fabricii, al așezărilor omenești moderne — este, cred, printre primii care pot și trebuie să lupte împotriva zgomotului și a surselor lui. Există metode de reducere a zgomotelor la locurile de muncă prin aplicarea unor soluții deosebite privind plafoanele sau pereții, care se fac din materiale fonoabsorbante. Se pot prevedea chiar și panouri fonoabsorbante lîngă sursele de zgomote (mașini) astfel încît acestea să nu se mai propage în toată sala.

În birourile mari, cu mulți salariați, pe lîngă faptul că se întrebunțează (sau ar trebui să se întrebunțeze) mașini de scris și calculat silențioase, se pot amplasa de asemenea diverse panouri absorbante, astfel încît convorbirile care au loc la telefon sau între doi salariați să nu deranjeze pe ceilalți.

În locuință, unde omul își petrece două treimi din viață, reducerea nivelului de zgomot capătă o importanță deosebită. Aici zgomotele pot proveni din surse exterioare: apropierea de fabrici și uzine, de drumurile deschise circulației vehiculelor grele și zgomotoase, de căile ferate, gări. Noile proiecte urbanistice înlătură aceste cauze prin gruparea fabricilor în zone industriale, prin trasarea arterelor de circulație cu trafic greu la 1—2 km de prima lîzieră de case, de blocurile de locuit, prin interpunerea de spații verzi, care sînt absorbante de zgomote, prin înlocuirea mijloacelor de transport pe șine (tramvaie) cu mijloace de transport pe pneuri (troleibuze, autobuze) și a locomotivelor cu aburi cu locomotive electrice etc.

Există de asemenea, mai ales în noile cartiere, o sursă specifică de zgomot care a suscitat discuții foarte mari: locurile de joacă pentru copii. Pentru eliminarea acestei cauze de zgomot s-a impus drept normă ca acestea să fie depărtate la cel puțin 50 metri de blocurile de locuit. Însă sistemul de locuință în comun (bloc) a dat naștere la o serie de zgomote cu surse interioare: circulația pe scări, motoarele de ascensoare, pompe etc., instalații cu defecte care dau „lovitură de berbec” sau a căror garnituri se transformă în sirene, apoi zgomote produse în apartament: radio, pași, trîntirea ușilor ș.a. S-au căutat soluții arhitecturale care folosind în chip optim tehnica modernă să facă în așa fel încît zgomotul să nu fie o neplăcere a locuinței în comun. Astfel plasarea anexelor (bucătărie, vestibul etc.) spre scară crează un tampon pentru zgomotul dinspre scări.

(Continuare în pag. 20)

CUM SCRIU COPIII?

Conf. univ. ALEX. TOHĂNEANU

Scrisul este mijlocul prin care sînt permanentizate ideile și prin care se acordă acestora cea mai largă posibilitate de comunicare, în timp și spațiu. În același timp, scrisul contribuie la întărirea coeziunii sociale și reprezintă unul dintre cele mai importante mijloace de creație.

Astăzi, scrisul a încetat de a mai fi un apanaj al unui număr restrîns de oameni. A trecut de mult vremea cînd de acesta se ocupau cîțiva caligrafi talentați, care în liniștea patriarhală a mînăstirilor aveau răgazul să înflorească, cu migală, litere măiestrit caligrafiate. A trecut timpul pisarilor din cancelariile domnești sau al „scriitorilor” din cancelariile oficiale. Nu vom nega faptul că ne sînt dragi comoriile de artă caligrafică ce ni le-au lăsat înaintașii. Astăzi însă nu mai este epoca penei de gîscă sau a penitei flexibile de oțel, ci a stiloului și a pixului, ce alunecă mai ușor pe hîrtie, a mașinii de scris și a înregistrărilor cu ajutorul filmului și a benzii de magnetofon.

Generația ce se ridică trebuie pregătită pentru modul nostru de viață, pentru a se încadra în rosturile actualității. Acest mod de viață se caracterizează printr-un ritm viu, prin simplificarea multor forme complicate de altă dată, prin solicitarea tuturor oamenilor de a participa (în variate forme) la o tot mai accentuată socializare a muncii.

Scrisul, care se cere folosit zi de zi, de către orice om, în toate împrejurările, trebuie să prezinte o seamă de însușiri esențiale cerute de modul de viață al zilelor noastre: să fie *practic* (operativ), adică ușor de realizat; să devină o deprindere constantă, să poată fi executat cît mai *rapid* cu minimum de efort, deci să fie *fișc* și *curgător*; să fie *clar* (lizibil) și cît mai estetic, mai frumos.

Scrisul are un rol covîrșitor în dezvoltarea materială și culturală a societății, ca și în formarea personalității fiecărui membru al ei. Este fișc deci ca însușirea scrisului de către copiii noștri să reprezinte o preocupare de căpătîi pentru toți aceia care au în seama lor educația tinerei generații.

La baza scrierii stau o seamă de deprinderi care hotărăsc calitatea scrisului pentru toată viața. Aceste deprinderi privesc poziția corpului în bancă (la masa de scris), poziția mîinii, poziția caietului (coalei de hîrtie), felul cum este ținut tocul și cum se poartă mîna în timpul scrierii.

Este bine ca părinții să fie atenți la ținuta corectă a corpului copiilor în timpul scrisului. Trunchiul trebuie să fie ținut vertical, pieptul depărtat de bancă la un lat de palmă, capul ușor aplecat înainte (nici în dreapta, nici în stînga) pentru a se putea citi cu ușurință cele scrise; coapsele vor sta orizontal și paralel, iar gambele picioarelor vor avea poziția verticală; tălpile vor fi sprijinite pe podea. Brațele vor fi lăsate să cadă liber pe bancă, brațul drept mai înainte, cel stîng mai înapoi. Cotul brațului drept va fi puțin în afara băncii și se va sprijini pe mușchiul antebrațului. Cu degetele mîinii stîngi se prinde caietul (coala) de marginea de jos, din stînga, și se mișcă după nevoie. Poziția caietului (coalei) este hotărîtă de înclinarea pe care vrem s-o dăm scrisului (coala va fi la fel de înclinată ca și înclinarea ce vrem s-o dăm scrisului); în cazul unui scris vertical sînt tot mai dese glasur-

Foto

Gh. VINȚILĂ

ile care cer o scriere verticală), marginea de jos a coalei (caietului) va fi paralelă cu marginea mesei. O dată stabilită, înclinarea nu se va mai schimba, pentru a obține o scriere uniformă. Tocul se ține ușor cu trei degete (cu degetul mare, cu arătătorul și mijlociul) și trebuie prins la cca. trei centimetri mai sus de peniță, fără a-l strînge cu degetele. Mîna se sprijină pe marginea palmei și mai cu seamă pe ultima falangă a degetului mic. Antebrațul mîinii drepte trebuie să lunece liber și ușor (balansîndu-se) spre dreapta, fără a lăsa greutatea corpului pe el. Pe măsură ce antebrațul se mișcă spre dreapta, se rotează ușor și palma, încît degetul mare se apropie tot mai mult de coală. Tocul nu se ridică pînă nu se termină întreg cuvîntul. De abia după aceea se pun semnele diacritice (căciulițele la î sau la ă, punctul pe i) și cele de punctuație (virgula, punctul etc.).

Scrisul defectuos al unor copii este într-un fel semnul unor neglijențe atît din partea profesorilor cît și a părinților care n-au intervenit, chiar de la început, cu corectivul necesar. Unii educatori, de exemplu, nu se neliniștesc cînd văd copiii care, cînd scriu, țin corpul într-o poziție defectuoasă (cu urmări deopotrivă negative pentru scris, pentru dezvoltarea fizică și sănătate): lasă toată greutatea corpului pe mîna dreaptă, încît mișcările acesteia sînt mult îngreunate, sau apropie capul prea mult de caiet, încît scrierea nu poate fi văzută clar în ansamblul ei; poziția aceasta antrenează în același timp defecte de vedere. Dacă nu sînt îndrumați cu grijă și răbdare, copiii sînt înclinați să prindă tocul foarte aproape de peniță, strîngînd degetele foarte puternic pe toc și strîngînd în același timp și pumnul. Antebrațul se imobilizează și mîna se mișcă cu greutate și cu efort mult mărit, din încheietura pumnului. Dispare în felul acesta posibilitatea mișcărilor libere, firești, pendulatorii ale mîinii împreună cu antebrațul. Asemenea greșeli determină un scris fragmentat, cu litere neîmplinite, de mărimi și înclinări diferite.

O altă sursă de deformare a scrisului este tendința unor copii de a-l ornamenta, ceea ce duce la încărcarea literelor și textului cu adaosuri inutile. În multe cazuri se observă o lipsă de ordine în text — mă gîndesc la orizontalitatea rîndurilor, la distanța dintre rînduri, la lipsa spațiului alb la marginea coalei, lipsa marcării aliniatelor etc. O asemenea lipsă de ordine dă un aspect urît paginii scrise și — devenită sistem de muncă — face insensibil ochiul copilului la ceea ce este inestetic. Ea nu trebuie trecută cu vederea de către educa-

tor, deoarece este în același timp și semnul unei dezordini în stilul de muncă personal al copilului.

Scrisul unor copii se caracterizează prin instabilitate, prin tendința frecventă de a imita cînd scrisul unor persoane, cînd al altora. Educatorul nu trebuie să permită aceasta, deoarece interferența elementelor vechi cu cele noi dezorganizează și mai mult aspectul scrisului, ca să nu mai vorbim de faptul că și ea este semnul unei dezordini în stilul personal de muncă.

Unii copii caută să-și însușească o scriere cu litere de tipar. În felul acesta scrierea se fragmentează la maximum și, cînd este executată într-un ritm mai rapid, devine chinuitoare, literele se deformează și întreaga scriere devine ilizibilă.

Se mai petrece un fenomen, surprinzător pentru unii: scrisul, destul de clar la început și chiar estetic, devine în clasele mai mari, inestetic, contorsionat, încîlcit, ilizibil. Vina — în cazul acesta — o poartă sistemul de scriere adoptat la clasele mici, atunci cînd copiii deprind bazele scrierii. Acest fenomen se petrece acolo unde, începînd din clasa I, copiii învață scrierea în mod fărîmitat; fiecare literă este descompusă și apoi recompusă din trăsături groase și subțiri, fiecare literă fiind conturată anevoie, cu degetele crispate pe condei. Aplicat la clasele mici, acest sistem deprinde pe copii cu un scris greoi, complicat și anevoios. Cînd elevii trec în clasele mai mari și pentru a lua note după explicațiile profesorilor, sînt nevoiți să scrie mai repede, întîmpinînd greutăți datorită scrisului nepractic pe care și l-au însușit anterior. În felul acesta apare fenomenul de dezorganizare a scrisului, mai cu seamă în clasa V-a.

O întrebare pe care și-o pun desigur mulți educatori și mulți părinți: cum se poate îndrepta un scris defectuos? Este cunoscut că mai ușor se formează o deprindere nouă, decît să se remedieze una însușită defectuos. Deprinderile vechi dacă s-au format în mod greșit se interferează cu cele noi îngreunînd fixarea și desfășurarea acestora din urmă. Totuși, prin exerciții sistematice și stăruitoare, scrisul se poate remedia în mare măsură. Cînd scrisul dezordonat este efectul unei dezordini în muncă, al unei dezordini intelectuale, educatorul va împleti eforturile pentru a îmbunătăți sistemul de muncă al elevului, de a gîndi și acționa — cu acelea pentru disciplinarea scrisului lui prin repetate exerciții de scriere corectă.

Fie că este vorba de formarea unei scrieri corespunzătoare, de la început, fie că este vorba de remedierea unei scrieri defectuoase la copii, eficiența frontului comun al cadrelor didactice și părinților este îndiscutabilă.

CUNOAȘTEREA COPILULUI DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ DE CĂTRE PĂRINȚI

Conf. univ. Paul POPESCU-NEVEANU

A educa înseamnă a interveni în dezvoltare, a transforma pe copil, a-l conduce spre o formă optimă de personalitate. Una din premisele fundamentale ale procesului educativ este cunoașterea fiziologică și psihologică a copilului. Se înțelege că pentru a influența eficient este necesar să nu acționezi orbește, ci ținând seama, în mod precis, de legile generale ale dezvoltării copilului și de particularitățile lui, să acționezi conștient și deplin argumentat.

În educație primează scopul: ce vrem să facem, conform căruia profilul moral, intelectual și profesional, intenționăm să modelăm pe copiii noștri. În definirea scopului, o influență decisivă are mediul, dar neîndoiește își spun cuvântul și mentalitatea, particularitățile educatorilor. Procesul educativ are însă o desfășurare concretă, se conformează unor condiții și izează de un sistem de metode. Cea mai acută problemă ce se ridică în legătură cu toate acestea este: cum? Cum să organizăm și să desfășurăm activitatea de educație? Se pare că aici este punctul cel mai slab. De regulă, părinții dispun de un obiectiv educativ, sau și-l formează pe parcurs, dar întâmpină dificultăți în ce privește respectarea unor condiții educative, alegerea mijloacelor celor mai bune și cunoașterea obiectivă a copilului. Fără aceasta din urmă nu este posibilă nici alegerea metodelor optime.

Este paradoxal faptul că copiii proprii ne sînt, deseori, slab sau superficial cunoscuți, sub raport psihologic. Dacă ne gândim însă la neobișnuita complexitate a omului, la dificultatea enormă pe care știința o întâmpină în descifrarea fenomenelor de personalitate, ne vom da seama că totuși lucrurile nu se pot rezolva de la sine. Se spune uneori: bine dar copiii sînt ființe foarte apropiate, sînt urmașii noștri pe care-i avem sub priviri zi de zi. Apropierea nu este întotdeauna identică cu cunoașterea. Unii cugetători consideră că omul a ajuns să cunoască mai bine astrele, adîncurile planetei ș.a. decît se cunoaște pe sine și pe semenii săi. Să nu exagerăm. Desigur apropierea este o condiție favorizantă pentru cunoaștere, dacă i se adaugă efortul și pregătirea necesare. Ne vom referi la cîteva din cerințele față de cunoașterea copiilor noștri.

Obiectivitatea cunoașterii este cerința principală. Altfel vorbind, să ne cunoaștem copiii așa cum sînt ei, nu așa cum am dori sau nu să fie. Între luciditatea cu care trebuie să constatăm și să apreciem și cointeresarea noastră în viața copiilor noștri, exprimată în dragoste și speranță, teamă și dezamăgire, devoțiune și revoltă, mulțumire și nemulțumire etc., deseori intervine un conflict. De aici, tendința spre exagerare. Fenomenele de dezvoltare intelectuală firească, normală sînt considerate dovezi de precocitate. Rămănerile în urmă apar ca niște îngrozitoare catastrofe și definitive condamnări. Pentru mulți, poate pentru majoritatea părinților nu există copii obișnuiți: sînt sau minuni de inteligentă și talent, sau ființe nereușite. Și într-un caz și în altul, aprecierea exagerată, de care copilul ușor își dă seama, dăunează. Dacă formăm la copil o conștiință de sine falsă, nu evităm unele riscuri. Exagerările se referă deseori la sensibilitatea copiilor, la calitățile lor voluntare și morale. Nu este în interesul lor să fie considerați eroi pentru calități obișnuite și nici să fie socotiți iremediabil pierduți pentru unele alunecări... Obiectivitate, deci observare atentă și în repetate rînduri verificată, apreciere lucidă și echilibrată, fără entuziasm gratuit sau alarmă neeficientă.

A cunoaște pe copil așa cum este el, înseamnă în primul rînd a ține seama de realitățile sufletești specifice copilului și adolescentului. Și noi am fost copii, apoi adolescenți... Dar acum sîntem adulți și nu ne mai amintim acele începuturi de viață. Este și greu, pentru că memoria copilăriei nu este prea durabilă. Intervine, în această situație, primejdia ca să raportăm manifestările cognitive, afective și voluntare ale copilului la experiența noastră actuală. Ca și în psihologia secolului trecut, se cultivă de unii părinți o viziune adultomorfă asupra copilului. Or, copiii nu sînt niște adulți mai mici, ei sînt altfel construiți decît noi. Ne miră și chiar ne indignează uneori slaba și puțin durabila concentrare a atenției, dificultatea de a raționa în mai multe etape, de a opera abstract, ne surprind vederile naive și pornirile, interesele mărunte ale copiilor, labilitatea lor emoțională etc. Toate acestea nu sînt, de cele mai multe ori, deficiențe sau întâzieri, ci elemente firești ale stadiului de dezvoltare psihică în care se află copilul. O serie de mecanisme psihice de care noi ne servim în mod curent, la ei încă nu s-au constituit. Cercetările arată că și orientarea în spațiu și timp parcurge stadii deosebite. La copilul mic, de exemplu, spațiul apropiat este foarte „dilatată”, iar cel îndepărtat, vag, slab conturat. La preșcolari forma dominantă de activitate este jocul. Distincția între real și fictiv nu se realizează net, de unde relații neadevărate pe care noi le tratăm ca minciuni, deși nu sînt izvorite din intenția de a minți. Școlarul mic dispune de o gândire empiric-abstractă. El încă nu poate teoretiza și suprasolicitudindu-l pe această latură, inevitabil cădem în formalism. Și adolescentul are o lume a lui de vise, meditații profunde despre lucruri obișnuite, năzuințe spre individualizare originală și independență. În pedagogia secolului nostru s-a vorbit mult despre drepturile copilului, despre necesitatea respectării particularităților lui. Nu trebuie însă înțeleasă „respectarea” în sensul abandonării copilului unei dezvoltări spontane. Am văzut mulți părinți care socotesc că se situează pe pozițiile educației moderne dacă lasă pe copii să se manifeste așa cum vor ei, le fac toate voile și justifică: „așa sînt ei, trebuie să știi să-i înțelegi”. De fapt, aici întîlnim mai degrabă un fenomen de renunțare la educație. Noi ne străduim să înțelegem particularitățile copilului pentru a le lua în considerare, a porni de la ele, în opera educativă ce

presupune transformarea copilului. În acest fel „respectăm” particularitățile de vîrstă; nu le ignorăm, ci le folosim în chip creator.

Copiii sînt în continuă prefacere, ritmul lor de dezvoltare este rapid. De aici necesitatea de a-i cunoaște în dinamică, în perspectiva imediată și mai îndepărtată a devenirii lor. Orice postulare rigidă, orice etchetare cu pretenție definitivă este, în ce privește aprecierea copilului, lipsită de sens și dăunătoare. Uneori etichetele se mențin mult timp, din inerție și comoditate. Poate copilul a devenit între timp altul, nu mai este nesincer, fricos, lacom, comod etc. și noi continuăm să-l tratăm așa cum l-am văzut cînd va. De aici apare și oarecare rezistență a copilului sau, invers, el se conformează tacit calificativului pe care i l-am asociat.

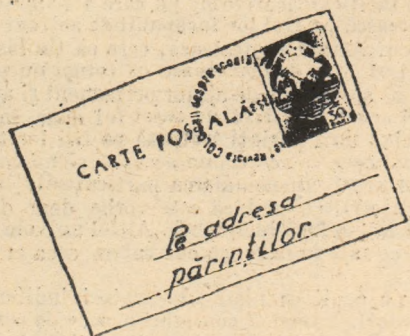
Părinții continuă să socotească pe fiul lor incapabil de acțiuni independente și-l „dădăcesc” mereu. Acesta protestează, cere să fie lăsat să se descurce singur. Nu este lăsat, i se demonstrează că totuși nu poate. Pînă la urmă se convinge și el că are nevoie de ajutor permanent și apoi... așa este mai comod. Cele mai acute conflicte de acest fel apar, în deosebi, în pragul adolescenței, cînd unii părinți tratează pe fiii lor tot ca pe niște copii mici. Este tocmai ceea ce aceștia nu acceptă și nu concep. Nu este permis și rămînem în urmă cu semnalaarea particularităților ce apar și se dezvoltă la copiii noștri, chiar dacă este vorba doar despre însușiri ce abia încep să se afle într-o fază incipientă. Altfel nu vom reuși ca, la timp, să sprijinim ceea ce este pozitiv, să combatem ceea ce amenință să fie dăunător.

Părinții nu cunosc însă pe copii ca niște observatori indiferenți; ei sînt, înainte de toate, educatori. Adresînd copilului o serie de cerințe, organizîndu-i un regim de viață, adoptînd măsuri de ordin educativ, surprindem și reacțiile lui, modul cum își modifică comportamentul. De fapt, acesta este și cel mai eficient mod de cunoaștere psihologică în procesul educației. Astfel ne putem da seama cum se orientează copilul și adolescentul, care sînt atitudinile sale cele mai bine conturate, în ce puncte opune rezistență și în care se conformează cerințelor noastre. Baza oricărei caracterizări sînt faptele de conduită, activitatea reală iar nu vorbele, părerile pe care copiii le au despre ei înșiși. Pentru a desprinde semnificația unor acte ale copiilor noștri este necesar să răspundem nu numai la întrebarea ce fac ei, dar și cum fac — mai mult decît atât, de ce fac un anumit lucru. O conduită poate fi determinată doar de unele condiții constructive și copilul face ceea ce i se cere pentru că n-are încotro. Cum acționează el, este ca un condamnat sau sub imperiul unei necesități lăuntrice, cu resemnare sau cu însuflețire, folosindu-și toate priceperile sau nu? Am întîlnit cazuri de copii pe care părinții îi obligau să învețe suplimentar cu ajutorul meditorilor, la matematici, limbi străine, muzică. Se aștepta un efect deosebit din aceste măsuri. Școlarii respectivi nu aveau însă emoțional la respectiva activitate pe care totuși o îndeplineau, din obligație. Pînă la urmă suprasolicitarea, în loc să trezească interes și să cultive o aptitudine, ducea la o reacție negativistă față de respectiva disciplină și la bararea drumului spre vocație. Neîndoiește, trebuie să fim maximal atenți la elementele care ne indică resursele interne, sufletești, ale copilului. Acesta este cuminte, ascultător, își face lecțiile sau nu. Și ne întrebăm, mereu, de ce. Îi este frică de sancțiuni, așteaptă recompense, vrea să se facă nouă plăcere, este angajat în competiții cu colegii, este nemulțumit de sine, nutrește interes real față de unele obiecte de studiu, s-a fixat asupra unei profesiuni etc. etc. Determinarea motivelor conduitei este poate cea mai dificilă latură a cunoașterii copilului, dar este și cea mai concludentă.

În masa de fapte și manifestări ale copiilor noștri, nu totul este semnificativ sub raport psihologic. Există și acte întâmplătoare, tranzitive, tributuri plătite unor împrejurări. De aceea, se impune o apreciere selectivă a faptelor. Pe noi ne interesează să identificăm ceea ce este propriu, caracteristic copilului sau tinde să devină o caracteristică a lui. În consecință, indiferent de frecvența anumitor manifestări, va trebui să confruntăm faptele și să verificăm dacă respectivele manifestări exprimă ceva din mentalitatea și trăsăturile constante ale copilului.

Relațiile părinți-copil nu epuizează sfera activității și vieții copilului. Dacă vrem să-l cunoaștem mai profund, este necesar să ne informăm și asupra relațiilor cu alți copii, cu colegii, cu vîrstnicii, asupra atitudinilor față de învățători și profesori. Vom alcătui fizionomia psihomorală a copiilor noștri numai pe baza studiului comparativ al complexului de relații și fapte din care constă viața lor. Sînt foarte utile și comparațiile obiective cu alți copii de aceeași vîrstă. În munca noastră educativă avem deci nevoie mereu de un portret psihologic al copiilor noștri. Pînă la urmă vom dispune de un film al dezvoltării psihice, un film la regizarea căruia, contribuim pregnant. Pentru a acționa cu suficientă competență în caracterizarea copiilor este necesar să ne precizăm unele criterii și date privind temperamentul, aptitudinile și caracterul. Vom reveni pentru a înfățișa și aceste probleme.

șurubul

Mircea SÎTIMBREANU

desen de Olga CIZEK

Știu că părinții nu prea au motive să se bucure primind scrisori din partea unui profesor. Îndeobște ele sînt scrisori de poprire pe buna purtare a odraslei: „Vă facem cunoscut că fiul dv. etc., etc"... De aceea ținem să precizăm de la bun început că scrisoarea de față nu conține nici o reclamație împotriva copiilor dv., dimpotrivă. Vrem să vorbim despre cu totul altceva. De pildă, despre ȘURUB.

Este posibil ca șurubul — catalogul de descoperiri și invențiuni nu precizează nimic în această privință — să nu fie descoperirea unui părinte, în ciuda puternicei atracții pe care o exercită asupra unora dintre ei. Oricum ar fi, șurubul are o întrebuintare variată și se strînge în mod empiric cu o... curea. Există însă și părinți care strîng șurubul într-un mod mai științific: cu cleștele autorității paterne.

Despre aceștia vrem să stăm de vorbă!

Strîngerea șurubului începe, organizatoric, printr-o convorbire cu dirigintele:

Dirigintele: Știți, vor începe curînd tezele...

Părintele: Sigur. Am să strîng șurubul.

Dirigintele: Fiul dv. are note cam slăbuțe la oral.

Părintele: Mda. (pauză). Păi, o să strîng șurubul.

Dirigintele: Anul acesta o să dea și examen de admitere.

Părintele: Strîngem șurubul, tovarășe diriginte...

Apoi, această operațiune tehnică este prelucrată la nivelul unei ședințe de Jos, în familie, cu mama.

Tatăl: De mine nu-i mai dai voie pe stradă, dezumfli cauciucurile de la bicicletă și ascunzi pompa, decretezi mingea de fotbal bibelou și i-o încui în biroul meu, sertarul din dreapta.

Mama: Și pe cea de volei?

FOILETON

Tatăl: Nu, asta o pui în sertarul din stînga. Băiatul are teze... Pui la poartă anunțul cu „Nu intrați! Cîine rău" — să nu-l deranjeze derbedeii.

(N.B. — În acest caz cuvîntul „derbedeu" a devenit un pronume personal generic desenînd în mod global pe aproape toți prietenii și colegii).

Și mîna tatălui mimează o elice:

— Atenție la șurub! Îi muți măsura de la fereastră să nu-l deranjeze vrăbiile și nu-i mai dai voie în curte. Aerul l-ar putea moleși...

Tatăl meditează. Ce măsuri să mai ia? Să închidă ușa camerei? Să scoată provizoriu o lampă de la

aparatul de radio și una de la televizor? Să suprime lectura revistelor? Dar oare asta va fi de ajuns?

Se simte dezarmat:

Sînt prea puține mijloace de stimulare la învățatură. Ce face Revista de pedagogie? Institutul de cercetări? Oare mai e timp să facă o sesizare la un ziar? Mai e timp să primească răspuns pînă la teze? Poate totuși îl va primi pînă la examenul de admitere?! Tot șurubul e mai practic, își zice omul și se întinde pe canapea, ceva mai mobilizat.

A treia fază aparține mamei. Dînsa, inimă de mamă, îi indulcește regimul patern cu multe... polivitamine, cu cite o linguriță de șerbet și cu dulci promisiuni:

— Las' că vine ea vacanța... O să ai timp atunci pentru joacă.

Băiatul, strîns cu șurubul, se înșurubează în odaie, în scaun, în carte, în maculatoare. Și de atîta înșurubare simte că îi plesnește feasta...

La încheierea trimestrului, tatăl trece pe la cancelarie. la notele: slăbuțe... tare slăbuțe... Și meditează, de unul singur, în drum spre casă:

— Asta e, am greșit. N-am strîns destul șurubul. Las' pe mine! Pentru examenul de admitere știu eu ce am de făcut! Și la anul la fel...

Îngrijorat părinte, hai să presupunem că acum e... la anul. Știi ce să faci? Renunță la șurubul acesta. El n-a fost inventat de pedagogi.

TUDOR ARGHEZI:

VÎRSTA FERICITĂȚII

(stenogramă)

La masă. Nu se ține lingura cu stînga. Bagă de seamă să nu pici servetul. Nu mai știu ce să mă fac: copiii ăștia murdăresc cîte cîinci rînduri de rule pe zi. Nu ți-am spus că ai să te pici? Ridică mina că-ți intră cotul în sos. Nu se găurește felia de piine ca șoarecii, se rupe și se mănîncă miezul o dată cu coaja. Stai! Suflă-ți nasul. Iar ai pierdut batista. Mai tare. Încă o dată. Nu înțelegi să sufli cu toată puterea! A! scîrboșule! Schimbă-ți farfuria. Porcule! Ai să mănînci ce-ți spus eu, nu ce vrei tu. Cine vrea să se facă frumos, mănîncă și tăiețel. Ia-l repede de urechi. Dumnezeu! n-am mai văzut copil atît de neascultător. Cine te-a învățat, prostule, să pul ciulama în campot! Șterge-ți surița. Nu cu mînea, țigane! cu servetul. Te-ai mîzgălit pînă la ochi. Ți-a rămas un tăiețel pe nas. Apă! apă! copilul nu bea vin: mai tîrziu.

Te rog să nu faci pe supăratul, că în loc de pere îți dau caleavuri. Nu se poate mînce para necurățată. Lasă cuțitul jos, că ai să te tai. Da, vezi tu! ai învățat să tai perele singur. Scurpă coada în farfurie. Vezi că te-ai înecat? Să nu mă mai ascuți, că o să pătești și mai rău.

Te-ai săturat? Pupă mina și zi: mulțumesc. Pupă mina! Nu așa uscat, pupă mina cu toată inima. Bomboane mai tîrziu, acum nu se poate. Stai colea jos și joacă-te frumos pînă mîncăm și noi, dacă vrei să te laui la plimbare. Ți-am spus să stai jos! Să nu te miști! Mergem să facem o plimbare frumoasă. Așa.

La plimbare. M-ai înebunit. Unde ți-ai murdărit rochița și cînd? Nu v-am spus să stai locului pînă mă îmbrac și eu! De ce perete te-ai creat? Dar tu, cu pantalonii deschețați unde s-a mai văzut! Stați să vă ridice ciorapii. Poftim, ciorapi sînt ăștia, cu pungă, nesimțitorule! Ți-ai pierdut nasturele. Dați mina să trecem drumul. Nu se poate: dacă vine un automobil? V-am spus, înainte de a trece drumul, te uți în dreapta și în stînga și dai mina mamei. Luați-vă de braț și mergeți frumos. Cum? nu vrei să dai brațul sorii tale? Ce, ești de capul tău? Dă-i brațul numaidecît. Ia te rog să nu bombănești. Ce ți-a spus la urechi? De ce ai înjurat-o, măgarule? Dă-i drumul, că vreau să-l pul la colț. Ai să stai ațel, nerușinatule, pînă vine să te la vîrdistul, așa, cu nasul la zăbrele. Uite, aturistului îi place să-l lăsăm singur, a început să se urce pe gard. Își rupe hainele. N-auzi! Vîno-ncoaace. Nu mă face să strig. Vîno numaidecît, să nu vin eu la tine. Încăpăținatule! Acum cred că ai să fii mai ascultător.

Nu, nu sînt bune, nu sînt pentru voi. Lăsați căștelul în pace, că sare cu labela și vă umple de noroi. Du-te, cutule, acasă. Uite, căștelul e mai cumînt: a înțeles și a plecat.

Baloanele se dezumflă numaidecît. Aveți destule muzici acasă. Nu, tobă nu iau, imi aurzții urechile și fără tobă. Capul sus! De ce te cocosezi, măi băiete? Ai să rămîi așa. Nu lua de jos! e căca. Nu se poate: florile sînt ale Primăriei. Nu călești pe larbă, că vine aia cu mustățile mari. Apă nu bom în oraș. Cîrm o să mînceți voi cornurile astea puturoase? Rahat este acasă mai bun. Lasă că aveți jucării destule. Nu pune mina! Ațel stă regele. Tot voi mereu trebuie să mă mai uit și eu la cîte o prăvălie. Clocoțata face rău la stomac. Nu, astea nu sînt pentru copii. Nu-ți mai freca pielea-rele, n-auzi! Nu te apăsa pe geam că se sparge. Ce-al făcut! Scoate degetul din gură.

Dacă m-ascuțați și mergeți frumos, ne ducem acasă și o să vă spun o poveste, știți, cu ursul și ariciul.

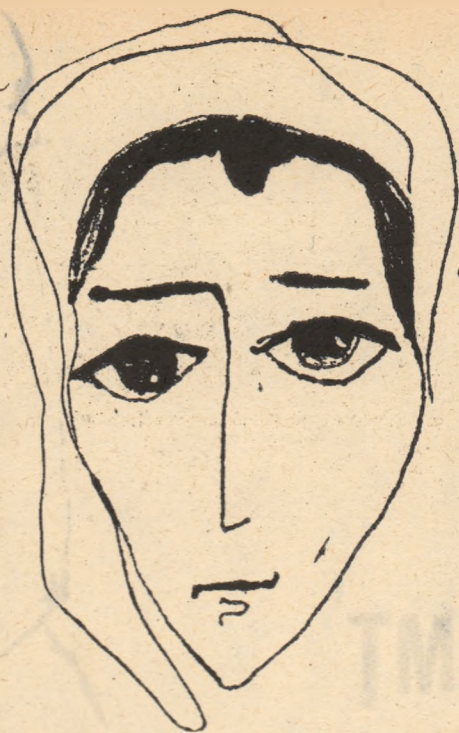
Acasă. Întil va spălați și pe urmă. Scoate-le hainele și pune-le comisoanele de noapte. Dă drumul la baie. Să fie apa călduțică. Cum, tot mereu avem scandal, la spălat? Nimeni nu mănîncă și nu se culcă murdar. Fără săpun? Dar ce-are săpunul? Cu săpun și cu apă caldă. Nu mai plînge, că te faci urîtă. Am mai văzut un șobolan mîzgălit ca tine. Astîmpără-te! Ai să răs-torni mîsuța și spargi toate lucrurile. Vezi că s-a întins după oglindă, ia-o din mina lui. Nu trage fața de masă. E saptă și jumătate și nu v-ați culcat. Copiii la orele opt trebuie să viseze. Nu se poate! trebuie să vă culcați numaidecît. Nu mai sînt poze. Nu v-am spus că pînă mîntore să vă găsece dormind? Ce sînt pernele astea pe jos? Ia, vă rog să nu rideți de mine. Imediat culcare. De ce dai din picior? Ai te-am prins cu mina pe dedesubt. Te gîdilați și nu-ți place de loc. Eu am adormit...

Țicătosule! Stai să chem pe moșu, să vedem ei ce zice. Vîno, moșule, cu șacul și vezi de ce nu sînt cumînți draclii ăștia de copii. Ai zis că nu este moș? Îndrăznești să zici că nu este moș? Nu. Nu. Hai, să dormim, și mine, cînd leșim la plimbare, o să vedem... Băiatul doarme în brațe cu o babă de lemn. Fetița strînge la sin un popă catolice roșu, cu pălărie și ochelari.

— De abia l-am potolît, zice mama. Să vezi ce dă din el!... dragii mami!

— Sărută-l înec, să nu-l deștepți, zice tata, intrînd îmbrăcat, cu căelula și bastonul, în camera de culcare. Și haide la masă... E nouă și jumătate.

* Din volumul: Pagini din trecut (ESPLA 1955)

Portret

Iulian OLARIU

VĂ
ADRESĂM

O
ÎNTREBARE:

COPILUL DUMNEAVOASTRĂ ESTE TIMID?

Copilul este o individualitate care tinde să devină o personalitate, depășindu-se mereu pe sine însuși, pe măsură ce condițiile de mediu și de educație îl solicită. El este, într-un fel, un produs al mediului, al educației și culturii, o ființă care trebuie să se desăvîrșească neconținut. În același timp, poate suferi și modificări ce îi influențează în minus capacitatea de adaptare. Unul dintre factorii care îngreunează adaptarea lui la condițiile vieții sociale este timiditatea fixată de timpuriu. Pentru a defini noțiunea, să prezentăm două cazuri concrete:

C.I., de 4 ani, este adus la consultație psihologică. Intră în cabinet cu capul plecat, lipit de fusta mamei. Apoi se ascunde în spatele ei, refuzînd să privească la cei din jur. Nici la insistențe nu-și părăsește poziția. În cele din urmă este luat cu sila și adus în fața, unde i se oferă un scaun. Cu tendința de a privi înapoi la mama sa, se așază sfios pe scaun. Grimasînd des, își frămîntă mereu șortulețul în mîini cu mișcări dezordonate. Întrebat cîți ani are, răspunde abia șoptit, ca pentru sine. Relatăriile următoare pe care le face sînt eliptice, însoțite de un balans al întregului corp. Cu multă greutate ia jucăria ce i se oferă pentru a o descrie: glasul îi tremură și se întoarce mereu înapoi spre mama sa, parcă spre a-i obține încuviințarea. Gestul aprobator al mamei pare a-i da un pic de curaj. Dar și acesta se stinge repede. Afîm totodată că în colectivul de copii nu este social și privește totul de pe margine. Uneori vădește tendința de a se apropia, dar, înainte de a face pasul decisiv, renunță. E un caz tipic de excesivă timiditate.

Al doilea caz, E.I., de 9 ani, elev în clasa III-a, somatic este bine dezvoltat, intelectual — de asemenea. Vine la școală cu plăcere. Ambițios, meticolos, cu inițiativă în colectivul de copii, își îndeplinește ireproșabil sarcinile școlare. E însă neîndemînat în treburile gospodărești și la lucrul manual. În fața situațiilor

mai dificile, manifestă o ușoară tendință de inhibare. (N.R. Inhibiție: proces nervos care frînează, încetinește, împiedică o reacție biologică sau psihică (sufletească).) Învățătoarea a observat de timpuriu sensibilitatea lui deosebită și în situațiile critice caută să-l menajeze. Termină clasa I premiant. În clasa a II-a învață, de asemenea, foarte bine, dar continuă să se inhibeze în situațiile dificile. Clasa a III-a o începe cu același elan. Se schimbă însă învățătorul. Acesta nu-l cunoaște pe noul său elev (felul lor de a fi, situația lor la învățătură). Din întîmplare, chiar din primele zile elevul E.I. este surprins într-un exces de vervă după ce sunase de intrare. Drept pedeapsă, este ascultat. Tot din întîmplare, la lecție, învățătorul constată că elevul nu știe o serie de lucruri; de fapt, școlarul n-a fost în stare să-și depășească starea caracteristică de inhibiție. Este notat prost. Din această cauză copilul este deosebit de afectat, nu-și poate stăpîni emoțiile și, ca urmare, este pofit să părăsească clasa. Treptat, se liniștește și în următoarele zile își mărește sîrguința în pregătirea lecțiilor. Prezintă însă un calet pătat de cerneală în pauză, e admonestat și notat din nou prost deși știa lecția. Șirul unor astfel de întîmplări mărunte continuă și elevul începe să sufere. Și cu toate că își intensifică eforturile, rezultatele la învățătură nu mai sînt la fel de bune ca în anii precedenți. Învățătorul persistă în părerea că elevul are multe deficiențe, sublinindu-le întotdeauna mai mult decît era necesar. Treptat, alți copii trec în fruntea întrecerii pentru poziția nr. 1 în clasă. E.I. devine din ce în ce mai nesigur pe sine. La lecție îi tremură glasul, e palid, din ce în ce mai inactiv. Viciunea caracteristică vîrstei îi dispare. Își evită colegii, se izolează. Începe să ezite în fața fiecărei acțiuni de teama unui eșec, deși posedă tot ce este necesar pentru reușită. Evoluția sa ulterioară dovedește instalarea unei timidități care se generalizează și devine o trăsătură stabilă de comportament.

Pornind de la aceste două cazuri vom încerca să scoatem în evidență trăsăturile esențiale ale timidității și cauzele care o generează. Nu vom insista asupra afecțiunilor organice și psihice care ies din comun și care, intervenînd, sensibilizează copilul și-i diminuează capacitatea de adaptare la mediu. Vom analiza cazurile tipice de timiditate, ca urmare a greșelilor de educație în familie și școală.

Cercetările de psihologie a copilului și de psihologie pedagogică au pus în evidență existența unei serii de perioade nodale, critice în dezvoltarea stadială a copilului. Dintre acestea, trei sînt mai „propice” pentru fixarea fenomenului timidității și anume: perioada de la 3—4 ani, cea de la 7—8 ani și vîrsta pubertară de la 12—13 ani. Părinții și pedagogii trebuie să acorde acestor perioade o importanță deosebită. Abuzurile educative la aceste vîrste pot determina fixarea unei inhibiții comportamentale, ce se traduce prin timiditate generalizată. Acest fenomen nu este înăscut, ci întotdeauna dobîndit.

Copilul mic, se știe, e o ființă descătușată de ceea ce se numește elementul prudentă la ambianța de viață. Mediul ambiant îl atrage, îl cheamă la cercetarea lui. Mai ales după ce a reușit să-și pună cu nădejde picioarele pe pămînt, se simte atras de mediul ambiant. O sete de cunoaștere îl împinge să navigheze în mediul apropiat, fără a avea intuiția vreunui pericol. Se dăruie ambianței, devine disponibil total, intră într-o activitate continuă cu obiectele.

La vîrsta de 3—4 ani, copilul manifestă o tendință vie spre independență. Tentația de a cunoaște mediul inconjurător este deosebit de puternică. Copilul asaltează adultul neconținut cu întrebările: „ce e asta?”, „de ce-i așa?”, „pentru ce?” („faza întrebărilor”). Simte nevoia de a atinge cu mina obiectele, de a le cerceta, chiar de a le sparge, pentru a-și da seama cum sînt construite. Comportamentul său îi irită uneori pe părinți. De aceea, deseori se întîmplă să fie repezit, să i se strige: „nu face asta!”, „nu te băga acolo!” și să rămînă fără răspuns la întrebările pe care le pune. Ca urmare, curiozitatea copilului se inhibă în mare măsură. Mai mult decît atîta: tonul cu care i se răspunde îi subminează treptat încrederea în forțele proprii, cu atît mai mult, cu cît este pus în situația să afle la fiecare pas că, fiind singurul care nu poate atinge unele obiecte din jur, el constituie un adevărat pericol pentru lucruri, că este o

Tamara OLTEANU-ROMANIUC
cercetător științific la Institutul de
Psihologie al Academiei Republicii
Socialiste România

Continuare în pag. 20

O MORALĂ UNIVERSALĂ:

BUNUL SIMȚ

Formulă de armonizare a raporturilor dintre oameni impune anchetei noastre tema bunului simț. În vastul cîmp al eticii, bunul simț pare a fi pămîntul liber al înțelepciunii strămoșești. Mai exact — o esență a unei cuprinzătoare experiențe umane. Și numai astfel, dacă vrei, și un cod.

A fost definit drept o „dumnezească moderație care oprește cuminte gîndirea de la orice exces“. S-a spus că bunul simț împiedecă să toarcem prea mult firul cugetării, sau cum se mai zice, să despicăm firul în patru. Și că tot astfel, la timpul potrivit, pune friu fanteziei. S-a mai spus că bunul simț „retează și ținește gîndirea așa ca să o facă pe potrivă întregii umanități“ (P. Zarifopol), asigurîndu-i, prin aceasta, o intensă circulație socială. Simțul măsurii, deci. Sau vestita cale de mijloc? Oare nu cumpătarea în vorbe și fapte ne caracterizează?

Românul judecă îndelung înainte de a lua o hotărîre. Cumințenia și cuvîința le-a deprins la vatra strămoșească. La fel omenia, simțul dreptății, respectul și simțul frumosului s-au transmis din tată în fiu, veacurile mărindu-le caratele. Năzuința perfecției umane, simțul atitudinii, evident, nu sînt rezultatele unei retezări, sau a tivirii gîndirii ca să ajungă pe potrivă oamenilor. Ci sensul unei mișcări ascendente. Și cu un anume ritm. Un ritm intrat în sine, integrat ființei românului în ciclurile nuncii. Care, repet, i-a plantat simțul măsurii în toate.

Bunul simț a fost numit și „lucrul cel mai bine împărțit în lume“ (Descartes). Maliție întemeiată cîtă vreme „fiecare crede că este atît de îndestulător împărțit dintr-insul încît chiar acei care sînt mai greu de mulțumit în orice altă privință nu doresc să-l aibă mai mare“ (Descartes). Ceea ce, potrivit unui comentariu al lui Tudor Vianu, se confundă cu „facultatea de a distinge adevărul de fals“.

Pînă aici — o valoare etică unitară și armonioasă.

Pentru noi, românii, bunul simț are și a treia dimensiune. Este o lege de viață. Și trăiește în legea bunului simț.

Într-o morală universală.

Poporul, cel mai desăvîrșit magistru...

De ce am ajuns să vedem bunul simț doar în liniile lui mari? S-a abuzat oare de această inestimabilă vestimentație spirituală? Atitudinea morală față de bunul simț este statornică pentru oricine. Ii acordăm însă locul cuvenit în preocupările noastre de fiecare zi?

Principalul carusel pentru uzul social este strada. Lupta acesteia cu spiritul mitocănesc ne îndeamnă să privim lucid. Da, astăzi o sete, o trebuință acută de a ne fi propriu, și să umplem strada cu bunul simț, ne orientează către mereu perfectibila conduită umană. Contemplînd esența contemporană a străzii, consemnăm, ca o reală dimensiune, nu atît armonia tot mai întregită între stradă și om, cît penuria îngrijorătoare a bunului simț. Cuvîinței noastre românești nu totdeauna i se dă strălucire. Uităm să fim politicoși. Comportarea unora dintre noi se circumscrie în uitarea normelor elementare. Adesea omenia se menține în umbră, simțul dreptății adastă prin unghere.

Vertiginosul asalt al bunului simț impune oriunde suprema valoare a eticii utile și salubre. Orice înaintare pe această verticală regrupează valori morale străvechi.

Folclor

Costin IOANID

Ne gîndim la paremiologia românească, la acele sentințe, proverbe și zicători denumite „copiii timpului și ai experienței“. Semnificația acestora reface, cum s-a spus, cu temei drumul izbăvirii ființei umane de eroare. Au avut, cîndva, rolul unor norme de comportare. Au servit ca îndreptare juridice, morale, religioase, filozofice, ele alcătuiind ceea ce inspirat se numise întiiul cod de legi nescrise ale umanității (G. Muntean). Sînt numeroase proverbele întilnite în „marea arhivă vie“ a poporului nostru, care previn, moralizează, sau atrag atenția asupra bunului simț. Sînt emanația lungii noastre existențe de plugari. Caracterologia, starea de spirit relevă, nu cum s-a spus, o nuanțată, ci mai ales o profundă înțelegere a vieții, în care implicațiile multiple ale bunului simț impun valoarea etică a paremiologiei noastre. Am putea spune că în fiecare proverb din cele 8177 cite numără recenta culegere impune o anume încărcătură de semnificații ale bunului simț. O piramidă a înțelepciunii, construită nu din cuvînte, ci din bun simț, aceasta este culegerea de proverbe românești.

8177 oglinzi ale nenumeratelor ipostaze în care se poate afla omul în relațiile lui cu semenii, aduc sub privirile noastre o imagine extraordinară a eticii românului. E un tezaur spiritual și o atestare, dacă vrei, a bunului simț. Un tablou plin de semnificație se realizează analizînd, chiar sumar, ponderea înțelepciunii în tema paremiilor. Din totalul lor, cumințenia și îndemnul la bun simț sînt redată în 1036 proverbe și zicători. Ironia a ajuns tema centrală pentru 1300 de paremii. Și evident, sarcasmul impune bun simț. Educația: 500 proverbe; prefăcătorie: 300 proverbe, mai mult decît tema dreptății, cu numai 200 proverbe și zicători, dar egală cu temele nedreptății, nepriceperii, lenei. Obrăznicia este centrul gravitațional a 100 de proverbe, în timp ce cumpătarea este încorporată în mai mult de 500 proverbe (îndoit numărul proverbelor cu tema cinstei și împărțit numărul proverbelor cu tema demnității, desfriului etc.).

Dar snoavele? Din istoria feudală vin pînă la noi aceste umbre ale bunului simț popular. Rolul lor în viața socială a fost imens. Și dacă morala este o știință de fapte (Holbach), acestea, concentrate în paremii și snoave, scriu cadrul etic natural al poporului nostru. Bunul simț al eticii populare devine astfel partea chibzuită a ansamblului social, emanația unei înalte spiritualități. Lipsa lui s-ar confunda cu o suverană depărtare de uman. Ceea ce unui popor care practică arta în proporție de masă îi este impropriu.

Implicațiile discutării bunului simț

Fără prezența bunului simț, viața de fiecare zi ar fi mutilată și de nesuportat. Conștiința socială, desemnând latura subiectivă a procesului social, viața spirituală a societății a adus până în zilele noastre ipostazele variate ale bunului simț. „Prețuiesc mai mult bunele moravuri decât bunele legi“ (Democrit) se spunea în antichitate, îmbrăcînd în alte cuvinte ceea ce s-a păstrat de la Confucius, de pildă — „E doar atît de departe moralitatea? Dacă o doresc, această moralitate este prezentă“ —; sau: „Nimic mai rău decât lipsa de măsură“ (Lao Tse) ca să coboare de-a lungul veacurilor la un Napoleon de pildă: — „A păstra o măsură este temelia moralității și virtutea primordială a omenirii. Fără aceasta, omul este un animal sălbatic“ —; o întîlnim apoi la J. Langbehn: „A nu fi prea izbitor (a nu scoate propria persoană în evidență) este prima lege a bunului simț“; ea este completată parcă anume de Goethe: „Aș prefera să mă spînzur decât să neg veșnic, să fiu veșnic în opoziție, totdeauna gata de atac, veșnic pîndind greșelile semenilor mei“ și reluată mai tîrziu de Hugo Hofmanstahl: „Conversația de bun simț: nimeni nu caută să se impună, dar fiecare își spune cuvîntul“. Tema este prezentă și în cunoscutul Knigge, manual de bonton, mai degrabă o istorie a comportării om-omului, din păcate prea puțin accesibilă cititorului român: „Comportarea între oameni constă în a te afirma fără a da pe ceilalți la o parte, în modul inadmisibil cunoscut“. Așadar, echilibru. Bun simț. Ca toate acestea să fie apoi răsturnate de protestul lui Stendhal: „Convențiile sînt prescripții pe care mediocritățile le-au stabilit pentru mediocrități“. Evident, este vorba de temuta ipocrizie burgheză.

Se ține de bunul simț să discuți și să apreciezi numai ceea ce cunoști, sau cum spune românul „nu te băga pe ceterași“.

Pe scurt — este strigată la apel competența. Și pentru că veni vorba, pînă la această dată noi nu avem o istorie românească a moravurilor. Nu avem de pildă un „Deutsche Kultur und Littengeschichte“ care a fost editat încă pe la 1900 în Germania sub semnătura lui Johannes Scherr. Sînt trei volume care supun cititorului o surprinzătoare informație pornind de la patria inițială și numele germanilor. Ce știm noi despre daci? De ce nu se studiază viața înaintașilor?

Ce știm despre obiceiurile și moravurile de acum cinci veacuri? Cît cunoaștem, în afara „trecutelor vieți de doamne și domnițe“, despre temeiul românesc? (este vorba de studii, bineînțeles). Să fim bine înțeleși. Nu o literatură de exaltare, ci un conștient act patriotic au de îndeplinit istoricii noștri elaborînd un studiu al moravurilor noastre. Niciodată nu s-a vorbit atît de mult de educație cum se vorbește astăzi. N-am vrea să spunem că numai se vorbește. Educația trebuie hrănită și consolidată, cu acele mijloace care se lipsesc de sufletul omului. Cu cită mîndrie, ce sentiment înălțător trezește în fiecare din noi reanimarea pe peliculă a unui episod tragic din istoria noastră — războaiele dintre daci și romani! O literatură curățată de dulcegării, de nimburi false; studii de specialitate referitoare la trăsăturile morale ale strămoșilor ar stimula justificat sentimentele de patriotism. Trecutul nostru arată că n-au trebuit codificate buna cuviință, nici simțul dreptății. Noi nu le-am învățat dintr-o anexă la legi; dar este oare un motiv să nu susținem cu tot ceea ce este mai adecvat puternica ofensivă a educației?

A izbuti în viață

„Lumea merge încet spre înțelepciune“ (Voltaire) — și descoperim în adevărul acesta nimbul demnității umane. Oamenii își dau seama de consecințele sociale ale acțiunilor lor, de caracterul vieții lor sociale. Ascensiunea spre înțelepciune reflectă nu atît existența socială cît comportamentul corespunzător condițiilor realității și acțiunilor îndreptate spre un scop. Conștiința morală implică sentimentul răspunderii omului pentru acțiunile sale. De aceea nu ne este indiferent dacă se izbuteste sau nu în viață. Orientarea în spațiu și timp prin gîndire, prin experiența anterioară, prin capacitatea de reprezentare a rezultatelor viitoarelor acțiuni, prin dirijarea rezultatelor spre atingerea anumitor scopuri, — toate acestea aparțin eticii — științei despre morală chemată să reglementeze relațiile dintre oameni, precum și atitudinea lor față de societate. Morala servește societății omenesci pentru a se ridica mai sus (Lenin); și reușita în viață a unui membru al societății este de neseparat de comportamentul oricărui membru al societății, de ceea ce îndeobște numim categoriile eticii: datoria, conștiința morală, fericirea, onoarea, demnitatea.

Așa că ne este greu să înțelegem de ce respingem cu atîta ușurință acele manuale, atît de bine explicate în limba germană sub titlul cunoscut „Lebenstechnik“. Morala comunistă asigură respectarea normelor conviețuirii umane la cel mai înalt grad, e vorba de acele norme nescrise, care se impun însă prin forța educației și a tradițiilor, a opiniei publice. În ultimă instanță nu este vorba de bunul simț? Relațiile morale dintre oameni întruchiează normele de conduită; iar moravurile, — relațiile morale cu un caracter relativ stabil, care caracterizează o clasă, au transformat un excelent manual de etică umană într-un tratat al junglei.

Aprecierea moravurilor în lumina idealului etic comunist ne obligă să ne exprimăm în judecăți și sentimente morale tranșante.

Așteptăm așadar un „Lebenstechnik“ al mentalității noastre, tovarăși pedagogi.

Bunul simț văzut de un psiholog

— Cum asigurăm reușita bunului simț?

— Trebuie stabilită deosebirea între convenționalismul sterp și ceea ce numim buna cuviință. Fiecare popor și chiar clasă socială păstrează un tip al acestui sens, corespunzînd idealurilor acestora, — tipul bunului simț. Așa că, atenție! Din punct de vedere social, bunul simț gradează treapta de cultură. Individual se codifică într-un semn al integrității intelectuale și psihice. Deținerea acestei facultăți este condiționată deci ereditar și educativ. Ca etalon al unei societăți evaluate însă, poate figura nu numai conceptul unor norme de morală care se pot urmări pînă la începuturile gîndirii filozofice ale omenirii, ci și modul individual de aplicare a ceea ce considerăm a fi etic — conduita în public. Ea, conduita, garantează oricînd și oriunde, în orice situație, o înaltă moralitate.

— Ce o asigură?

— Tăria morală a individului — gîndirea și voința fermă.

— Ce determină „penuria morală a străzii“, criza bunului simț?

— Bunul simț nu este un lux ci un imperativ al societății noastre contemporane, al cărei ritm și randament maxim se desfășoară în condițiile unei mari tensiuni nervoase.

— „Cariile“ bunului simț?

— Consider degradările, șicanele și criticismul drept cele mai sigure mijloace de irosire, chiar de distrugere, nu a bunului simț, ci a capacității de muncă a indiferentului cui. Dacă la locul de muncă te întîmpină un salut voios, chiar binevoitor, și un zîmbet bun, vei lucra toată ziua altfel, mult mai bine decît, dacă, așa cum n-ar trebui să facă unii șefi, — îți remarcă prezența cu un mormăit (dacă ai norocul să-l primești și pe acesta). În asemenea condiții nu ți se acordă considerația de om. Iar dacă primești o sarcină cu ton și gest de vătaf, care-ți taie sufletul ca o lamă, sînt convins că răsteala șefului consumă fulgerător toate energiile

— Uităm prea repede că sintem oameni?

— Sigur. Un alt aspect: ce irosire de energie numai în condițiile de călătorie cu mijloacele de transport în comun. Dacă aceste condiții sînt grele, aceasta face ca ele să devină calvar. Cotidian, același calvar, al transportului în comun! Să ne gândim la injositoarele dispute din autobuse și tramvaie, cu tot ilogismul lor, sau la coborîrea vertiginoasă de la uzuala formă de politețe de la plural, la tutuirea directă și de aici la trivialități. Ce repede cade pelicula aceea de civilizație care altfel prezintă un eu social de acceptat!

Am observat de multe ori cum „tonul face muzica“. Cînd rogi un colaborator să efectueze o anumită muncă — dă înzecit. Și, dimpotrivă, lipsa de condescendență, poate provoca la același om o uluitoare ingeniozitate de a se eschiva de la orice efort.

— Alte aspecte?

— O formă de comportament antisocial este „șmecherismul“ — egoism feroce abia deghizat. Îl întilnești oriunde ar fi „de luat ceva“: la cozi, sau la diverse învîrteli. Nu contează mărimea avantajului, e suficient că a cîștigat un avans cît de mic; mic de tot, dar să-l aibă, el, șmecherul...

Mai este secătura. Îl întilnește pretutindeni. Un mic avantaj ciuipit aici; o „pilă“ la șef, și pentru omul din stînga sau din dreapta lui — o prăbușire sufletească. Dacă s-ar aplica în toate aceste cazuri principiul jurisprudenței romane: „audiatur et altera pars“ (fără idei preconcepute!) ar fi stîrpit secăturile aparent nepericuloase, dar profund dăunătoare societății noastre care cere fiecăruia eforturi maxime, participarea la efortul uriaș de construcție a unei lumi noi; risipindu-le în minciuni aparente, — în realitate printr-o gravă și sistematică încălcare a bunului simț, comitem același grav delict cum ar fi, de pildă, furtul din patrimoniul obștesc.

Părerile unui psihiatru

„...Condamn uciderea morală la fel ca și cea fizică. Una dintre cele mai cumplite crime este șicana — izvorul atîtor depresiuni psihice. Doi oameni se șicanează pînă ce, în sfîrșit, unul din ei, ajunge la spitalul de boli nervoase. Este cea mai cumplită uzurpare a bunului simț...“

„Ne este mereu mai la îndemină să arătăm omenie decît bun simț, scrie undeva Lessing, în timp ce chinezii spun: dacă omori un om, vei fi condamnat la moarte. Dacă-l sîciți pînă la moarte, scapi de pedeapsă...“ (vezi Condiție umană).

„A te strădui și a munci pentru a ajunge la un grad de cultură — scrie Peter Raabe — înseamnă să fi trecut prin erori, să te fi lepădat de idei preconcepute, să înțelegi (chiar dacă nu-l admiti) pe cel de altă convingere, și a te ști — într-o asemenea măsură, încît să poți susține orice luptă... în chip cavaleresc. Toți acei care se străduiesc să răspîndească cultura, vor trebui să pună în virful acestor străduințe educația spre cavalerism, fără de care nu există cultură. Un om lipsit de cavalerism, acela care se atinge de cei lipsiți de apărare este mai rău decît un chinuitor de animale. În epocile frămîntate se întîmplă mereu ca cele mai josnice instincte să fie satisfăcute sub mantia „necesității“. Este obligația de cultură a societății ca să trezească oprobriul față de orice necavalerism. Mai ales trebuie întipărită fiecăruia convingerea că nici cel mai mare succes al celei mai bune cauze nu justifică alegerea unei căi obscure și că delictele sau chiar crimele nu pierd nimic din caracterul lor abject, mai ales dacă au fost comise în numele oricărei instituții venerabile, cum ar fi patria, biserica, sau oricare alta...“

Înlocuiți, oriunde veți întilni în aceste rînduri, cuvîntul *cavalierism*, cu banalul, demonetizatul bun simț al secolului nostru. Sensul nu se schimbă. Dimpotrivă, cîștigă în adîncime...“

Atentatul la bunul simț

Se spune: bun simț, cîviință, moravuri, maniere, forme de conduită, obiceiuri etc. și cînd așezăm fiecare din aceste noțiuni în matca lor, ne gândim la sufletele omenești — fiecare cu revelațiuni uimitoare, și cu marile prefaceri de conștiință. Misterios și plin de surprinderi, bogat în rătăcirii, este același om. Adevăratul om apare în fața lumii cu demnitatea strigată lumii de poziția sa verticală, de *sapiens* și *faber*. Dar oare nu Horațiu a spus că „înțeleptul poate fi numit nebun, dreptul nedrept, atunci cînd depășesc hotarele virtuții“? Mai simți atunci acel fel de odihnă a minții, desăvîrșita și sănătoasa apropiere de bunul simț? Intrăm astfel în domeniul patologiei psihice; aici bunul simț nu-și are loc...

Alcoolicii, morfinomanii, narcomanii, înainte de a se degrada pe ei, degradează ceea ce este scump unei colectivități: bunul simț.

Analogii

I. „...nu sînt muncii de nenumăratele griji la care e supusă viața și nu cunosc rușinea, teama, ambiția, pisma și dragostea“ (Erasmus).
n.r. Papițoii, odrasle fără griji ai părinților ofiliți de muncă. Bulevardiștii. Trîntorii de la Cucu-bar.

II. „era argianul acela (Horațiu, Epistole), a cărui nebulie consta în aceea că își petrecea zile întregi la teatru, rîzînd și bătînd din palme,

desen de Octav GRIGORESCU

închipuindu-și, în bucuria lui, că se reprezentau acolo tragedii minunate...“

n.r. Nu vizăm repertoriul anost al teatrelor noastre; snobii — lor le dedicăm acest text. Snobilor din sălile de concert, de la vernisaje, celor care nu pricep nimic, dar spun atîtea despre ceea ce nu știu. Facem, deci, cuvenita rectificare.

III. „Un alt fel de oameni sînt cei înfierbîntați de mania răsclăditului; ei schimbă azi cerul în pătrat, iar pătratul în cerc, nu isprăvesc niciodată și nu cunosc nici o măsură, pînă cînd, ajunși la sapă de lemn, nu mai au nici unde locui și nici ce minca...“

n.r. Elogiul nebuliei a fost tipărit cu cîteva veacuri în urmă. I se mai spune și Lauda prostiei. Pe cînd o „Laudă areorganizării“?

IV. „... și iarăși, ce stat a primit vreodată legile lui Platon, sau Aristotel, și învățăturile lui Socrate?“

n.r. În apropierea insulelor Bikini, poligonul de experimentare al bombei atomice, a fost dereglat simțul de orientare al broaștelor țestoase. Depun ouăle și nu mai nimeresc — ceea ce la ele era înrădăcinat prin instinct — apa oceanului... Sfirșesc pe un nisip de foc, pe o mare morganatică, de neînțeles. Acesta ar și fi destinul omenirii, dacă i s-ar deregla morala ei universală — bunul simț.

V. „O lege, care să aibă o valoare morală, și să întemeieze o obligație, trebuie să comporte un caracter de necesitate absolută“ (Kant).

n.r. Amintind pe Cicero: Există, judecători, această lege, nu scrisă, ci înăscută, pe care n-am învățat-o, n-am citit-o, ci am smuls-o, am sorbit-o, am stors-o din firea omenească însăși. De ce n-ar fi bunul simț legea pură fără de care nu poate exista o filozofie morală? E doar o parafrază...

Romulus ZAHARIA

COLOCVII CU CITITORII

LEGITIMA APĂRARE, BĂTAIA ȘI BUNA CREȘTERE

I.M.A., Timișoara: „Am doi copii: o fetiță în vîrstă de 10 ani și un băiețel de 6 ani.

Cînd fetița era la grădiniță o sfătuiam tot timpul să fie ascultătoare, să nu-și supere „colegii“ și în special să nu se bată. Ea ne-a ascultat cît a putut mai mult. Dar mai tîrziu, ne-am dat seama că povețele noastre i-au făcut mult rău, în sensul că am făcut-o timidă și fricoasă. La școală nu are curaj să-și formuleze răspunsurile, foarte ușor lasă să i se ia lucrurile, jucăriile etc. De aceea, pe băiat am hotărît să-l îndrumăm altfel. Cînd se plînge că a fost bruscat sau lovit de vreun copil, soția mea îl îndeamnă: „Né te lăsa, dă și tu!“ Nu-i așa? Și copilul are drept de „legitimă apărare“. Dar în timpul acesta fetița se uită cu nedumerire la mama ei, neînțelegînd de ce pe ea a sfătuit-o altfel.

Spuneți-mi cum se împacă acest drept de „legitimă apărare“ cu obligația ficării copil de a se comporta frumos, civilizată?

Mai întîi, vrem să ne oprim la o greșeală de ordin pedagogic pe care ați săvîrșit-o: lipsa de concordanță în cerințele pe care le-ați formulat față de copii. Aceasta îi derutează pe cei mici, care nu mai înțeleg pînă la urmă cum este cu adevărat bine să procedeze. De altfel, nedumerirea pe care ați citit-o în ochii fetiței, atunci cînd frățiorului i s-a permis să se bată — era semnul unei mari îndoieli lăuntrice. Ne place să credem că nu ați tratat o stare sufletească atît de serioasă doar cu satisfacția de a o fi constatată.

În același timp lipsa de concordanță în munca educativă slăbește încrederea copiilor în educatorul lor, îi poate face insensibili la cerințele și sfaturile lui.

Vă recomandăm, în consecință, foarte mult discepană și chibzănță atunci cînd este vorba de sistemul cerințelor față de cei mici.

În ceea ce privește bătaia și „dreptul de legitimă apărare“ al copilului, subliniem că nu e just să puneți între ele semnul egalității. De altfel, credem că și exagerați rostul acestui „drept“ în

viața celor mici și implicit al bătaii.

Copiii se bat de foarte multe ori doar în joacă. Dar unii dintre ei nu înțeleg să ierte o palmă cît de mică primită în astfel de împrejurări. O „întorc“ imediat. Oare e cazul? Și înai ales, e just ca educatorul să interpreteze o asemenea gest ca un act de legitimă apărare și să i-l permită copilului? Firește, nu!

Dar copiii se pot bate și în „serios“ — ne veți spune. Adevărat. Este greu de presupus însă ca unul să fie mereu lovit de către alții, fără nici un motiv. De obicei are și el o parte de vină în conflictul declanșat. Așa încît lucrul cel mai bun este să-l sfătuiți pe copil, nu „să dea și el“, ci mai degrabă să se poarte astfel, încît să nu ofere nimănui prilej de supărare, de iritare.

E adevărat că există și copii agresivi, care sar la bătaie din te miri ce. De obicei aceștia nu pot fi domoliți printr-o ripostă — tot agresivă — din partea celorlalți. Copiii pașnici trebuie sfătuiți să nu le dea apă la moară, să nu se angajeze în conflictele pe care le declanșează „bătăușii“, ci să ceară sprijinul educatorilor.

Nu este rău ca părinții să arate copiilor că bătaia este un lucru urît, detestabil, un semn de proastă creștere și că trebuie cu orice chip evitată. Că „drepturile“ se pot apăra, neînțelegerile se pot aplată nu neapărat cu pumnul, nu neapărat „plătind“ pe loc, cu măsura pe care o recomandă morala „ochi pentru ochi și dinte pentru dinte“. Ci pe cale pașnică. Dacă elevii sînt mari, ei pot discuta cu „adversarul“ singuri, cu calm și demnitate. Dacă sînt mici, și nu se pricep să discute astfel, pot cere pentru aceasta ajutorul părinților, profesorilor, al prietenilor mai în vîrstă.

În încheiere, vă sfătuiți să citiți articolul „Copilul dv. este timid?“ apărut în nr. 3/1967 al revistei noastre care vă va convinge — sperăm — că timiditatea are cauze mult mai adînci decît cele pe care i le atribuiți în serisoare trimisă redacției.

Stela PREDESCU

CUM SUPRAVEGHEM COPIII ACASĂ?

Prof. Const. Cuciuc — Bacău. În scrisoarea dumneavoastră abordați un subiect de perpetuă actualitate: supravegherea și controlul activității elevului în afară de școală. Subliniind că această îndelnicire constituie nu numai o elementară datorie de părinte, ci și o necesitate socială de prim ordin, formulați cîteva opinii demne de reținut. Unii dintre cititorii revistei — ca, de pildă, soții Dan din Dej — ne-au scris și ei despre frămîntările lor în această privință. Cei trei copii ai soților Dan, deși sînt băieți cu toții și frecventează aceeași școală în clasele III, V, VIII, deși sînt apreciați la învățătură cu note oscilînd, la tustrei, între 6 și 8, totuși — observă părinții — supravegherea și controlul pe care-l exercită asupra lor nu li

se par la fel de eficiente. Care să fie cauza? Se întrebă cititorii din Dej ai revistei. Socotim că, mijlocindu-le o întîlnire cu dumneavoastră în cadrul acestei rubrici, le oferim implicit prilejul de a-și nota sugestiile pe care le consideră de folos. Vă dăm cuvîntul.

„Supravegherea devine eficientă în toate cazurile, numai dacă vom ține seama de particularitățile de vîrstă ale copilului. La clasele mici, atunci cînd încă nu s-au format deprinderile de muncă organizată, este indicată o supraveghere asiduă, permanentă. Treptat, pe măsură ce se cristalizează deprinderile de muncă ale copilului, părinții trebuie să-și schimbe sistemul de supraveghere. Urmărirea îndeaproape va face loc unei observări atente a caracterului elevului,

iar supravegherea se va transforma gradat în controlul activității lui. Supravegherea zilnică nu este o necesitate în cazul școlărilor mari, decît în situații speciale. Controlul activității se face mai rar, la cîteva zile sau chiar la o săptămînă. Eficacitatea controlului nu depinde de numărul intervențiilor, ci de temeinicia și seriozitatea lui. În timpul controlului, părinții analizează activitatea copilului, relevă progresele, constată insuccesele, determină cauzele lipsurilor, iau măsuri pentru îmbunătățirea regimului de viață și de muncă. Ar fi de dorit ca elevilor mari să li se dea indicații, și nu soluții — soluțiile să le găsească singuri. Controlînd munca pe o perioadă mai îndelungată, pe baza unor rezultate mai numeroase, părinții pot distinge mai ușor trăsăturile principale care se conturează în activitatea elevului. Discuțiile neplăcute în jurul unor fapte mărunte — pot fi evitate. Desigur că elevii care au lipsuri grave în sistemul de muncă, desfășoară o activitate dezorganizată și fără finalitate, trebuie controlați mai des. În asemenea cazuri însă, controlul este indicat să fie însoțit mai ales de măsuri stimulativă, și mai puțin de limitarea unor libertăți.

Controlul nu e bine să fie unilateral. Spun aceasta, deoarece mai ales la elevii din clasele mari, unii părinți își limitează controlul la munca intelectuală, neglijînd celelalte laturi ale activității, ce concurează la dezvoltarea armonioasă și multilaterală a tînarului. Educația estetică, fizică etc. nu pot fi reduse

doar la niște simple recompense acordate din cînd în cînd. Contra, indicată este și interzicerea mișcării fizice, sportului, cinematografului, lecturilor artistice. Eliminarea sistematică a acestor mijloace de educație nu numai că lasă goluri ireparabile în pregătirea pentru viață a tînarului, dar și diminuează capacitatea lui de asimilare în domeniul intelectual. Firește, activitățile din categoria aceasta trebuie să fie și ele organizate judicios de către părinți, care nu le vor lăsa la voia întîmplării, la inspirația copilului.

O condiție esențială a eficacității supravegherii și controlului este cunoașterea copiilor. Mai sînt părinți care privesc cu ușurință această problemă și care socotesc că, trăind zilnic în preajma copiilor, îi și cunosc. Dar, pentru a fi cunoscut, copilul trebuie studiat, observat îndelung, cu răbdare și tact. Apoi, copilul trebuie înțeles. A-l înțelege, înseamnă a-l privi așa cum este el: nici ca pe un om format, nici ca pe o ființă docilă și fără personalitate. Copilul trece prin mai multe stadii de dezvoltare, fiecare din ele avînd o trăsătură fundamentală și o infinitate de particularități. Pentru a reuși să exercite un control eficient, părinții trebuie să-și reconsidere mereu atitudinea față de copil, în funcție de progresele și dezvoltarea acestuia. Pe de altă parte, supravegherea și controlul oferă un foarte nimerit prilej pentru observarea, cunoașterea și înțelegerea copilului“.

CARTIERELE NOI ȘI UNELE PROBLEME DE EDUCAȚIE

Cîteva cititori ne-au semnalat că în cartierele nou construite numărul școlilor și în general al așezămintelor de cultură este încă neîndeplător pentru populația în continuă creștere.

Unele sugestii ni le dă profesorul Valer Pop din Cluj, care ne scrie pe această temă, analizînd situația unui cartier din orașul său.

„Într-un cartier de 2.500 apartamente s-a prevăzut inițial o singură școală cu 24 săli de clasă, dar încă din primul an de funcționare n-a putut face față cererilor și s-a trecut la construcția unui alt local de aceeași dimensiuni. Cartierul este deabia în al patrulea an de existență și se simte nevoia unei noi unități școlare, deoarece actuala școală a și depășit numărul de 2.000 de elevi, iar cererile cresc. A existat aici, desigur, o anumită lipsă de prevedere. Ceva asemănător s-a întîmplat și în domeniul educației celor mici. În cartierul care numără 25 de blocuri nu s-a construit încă nici un local destinat căminelor sau grădinițelor de copii. Sarcinile de acest fel au fost preluate de două unități existente, care acum sînt suprasolicitate și nevoite să respingă multe cereri. În consecință, mulți copii sînt lipsiți de o supraveghere educativă, constituindu-se adesea în cete gălăgioase în curțile blocurilor. Era ușor de prevăzut că într-un bloc de 80 de apartamente, numărul copiilor va ajunge aproape la o sută, număr suficient pentru o întregă grădiniță. Ar fi bine deasemenea ca noul cartier să aibă și o bibliotecă, o sală de conferințe și un teren sportiv. Dar o sală de cinematograful? Este cu totul

nejustificată absența unei asemenea săli într-un cartier a cărui populație depășește 10.000 de oameni. Să ne gîndim numai la copiii și tinerii care fac adevărate expediții pentru a vedea un film.

Un rol pozitiv în realizarea acestor deziderate, îl au comitetele cetățenești de bloc și de cartier care prin diverse inițiative antrenează pe cetățeni în numeroase acțiuni. Unele inițiative ale comitetelor cetățenești s-au concretizat în amenajarea de locuri de joacă pentru copii; în întreținerea și înfrumusețarea spațiilor din jurul blocurilor, în menținerea liniștei și curățeniei în blocuri și în afara lor. O inițiativă interesantă fusese anunțată mai anii trecuți în București: camera copiilor. O asemenea cameră, amenajată în incinta unor blocuri, era organizată ca un mic club, cu radio și televizor, cu diferite jocuri sportive etc. Activitatea de aici este condusă de profesori și învățători pensionari, sau tineri uteciști care participă cu drag la asemenea acțiuni.“

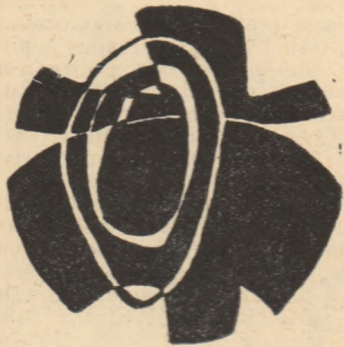
Propunerile făcute sînt juste și sîntem convingeți că prin realizarea lor s-ar veni în sprijinul populației cartierului în genere și îndeosebi a părinților. S-ar evita aglomerația din tramele și autobuze produse de deplasarea spre școală și casă a elevilor; părinții ar fi mai liniștiți la locul de muncă știindu-și copiii supravegheați. În fine, prin înzestrarea cartierului de la început cu toate instituțiile de cultură, acesta ar căpăta viață și ar lega pe noii locuitori de cartierul lor.

M. TURDEANU

DIN NOU DESPRE: "TIMPUL LIBER DE LA SFÎRȘITUL SĂPTĂMÎNII-ACASĂ..."

Avem doi copii: un băiat, elev în a X-a de liceu, și o fetiță, elevă în clasa VIII-a. Noi, părinții, ne instruim continuu, pentru a putea fi în măsură să-i educăm. Totodată căutăm să creăm o atmosferă cât mai plăcută și sănătoasă în familie pentru ca ei să aibă un climat prielnic din toate punctele de vedere.

Încă din primii ani de școală i-am îndrumat cum să folosească timpul

liber de la sfârșitul săptămânii. Acest lucru nu l-am făcut întâmplător, ci am urmărit aplicarea unor principii și a unei anumite metode.

Am avut în vedere faptul că familia este o școală permanentă, iar copiii trebuie formați ca să devină oameni de tip nou, viitori constructori ai socialismului.

Sîmbătă după amiază, pentru familia noastră, printre altele, marchează sfârșitul unei săptămîni de muncă și totodată intervalul de timp în care ne pregătim, în mare, din punct de vedere gospodăresc pentru săptămîna care urmează.

Ambii copii iau parte activă la această pregătire. Băiatul se duce în piață și prin magazine și face cumpărături, sparge lemne pentru foc, face curățenie la păsări, mătură prin curte și pe trotuarul străzii. Bineînțeles, de multe ori facem împreună aceste treburi.

Fetița ajută mamei sale la spălatul dușumelei, la ștersul prafului de pe mobilă, la scuturatul preșurilor, la aranjarea interiorului, la prepararea bucatelor etc. Din cînd în cînd, ea singură pregătește cîte o prăjitură sau cîte o mîncare după cartea de bucate. Se simte foarte fericită cînd vede că ne-au plăcut bucatele gătite de ea. În anotimpurile călduroase, ambii copii îngrijesc de florile și de pomii din fața casei.

În măsura timpului disponibil și a posibilităților iau parte la acțiunile gospodărești și de înfrumusețare a străzii inițiate de comitetul de stradă. După ce termină cu treburile gospodărești ce le revin, își pun la punct îmbrăcămintea cu care trebuie să meargă la școală în săptămîna ce urmează. Fetița își calcă singură lenjeria de corp, uniforma de școală, știe să-și repare ciorapii, să spele la mașina de spălat etc. Băiatul își calcă pantalonii, își perie hainele etc.

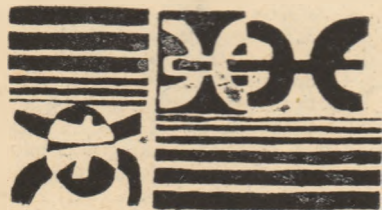
Către seară își fac o parte din lecțiile de luni, vizionează programele de la televizor destinate tineretului școlar.

În jurul orei 8,30 fac obișnuita baie corporală, chiar dacă au mai făcut baie și în cursul săptămîinii. După masa de seară fac lectură, citind cărți din biblioteca lor sau a noastră, ziare, reviste etc. vizionează programele de la televizor, ascultă radio. I-am obișnuit să nu stea prea multe ore la televizor, în special noaptea.

Dimineața, scularea se face de obicei la 7, iarna și la 6 vara, după care urmează gimnastica de cameră sau în aer liber, în duminicile cînd nu se poate practica un sport. Urmează micul dejun, cu care ocazie întreținem diferite discuții ca de exemplu: ce vom face în ziua respectivă, ce filme bune am putea viziona, la ce spectacole ne-am putea duce, despre sport etc. În aceste discuții le lăsăm copiilor multă inițiativă și aprobăm întotdeauna propunerile lor frumoase. După dejun ei își completează lecțiile pentru luni, vizionează programele de la televizor destinate tineretului.

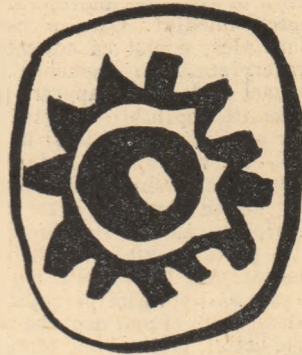
Disponem de o mică încăpere, pe care ei au transformat-o într-un fel de laborator. Băiatului îi place în mod deosebit chimia și fizica, iar fetei științele naturale. Aci ei fac mici experiențe în cursul săptămîinii și din cînd în cînd și duminica de dimineață. În jurul orei 11, se duc să patineze, însoțiți de colegi, sau de copii de la alte școli, de seama lor. Cînd nu se duc la patinaj, vizitează muzeul local, locurile istorice, expozițiile, sau se plimbă prin parcuri. În anotimpurile călduroase practică alte sporturi, de obicei pe stadion. La orele 13 sînt acasă, iar între 13 și 14 se servește masa. Mîncă cu poftă și bine dispuși. Masa se ia pe îndelete, copiii povestesc diferite întâmplări, discutînd diferite probleme în legătură cu viața, cu școala, cu munca pe care o îndeplinim noi. După masa de prînz ascultă radio, citesc reviste și ziare sau se odihnesc. După orele 16 ne ducem la filme, la spectacole, concerte.

În casa vecinilor locuiește familia unui strungar de la Uzina „Gh. Gheorghiu-Dej” din Tîrgoviște. El are doi

băieți și o fată de seama copiilor noștri. Ne unește o frumoasă prietenie de această familie. Ne vizităm unii pe alții, ne ducem împreună la spectacole. Copiii sînt și ei buni prieteni; se duc la patinaj împreună, se plimbă, joacă șah. În anotimpurile călduroase, din cînd în cînd duminica dimineața sau după masă, facem mici excursii: vizităm locuri istorice, în

care Tîrgoviștea este bogată, cartierele noi de blocuri de locuit, obiectivele economice și industriale în construcție, ne plimbăm prin pădurea din apropierea orașului sau ne

ducem la pescuit sau în excursiile organizate de O.N.T. „Carpați” cu durată de o zi. În unele duminici, copiii adună plante medicinale din împrejurimi.

Întotdeauna cînd organizăm folosirea timpului liber de la sfârșitul

săptămîinii ne consultăm și copiii, aprobăm inițiativele bune și ținem cont de ele. Urmărim să-i deprindem cu folosirea judicioasă a fiecărei fărîme de timp. Socotim că de această deprindere se leagă multe înfăptuiri și satisfacții în viața socială a omului.

Cîteva sugestii: este necesar să fie oferite tineretului mai multe filme cu caracter științific și moral-educativ.

Un tratat de pedagogie pentru părinți ar fi binevenit. El ar trebui să fie scris de oameni competenți și talentați și într-o formă accesibilă marelui public.

Se simte necesitatea unui tratat referitor la educația sanitară, sexuală și pentru viața de familie, care să fie predat în școli și care ar fi consultat și de părinți.

Tineretul are nevoie de cărți scrise pentru diferitele sale vârste, care să-i însuflească optimismul, dragostea de muncă, perseverența pentru atingerea idealului ales. Biografiile oamenilor de știință, literatură, artă etc. l-ar interesa în mod deosebit. El ar vedea în aceștia exemple demne de urmat.

Titu DÎRSTARU
Jurist, Tîrgoviște

...ȘI LA INTERNAT

Pornind de la ideea folosirii de către familie în scopuri educative a timpului liber de la sfârșitul săptămîinii — dată de revista „Colocvii” — m-am gîndit să-i lărgesc puțin sfera. Consider că problema se pune într-un mod tot atît de imperios și pentru școlile unde cei mai mulți dintre elevii locuiesc în internate. Cum își folosesc timpul liber de la sfârșitul săptămîinii elevii interni?

După ce termină masa de prînz, elevii sînt aduși la internat. Ajunși aici, portarul încruntat le deschide poarta grea de fier. În urma lor, ea este încuiată din nou. Un pedagog umblă prin curte și dormitoare. Elevii n-au voie să joace cărți. Tablele se confiscă. Difuzoarele nu merg.

După o săptămîină nu-ți mai arde să înveți și sîmbăta după amiază. Tragi un somn, dar pînă la masa de seară mai este. Să nu-ți vină poftă de o plimbare? Leșirea în oraș e însă oprită. Elevii se plimbă de colorat prin curte. Cîteva fugăresc o minge de cîrpă pe un teren minuscul...

Să nu-ți vină să sari gardul? Nu-i tentant o plimbare prin oraș? „Poate că scap” îți zici. „Dacă nu?... Cel mult un punct la purtare. Merită riscul. Ce-o fi o fi!” Singur n-are nici un haz... Dar gîsești 5—6 elevi, pe centru, la ore „nepermise”.

Întrebare: N-au oare și elevii interni dreptul la o plimbare liberă, sub lumina îmbrătoare a neonului, după o săptămîină de muncă? De ce unii directori nu permit elevilor să meargă în oraș în aceste zile — sîmbăta și duminica după amiază, decît cu bilet de voie? Ba uneori nici așa.

Se aud cîteodată voci mai blînde: — Tovarășe director, să le organizăm elevilor o reuniune!

Aveți program artistic? te întrebă el. Fără program nu se poate!...

Dar azi e Joi. De unde să scoți un program pînă sîmbăta?

Să zicem că totuși s-a găsit ceva.

Programul s-a terminat în aplauzele tuturor. Se anunță dans. Explozie de bucurie. Muzică. Elevii dansează. După cel mult 20—30 minute mîmicile simt că li se face somn sau își amințesc că mai au o sumedenie de făcut acasă, și sub fel de fel de motive pleacă. Rămîn cei 2—3 profesori tineri. O dată, de șapte ori...

Dar tinerii sînt și ei tineri... Au prieteni... Se cade de acord ca profesorul de serviciu să răspundă de ordine. Acesta, de cele mai multe ori trecut de 35 de ani, caută un motiv pentru „fînș”; și îl găsește „Ionescu a dansat prea decădent”, „Prea mulți elevi stau pe margine”. (Sînt cei din anul I, care nu știu să danseze; le-ar trebui un cerc de dans...)

Dansul s-a sfîrșit!!!

Așa se explică faptul că de vestitele reuniuni date de școala cutare nu mai aude nimeni... E și firesc, pentru unii dansul e „un mijloc de desmăt”(?!). Muncеști cu elevii o lună-două la o piesă de teatru. Premiera. Aplauze puternice și îndelungate. Apoi... finită la comedia!

Cum adică? Foarte bine! Ai pregătit o piesă. Ai prezentat-o și basta. Ce mai vrei? Fii bun și te apucă de alta! Clar?

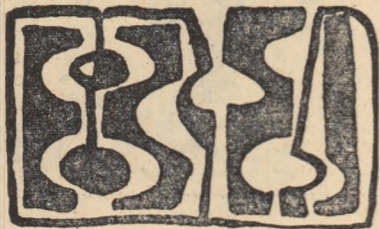
Nu prea. Dacă am merge cu ea la cele 3—4 școli existente în cel mai mic oraș, sau la sate, oare pentru elevii de acolo n-ar fi un eveniment?

Dacă mergem la 3—4 școli sau instituții și ele ne întorc „vizita” nu se fac 3—4 „seri libere”, ocupate? Mai adunăm 3—4 reuniuni fără stereotipul și de multe ori plictisitorul program artistic. Reuniuni simple cu surprize și jocuri distractive, cu concursuri pe teme diferite...

Vin aici cu o sugestie: ce-ar fi dacă publicațiile pentru tineret ar da săptămînal sau măcar lunar idei novatoare despre reuniuni-model? Explicații privind atît de solicitatele jocuri distractive pe care toți le-ar dori cunoscute.

DE CITITORI.

Teatre pentru oameni vîrstnici avem destule. Nu credeți că de la „Tîndărică” sîrim prea repede la „I.L. Caragiale” — perioada de vîrstă de la 5—10 ani, la cea de 18—20 ani? Ce le oferim celor între 10 și 18 ani? Elevilor deci! „Punguța cu doi bani”, „Cîntăreața cheală”? Apar destule piese slabe într-un act. Am prefera mai puține, dar bune, și pentru elevi! Țipăm după piese pentru elevi! De ce nu ni se dau?

Școala are un televizor. E stricat de multă vreme.

Ce se mai poate organiza cu elevii interni? Foarte multe. Seri distractive! Iarși distractive. Seri literare. Simpozioane. Filme artistice. Vizionări la televizor. Audii muzicale.

Elevii vor să facă sport. Unde? Unele școli n-au spațiu. N-au o bază sportivă. Atenție proiectanților. Și fiii dv. sînt elevi!

Excursii!? Desigur. Numai că unele conduceri îi obligă pe toți elevii să plece o dată. Dus. Ingrămădeală mare în jurul ghidului. Nici o explicație. Întors, fără pauza reglementară. S-a făcut excursia? Desigur!

N-avem timp liber — zic cadrele didactice care nu fac nimic pentru elevi. O mică socoteală: la o școală cu circa 30 profesori dacă s-ar trasa sarcina ca doi să se ocupe de timpul liber de la sfîrșitul săptămînii, le-ar veni rîndul la 3—4 luni. Să zicem că o dată pe trimestru. E oare așa de mult? Ce s-ar putea face? O mică demonstrație: la trimestru: două piese. O brigadă. Două spectacole cu muzică ușoară, populară, balet, dansuri. Un simpozion. O seară literară. Un concurs. O audie muzicală. 2—3 vizionări la televizor. 5—6 reuniuni cu „program-surpriză” și iată că toate simbetele ar fi ocupate!

Dar schimburile de programe dintre școli? Dar spectacolele caselor de cultură? Dar deplasările unor teatre consacrate, ... (cu prețurile lor atît de pipărate pentru punga elevilor)? Ce ați zice de o serbare cîmpenească? O masă servită de bucătăria școlii la

iarbă verde? Un foc de tabără al elevilor de liceu?

Dar dacă, după ce s-a servit masa de prînz, sala de mese sau o sală de clasă se transformă pentru duminică după amiază în club? Cu șah, remi, și muzică la cererea ascultătorilor? Cum să împarți însă cele 2—3 șahuri și un remi la 5—600 de elevi? Dartenisul de masă? Cît e cald, merge și afară!

Cîteva propuneri:

— Să se inițieze sau să se continue schimburi de programe artistice în cadrul școlilor, comunelor etc.

— Să se înființeze un teatru pentru vîrsta școlară. Dacă lucrul nu-i posibil — sau este și noi nu știm — să se publice sau să ni se indice piese adecvate vîrstei școlare mijlocii, mici și mari!

— Să se dea școlilor cu peste 3—400 de elevi interni un televizor sau două.

— Fiecare diriginte să pregătească cu clasa pe care o conduce un spectacol pe trimestru.

— Pentru fiecare sîmbătă o clasă să-și ia obligația de a pregăti reuniunea. Să răspundă de mobilizare și... program artistic, dacă altceva nu poate...

— Revista să publice articole cu indicații precise despre unele jocuri distractive sau să ne informeze de unde le putem lua.

— Să se înființeze cluburi „temporare” sub directa supraveghere a pedagogilor pentru duminică după amiază.

Dacă vrem să realizăm ceva, să contribuie toate cadrele didactice, indiferent de vîrstă, căci de făcut se pot face destule! Și mulți vor și nu-s ajutați...

C. CIUBOTARU
Turnu-Măgurele

O POVESTE ADEVĂRATĂ

Început de an școlar. În clasă, alături de cei 30 de elevi, a mai apărut și M.M. Repeta clasa. Acela însă nu ne-a împiedicat să ne înțelegem bine. Au venit apoi săptămînile de practică agricolă. A muncit alături de noi plin de rîvnă. Orice gest îi era controlat. Ți-era mai mare dragul să-l privești. Dar în prima zi după practică n-a mai venit la școală. L-am căutat acasă, dar nu era.

După cîteva zile, o întîlnire cu tatăl m-a făcut să scriu aceste rînduri. Îmi povestea abătut:

„Era prima zi după practica agricolă. Cu o atitudine nepăsătoare M. își azvirlea caietele și cărțile în geantă. Și n-am putut răbda. Voiam ca măcar în anul acesta treaba să meargă mai bine. L-am dojenit, îi spuneam adevărul despre el, despre anii pe care și i-a irosit zadarnic. Credeam că o să mă înțeleagă. Departe de el acest gînd. Sfidător, mă privea în tăcere. A ieșit trîntind ușa cu acel „hm” pe care-l mai folosesc din cînd în cînd moșnegii în ceasurile lor grele, obositoare. Am rămas neclintit în mijlocul camerei. Nu s-a reîntors

decît seara, cînd fără să spună o vorbă, s-a dus la culcare.

Dimineața, înainte de plecare, voiam să-i spun ceva fiului meu, dar nu îndrăzneam după cele înțimplute ieri. Cu o strîngere de inimă am trecut pragul casei. Am să i le spun toate diseară, trebuie să înțeleagă, e acum băiat mare. Și după o zi chinuitoare, am sosit acasă. Mă sperie tăcerea, liniștea în care era cufundată casa. Mihai trebuie să se fi întors de la școală, poate e undeva prin vecini. Ușa deschisă, îmi întări speranțele. Se făcu ora 8. Nimeni, niciieri. Începu apoi căutările. Peste tot. Zadarnice căutări. Unde era oare? Ce i s-o fi întîmplat? Și nopți, multe nopți au trecut. Lungi, obositoare. L-am căutat peste tot. Nu l-am putut găsi. Într-un tirziu,

după ce mi-am pierdut liniștea și tihna, a venit poștașul. Era o veste. O scrisoare mă anunța că M. era la niște rude la T. Nu mi-am putut opri lacrimile. Erau lacrimi dure-roase. Aprig de grele. Și vorbeau atitea. Poate îmi dojeneau fiul. Sau poate îmi căutau în memorie anii aceia în care greșisem cu siguranță față de fiul meu, în care îi iertasem totul, pentru ca el să nu simtă vitregia copilăriei așa cum am știut-o eu. Și acum! Cînd mă credeam cu băiat mare, cu un ajutor la bătrînețe, el a plecat. Aceasta n-o pot înțelege...

Iată și povestea mea. Rară poveste, dar adevărată”.

Prof. Sana B. ABRUDEAN
Ineu

ÎNAINTE DE PETRECERE

Pînă la începerea doritei petreceri nu mai era mult timp. Vreo două ceasuri bune în care Călin, sîrbătoritul, care împlinea opt ani, voia să fie fără griji școlare. Așa cum se cuvine cînd aștepta musafiri „personali”.

— Mamă, începu el pe deindele cu întrebările, o să fiți și voi la masă? Adică tu, tata, mama, bunica?

— Nu, o să fie numai copii. Tu, Zina și prietenii tăi. Dar după ce îi dădu cu bunăvoință această lămurire, mama trecu la ceea ce băiatul nici nu voia să audă: „Acum, drăguțule, apucă-te de lecții!”

Delicateșea cu care îi vorbea, însoțită de mîngîierea părului ciufulit, îl indemnă să-și continue taifasul.

— Zina spunea că se dă și țuică la masă. Socotea că hazul acestor cuvinte i-ar îndepărta mamei, măcar pentru un timp, ideile ei fixe, făcînd-o aliată împotriva neroziilor surioarei.

— Voi sînteți de țuică?! se ofări ea. Aveți sirop destul! Și apoi, severă, despîcînd aerul cu arătătorul: „Tu nu lungi vorba; scoate din ghiozdan ce-ți trebuie și, la lucru!”

Călin se pregăti pentru o demonstrație zguduitoare de plîns. Fața, pe care arborase toată ziua o veselie festivă, i se schimonosi. Ochii lui atotînțelegători și îndrăzneți lăsară să se prelingă jalnic spre obraji și spre năsucul pistruiat boabe mari de lacrimi. Să stea aplecat asupra cărților și caietelor, se jelua în gînd, chiar și astăzi cînd era sîrbătoritul zilei și fusese îmbrățișat, sărutat, primise cadouri de la toți ai casei și de la rude. Chiar și de la aceea care îl trimitea acum să-și facă lecțiile? Și unde mai pui că acum, în cîteva apartamente din vecini, copiii se pregăteau să vină la el cu tot felul de surprize!

— Dacă nu mă ascuți, anunț să nu mai vină, îl atinse mama unde îl durea mai mult. Pe cine să sîrbătorească? Pe un leneș, pe un plîngăcios?!

Strîns din toate părțile, Călin porni posomorit în căutarea ghiozdanului. Veni cu el fără grabă, prelungi apoi mult, ca niciodată, scoaterea și pregătirea celor de tre-

bucă. După o clipă de gîndire (cu ce să înceapă?) se spucă de scris, fără chef. Treptat se însenină, deveni tot mai atent, se lasă cucerit de lucrul său. Începu să-și admire din cînd în cînd opera, privind-o de aproape ori mai de departe. Cu și mai multă încîntare începu apoi să citească, mai întii în gînd, zîmbind ori înruntîndu-se, apoi cu voce tare, simțind, indiferent de cele citite, plăcerea de a-și auzi vocea și de a intona ca tovarăsa învățătoare.

— Citește ca un om mare, ca un... artist, recunosc el surprins glasul mamei.

Uitase de ea. Ce făcea? O căuta cu privirea. O văzu ocupîndu-se liniștită de aranjarea tortului — cu gîndul dus departe, cu buzele fugiate copilărește, cu o suviță de păr jucîndu-i tînește pe frunte.

— Nu-i așa, mamă, că nimeni, nimeni nu e mai frumoasă ca tine?

Mama se apropie de el înduișoșată, cu regretul de a fi fost prea aspră, cu dorința de a răspunde, măcar acum, efuziunii băiatului ei.

— Pentru tine da, Călinușule. Și, stringîndu-l la piept, ascunse privirii lui umbra ce i se așternuse pe chip, rostind în animit fel acel „pentru tine”.

Răsplătit de mîngîierile mamei, Călin mai făcu eroic, eforturi „ca pentru zece”, pînă ce, deodată, fu dezarmat de o apariție feerică: micuța Sinziana, surioara lui, îmbujorată, cu rochița nouă de catifea, pantofi de lac, cu un edificiu impresionant de bucle și funde care-i acopereau capul ca o perucă. Semn că petrecerea, pusă la cale pentru sîrbătorirea lui, putea fi socotită ca începută.

Nicolae PROSAN
Brașov

Executarea unei instalații de bună calitate, așezarea motoarelor electrice pe suporturi ca ele să nu transmită vibrații construcției, utilizarea unor materiale fonoabsorbante bine dimensionate la planșee și pereți, precum și aplicarea unor finisaje cu pardoseli elastice (silențioase), tencuieli fonoabsorbante, iată unele elemente care, întrebuintate cu chibzuință — urmare a unor calcule întocmite de specialiști — duc la realizarea unui confort, a unei vieți plăcute în locuințele colective.

Totuși nu este bine să se cadă nici în cealaltă extremă a mutismului. Zgomotele trebuie reduse ca intensitate și nu înlăturate total, pentru că o liniște cvasi completă obosește poate mai mult decât zgomotul.

AL. DECULESCU, arhitect :

Clădirile școlare inexpugnabile pentru zgomot

Pentru arhitect prima grijă este alegerea spațiului în care copiii își duc viața și activitatea; a doua: calitatea construcției. Camerele copiilor vor fi amplasate în zona cea mai liniștită a clădirii, bine izolate fonic, sarcină pe care o rezolvă proiectantul și constructorul, și bine (corect) amenajată în interior, sarcină ce revine arhitectului de interior.

Ușile camerelor vor fi făcute de asemenea dintr-un material bun izolant fonic, de exemplu din panel celular, polistiren expandat, dublu placat sau alte materiale similare.

Zgomotele ce le fac obiectele căzînd pe parchet, cît și cele produse de șocul închiderii ușilor, zgomote în aparență neimportante, pot avea prin repetare efecte dăunătoare asupra sistemului nervos fragil al copiilor. O foaie de linoleum așternută pe parchet și fișii de material amortizant aplicate pe tocurile ușilor vor remedia mulțumitor aceste neajunsuri.

Copiii însă nu stau tot timpul în casă; o parte din zi și-o petrec în aer liber, plimbîndu-se sau jucîndu-se în spații special amenajate. Asigurarea liniștei lor în aceste clipe constituie grija arhitectului urbanist. Amplasarea spațiilor verzi recreative cere aceeași precauție în evitarea surselor de zgomot ca și amplasarea clădirilor destinate copiilor — anume: depărtarea de artere aglomerate de circulație, de garaje, de fabrici etc. Depășind vîrsta rezervată exclusiv jocurilor, copiii merg la grădiniță, prima lor societate, pe care o părăsesc pentru a trece mai departe, la școli, apoi la facultăți. În amplasarea școlilor de orice tip, constructorul trebuie să țină seama și de această cerință: edificiile pe care le ridică să fie cetăți ale liniștei, inexpugnabile pentru zgomot.

desen

de Constanța CRÎȘAN

COPILUL DUMNEAVOASTRĂ ESTE TIMID?

(urmare din pag. 13)

ființă inferioară, care nu-i bună de nimic. Părinții spun „nu e voie!“ de nenumărate ori, și nu numai atunci cînd este cu adevărat necesar. În felul acesta, cum remarcă Maria Montessori, dărîmarea personalității infantile își urmează calea ei liniștită sub masca autorității părintești. În fiecare moment din viața copilului intervin aceste ființe puternice — mama și tatăl — care dispun de dinsul fără înțelegere și fără considerație față de faptele sale. O astfel de atitudine inhibă tendința de afirmare a copilului tocmai în perioada în care el simte nevoia de a fi mai activ. Pe cei mici, tutela permanentă și îngrădirea exagerată a independenței îi fac neajutorați, nehotărîți. Evident, de aici nu poate să rezulte decît o stare de timiditate, de teamă. O teamă de tot ce este nou, ca în cazul copilului despre care am vorbit în primul exemplu.

Uneori, asemenea greșeli de educație fac să nu se dezvolte suficient tendința activă a copilului de a analiza obiectele ce îl ajung în mînă, fapt ce îi îngustează cunoștințele. El își pierde încrederea în forțele proprii, fixează complexe de inferioritate, nu-și apără interesele, se obișnuiește greu cu cerințele școlii, nu-și folosește întreaga capacitate de lucru, cedează în fața dificultăților, își pierde mult din îndrăzneala creatoare, devine bănuitor, se așteaptă mereu la neplăceri.

E greu de spus dacă, odată instalată, timiditatea va deveni o trăsătură stabilă de comportament, deoarece pe parcursul evoluției mai pot surveni influențe importante. Dar cert este că, în viață, copiii din această categorie vor fi mult mai fragili decît alții de o seamă cu ei, crescuți după metode corecte.

Mai sînt și alte greșeli de educație care pot genera timiditatea la copil. Bunăoară, obiceiul de a-l înfricoșa cu o serie de personaje biblice, mistice, care ar

dispune, chipurile, integral de viața lui. De asemenea, stările conflictuale prelungite acasă sau la școală — ca în cel de-al doilea caz prezentat — pot fi și ele o cauză a timidității, uneori chiar a timidității patologice.

Copiii nu sînt toți la fel, au particularități care se cer analizate și înțelese diferențiat, pentru a fi tratați diferențiat. Credem că fiecare elev are potențele necesare pentru a deveni premiant; dacă devine sau nu, aceasta depinde foarte mult de modul cum educatorul se adaptează structurii copilului, de modul cum știe să-l stimuleze. Apostrofarea nedreaptă sau pedalară exagerată pe unele deficiențe, descurajează copilul, îl inhibă, îi stînjinesc desfășurarea largă a aripilor spiritului. Desigur, există și structuri mai robuste, pe care micile insuccese le dinamizează spre obținerea unor rezultate mai bune. Dar există și structuri mai sensibile, cu unele fragilități, pe care le descurajează și le demobilizează iremediabil reproșurile fără noimă, jignirea, tachinarea, punerea în situații de inferioritate față de alți copii. Pe acest fond ușor se ajunge la instalarea unei atitudini negative față de școală și educator.

Una dintre cele mai importante soluții pentru prevenirea fixării timidității este tratarea copilului, atît în familie cît și la școală, conform particularităților sale specifice, conform posibilităților și înclinațiilor sale. E necesar să se renunțe la excesele de tot felul în educație. Dacă, din anumite cauze, fenomenul s-a instalat, sînt necesare o serie de măsuri, aplicate cu deosebită atenție și gingășie. Antrenați copilul în activitate, încurajați-l (dar nu neprincipial), stimulați-i independența în muncă, treziți-i simțul răspunderii, cultivați-i capacitatea creatoare. Dar mai ales, dovediți-i încrederea, prin care veți putea ajunge să-i modelați personalitatea conform cu cele mai ridicate cerințe.

DIN DESENELE COPIILOR

Linogravură

Butak ANDREI

CL. XI

Școala medie de arte plastice București

TEATRUL ȘI EDUCAȚIA TINERETULUI

Valeriu RÂPEANU

Teatrele de proastă calitate pot face tot atâta rău ca și școlile proaste" spunea în 1898 Bernard Shaw. Și afirmația marele scriitor englez care intuia de atunci faptul că rolul teatrului ca organism social este în continuă creștere s-a confirmat de-a lungul deceniilor. Într-adevăr, din ce în ce mai puțini oameni consideră teatrul drept un divertisment, din ce în ce mai puțini sînt aceia care intră în sala de teatru cu gândul că aici își vor descoperi frunțile. Teatrul a devenit la noi și în alte părți o instituție de cultură investită cu toate atribuțiile pe care trebuie să le aibă un lăcaș unde omul pășește nu cu sentimentul că își va pierde plăcut câteva ceasuri, ci cu certitudinea că — așa cum spunea neuitatul om de teatru Jacques Copeau — va afla aici temeiuri pentru „a crede, a spera și a se împlini". Dar dacă astăzi sîntem de acord asupra locului pe care teatrul îl ocupă în viața noastră, cred că încă atunci, cînd vorbim despre teatru ca unul din factorii care pot și trebuie să-și aducă o contribuție esențială în procesul de educare al tinerei generații, lucrurile nu par a fi destul de clare. Am mai avut nu de mult prilejul să aștern pe hîrtie cîteva gînduri cu privire la relația teatru și publicul școlar. E un subiect asupra căruia cred că nici școala, nici instituțiile noastre teatrale, nici părinții nu au meditat încă suficient, el rămînînd și acum de domeniul intîmplării. E drept, părinții își duc copiii la teatru mai ales în primii ani ai școlariității sau în perioada preșcolară; drept, se întîmplă să ne întîlnim și la spectacolele pentru tineret în general cu un repertoriu extrem de sărac și mereu același. Dar din momentul în care adolescentul începe să perceapă specificul teatrului, din momentul cînd teatrul devine o componentă a vieții și a universului său spiritual, din acest moment intuim tărîmul empirismului și al lipsei unor criterii clare. De atunci părinții încep să ezite temîndu-se să nu îndrume pe adolescent spre piese care fie depășesc puterea lui de înțelegere, fie sînt de-a dreptul nerecomandabile pentru vîrsta lui. Atunci cum își va forma tînărul de astăzi educația lui teatrală, cine îl va călăuzi spre înțelegerea tainelor acestei arte? Programa analitică oferă cum este și normal doar cîteva repere privind genurile dramatice și cîteva reprezentanți ai dramaturgiei naționale. Programa analitică vorbește însă numai de literatura dramatică și nu de teatru ca artă autonomă pentru definirea căreia concură atîția factori. Personal nu cred că teatrul nu trebuie conceput ca un auxiliar al programei analitice, dar nici nu mă bucură faptul că din repertoriile teatrelor noastre

dispar pentru foarte mari perioade de timp piesele fundamentale ale dramaturgiei naționale, care prin țînuta lor estetică, prin mesajul lor pot cu maximă eficiență să constituie momentul cheie și hotărîtor în educația teatrală a tînărului. Dar nu numai ceea ce numim marele repertoriu, adică piesele clasice de o înaltă valoare care au marcat etape în evoluția dramaturgiei și în general a literaturii, sînt în momentul de față absente. Personal cred că există pericolul ca generațiile de noi spectatori să-și formeze gusturile și preferințele fără să cunoască aceste pietre de temelie, singurele pe care se poate ridica o adevărată înțelegere a literaturii dramatice și a teatrului.

De aceea, cred că problema fundamentală în momentul de față este repertoriul. Sau mai bine zis în ce măsură piesele menite să rămînă în fondul de bază al unui teatru pot da posibilitatea tinerei generații să cunoască momentele esențiale din evoluția literaturii dramatice. Se va spune că acest deziderat nu se poate realiza în mod practic, elevii avînd posibilitatea să citească toate aceste lucrări sau să le asculte la radio. Este adevărat. Dar teatrul poate fi perceput numai atunci cînd tînărul ia cunoștință cu spectacolul propriu zis. Să ne gîndim ce emoție am trăit cei din generația noastră atunci cînd pentru prima oară l-am văzut pe Ion Manolescu în „Manasse", pe Nicolae Bălățeanu în „Hagi Tudose", pe George Timică în actorul din „Căruța cu paie", pe Sonia Cluceru în Aneta Duduleanu din „Gaițele" și exemplele s-ar putea înmulți. De fapt, o piesă, un rol, un tip literar se leagă de imaginea unui mare interpret și de aceea pasiunea pentru teatru nu poate fi realizată decît prin contactul direct cu scena, cu spectacolul. De aceea cred că în momentul de față trebuie să ne preocupe în mai mare măsură modul în care teatrul poate avea o mai mare pondere în viața tineretului nostru. După părerea mea nu-i vorba numai de a face pe adolescent să-și petreacă util timpul liber, ci mai ales de a-l educa în spiritul unor valori spirituale și estetice superioare. Spectacolul cu piese din marele repertoriu are, pentru sufletul celui ce trăiește vîrsta marilor elanuri, valoarea unui etalon moral, îi deschide perspective sufletești nebănuite sau îi dezvăluie ceea ce este ridicol. Teatrul, prin excelență o artă ce emoționează, poate avea o pondere mai mare în viața tinerei generații, în formația ei intelectuală și sufletească. Rîndurile de față nu vor decît să constituie o invitație la o posibilă discuție despre modalitățile prin care s-ar putea realiza un asemenea deziderat.

ISTORIA LITERATURII ITALIENE

Apariția în românește a Istoriei lui De Sanctis e un semnificativ act de cultură.

Știm bine că o literatură, cum spunea Kogălniceanu, nu se face din traduceri. Dar e mîndria unei literaturi evoluată de a asigura echivalențe în limba națională marilor monumente ale literaturii universale. Existența unor ediții integrale, în traducere corespunzătoare, să spunem din Shakespeare și Dostoevski, din Goethe și din Camus, constituie un indice fundamental al nivelului unei culturi proprii. Istoria literaturii italiene e unul din acele monumente de valoare planetară ce nu pot lipsi din tezaurul cultural al nici unei literaturi.

Tălmăcirea lui De Sanctis în românește e remarcabilă și din alte puncte de vedere. Marea carte a literaturii italiene își numără astfel, dacă nu prima, în orice caz una dintre primele traduceri integrale. Însuși numele lui Francesco De Sanctis se va bucura de un prestigiu superior în rîndul unei intelectualități care, de-acum înainte, îl va fi citit, nu numai citat. Pe de altă parte, este prima oară cînd se traduce la noi o istorie literară fundamentală.

Contemporan cu gloria desăvîrșită a lui Sainte-Beuve și cu gloria în ascensiune a lui Taine în secolul dominat de autoritatea criticii istorice franceze, italianul De Sanctis a fost îndreptățit relativ tîrziu de posteritate, și cultul ei, culminant în propria țară, n-a atins nici pînă azi nivelul meritat pe plan mondial. Cei mai diferiți gînditori italieni ai esteticii și istoriei literare — de la Croce și Gramsci pînă la Luigi Russo și Carlo Santani, de la teoreticienii estetismului pînă la marxisti — și-l revendică drept părinte spiritual. Discipolii sînt citiți și traduși pretutindeni, maestrul mai puțin.

Relativ izolat de curentele europene ale criticii istorice din a doua jumătate a secolului XIX-lea, într-o vreme cînd, de la Brandès la Dobrogeanu-Gherea, toată lumea îl comenta pe Taine, Francesco De Sanctis n-a scris doar o mare carte despre evoluția literară a țării sale, ci a deschis drumul unei viziuni moderne asupra istoriei literare.

Pentru înția dată — și poate neîntrecut pînă azi, — De Sanctis a dat o istorie în același timp a producerii literaturii în raport cu societatea și o istorie a dezvoltării literare specifice. Drumul literar apare astfel simultan determinat și autopropulsat prin reacții proprii. Dialectica hegeliană și-a găsit în De Sanctis un adept creator și critic, capabil să înțeleagă că drumul analizei literare duce de la „formă" la „conținut" în sensul unei discerneri a universului unic dat de artist. De la Dante pînă la romantici e urmărit astfel romanul viziunilor artistice italiene, fără să se ignoreze mijloacele școlii istorice și comparatiste, dar relevînd existența vie a unor „personaje" pasionante prin acțiunea lor literară. Dante și Boccaccio, Machiavelli și Ariosto sînt în același timp individualități și „microcosmosuri", iar opera lor e în același timp auto-exprimare și o reprezentare a universului. De Sanctis precede de fapt întreaga mișcare literară modernă care își propune, prin istorie și critică literară, să reconstituie constant drumul străbătut de artist, să vadă raportul dintre universul intențional al artistului și cel realizat efectiv de opera lui, să contureze, dincolo de ceea ce însemna opera în epoca ei, ceea ce înseamnă ea pentru indefinita istorie a condiției umane și pentru vremurile moderne. Capitole ca acelea despre Dante sau despre Scienza Nuova sînt atît studii fundamentale asupra momentului istoric, cît și considerații perfect contemporane, pentru noi, cei din secolul XX asupra tragismului și măreției omului în univers. Evoluția de la practic la artistic, de la ideal la real și urmările ei virtuale fac din De Sanctis un profet și un învățător pentru zilele noastre. Cartea lui poate fi conturată cu gîndul dincolo de datele la care se oprește și dincolo de hotarele Italiei.

S. B.

Foto Dan GRIGORESCU

* MONETĂ DACĂ *

Ne aflăm în anul 1967, anul celei de-a IV-a ediții a Festivalului și Concursului internațional „George Enescu”. Este un prilej binevenit pentru a ne ocupa de discografia românească a celui care — cum spunea el însuși — era „cinci într-unul”: compozitor, dirijor, violonist, pianist și profesor.

Personalitatea complexă a celui mai de seamă muzician român a determinat casa noastră de discuri să-i acorde un loc preferențial în repertoriu. Nu mai puțin de 20 de discuri, cuprinzând 22 din lucrările sale, au apărut pînă în prezent,

George Enescu

iar lista e departe de a fi încheiată. Încă în acest an, pînă la Festival, sînt prevăzute a fi editate alte 6 discuri, cu 8 lucrări, țelul final fiind înregistrarea pe disc a întregii creații enesciene. Dar chiar și din discurile apărute pînă în momentul de față se poate obține o imagine de ansamblu a operei compozitive a lui George Enescu.

La o examinare, fie ca chiar fugitivă, a listei lucrărilor sale înregistrate pe discuri românești, atenția este atrasă în primul rînd de albumul care include imprimarea integrală a monumentalei — și unicei — creații destinate de Enescu scenei lirice, opera „Oedip”. Nu lipsesc, dintre opusurile simfonice, suitele pentru orchestră nr. 1 (într-o veche înregistrare recondiționată, realizată sub bagheta lui Enescu) și nr. 3 (Sătească), simfoniile nr. 1 și 3, simfonia de cameră, uvertura de concert și celebrele 2 rapsodii române. Din muzica de cameră sînt de relevat la loc de frunte înregistrările — recondiționate — ale sonatelor pen-

discoteca

tru vioară și pian nr. 2 în fa minor și nr. 3 în la minor („în caracter popular românesc”), ambele executate de George Enescu la vioară și Dinu Lipatti la pian; apoi, cvartetele de coarde nr. 1 și 2, cvartetul cu pian nr. 2, suita pentru vioară și pian „Impresii din copilărie”, sonata de pian nr. 1, sonata pentru violoncel și pian nr. 2, suita de pian nr. 2, octetul pentru coarde, dixtuorul pentru suflători și, în fine, cele șapte cintece pe versuri de Clément Marot în versiunea lor originală pentru voce și pian, ca și în varianta orchestrală semnată de Theodor Grigoriu.

Printre lucrările prevăzute să apară în acest an se numără sonata de pian nr. 3, suita de pian nr. 1 („în stil antic”), „Pièces impromptues” pentru pian (cunoscute și sub denumirea de „Suita nr. 3”), cvartetul cu pian nr. 1, poemul simfonic „Vox maris”, suita pentru orchestră nr. 2, simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră și un trio pentru vioară, violoncel și pian, al cărui manuscris a fost descoperit nu demult.

Pentru cei care doresc să se familiarizeze cu creația lui George Enescu, discurile constituie un mijloc de documentare de neînlocuit. Audiția (eventual repetată) a lucrărilor permite — alături de lectura prezentării muzicologice tipărite pe mape — aprofundarea universului muzical enescian, sursă a numeroase satisfacții de ordin estetic. Organizarea unor asemenea audiții în școli, sub îndrumarea competentă a profesorilor de muzică, este destinată să ofere elevilor un contact apropiat cu opera celui mai ilustru muzician român, considerat pe plan mondial ca una din figurile reprezentative ale muzicii secolului nostru.

E. ELIAN

● PLEDOARIE PENRU MICII CINEFILI

În Capitală, cu rari excepții, doar două cinematografe includ pe afișele lor filme pentru copii: „Doina” și „Timpuri noi”.

Primul oferă sala acestui gen de spectacole numai în cursul dimineții; al doilea, cu program în continuare, prezintă de obicei... spectacole-amalgam: filme pentru copii, alternînd cu jurnale de actualități și cu documentare de știință popularizată, din care micii spectatori (mai ales preșcolarii) nu înțeleg o iotă.

Oare n-ar fi mai nimerit ca micii cinefili ai Capitalei să aibă un cinematograful exclusiv al lor?

Mi-aș închipui acest cinematograful, care ar putea să poarte pe frontispiciu un nume copilăresc („Prichindel”, „Ileana Cosînzeana”, „Făt-Frumos” etc.), avînd scaune liliputane, cu o sală ai cărei pereți interiori să fie pictați cu scene din basme ori din alte cărți de căpătîi ale copilăriei. Și mai ales cu un program adecvat!

● DATORIA ȘI... ZÎMBETUL

Este știut: nimeni nu merge la Oficiul Stării civile de florile mărilor. Îndeosebi trei sînt evenimentele care îți poartă pașii într-acolo: o naștere, căsătoria, sau un deces.

Dar tocmai pentru că e vorba de aceste date atît de importante din viața fiecărui om, se cere celor care lucrează aici să fie de-un respect deosebit și de-o ținută sobră, adecvată momentului.

Dar nu totdeauna lucrurile stau așa. Se mai întîmplă cîteodată (chiar și la unele raioane din București) ca în fața ghișeului să pierzi timp îndelungat, fiindcă funcționarul respectiv este „ocupat” cu alte îndeletniciri; se mai întîmplă apoi să ți se răspundă nu pe tonul cel mai indicat, răpindu-ți prin aceasta bună parte din farmecul acelei ore solemne sau întunecîndu-ți-o și mai tare.

Oare n-ar fi mai omenesc ca funcționarul de la ghișeu, odată cu exercitarea datoriei pe care funcția i-o incumbă, să-ți adreseze felicitări și un zîmbet afabil, cînd anunți o naștere sau cînd mergi cu logodnica să-ți înaintezi actele de căsătorie?

Și, evident, nu l-ar costa nimic cînd, operînd în scripte decesul unui om care ți-a fost drag, găsește un cuvînt de compasiune, încercînd să-ți aducă o undă de mîngiere.

Ne permitem să mai dăm o sugestie: la Casele de căsătorii, în zilele cînd au loc asemenea evenimente, să existe flori, pentru a crea o atmosferă cît de cît sărbătorească. Da, flori în fiecare anotimp! Dar nu de hîrtie, cum am văzut în unele locuri.

Dim. Rachici

MARGINALII

MICA BIBLIOGRAFIE „COLOCVII”

SCÎNTEIA

„Pater familias”, anchetă socială de Natalia Stancu (4 I 1967).

„Salubritatea morală a străzii” (ecouri) de Dr. Nicolae Damlan, Maria Drăgulea și Gh. Grigorescu (6 I 1967)

„Drumul spre știință al tinerei generații”, anchetă socială de Natalia Stancu (7 I 1967)

„Cînd obligația socială nu devine obligație pentru sine”, anchetă socială de V. Băran (11 I 1967)

„Veritabilul și falsul umanism”, anchetă socială de George Radu Chirovici (15 I 1967)

„Statornicie” (opiniile) de Petru Vintilă (16 I 1967)

„Cine sînt „vedetele” școlii”, anchetă socială de Mircea Sintimbreanu.

„Renumele școlii” (opiniile) de Dumitru Almas (25 I 1967)

SCÎNTEIA TINERETULUI

„Callitatea cărților pentru copii” (puncte de vedere) de Dim. Rachici (4 I 1967)

„Părinți și... scutiți” (raid-anchetă) de Oct. Vintilă (6 I 1967)

„Acel băiețel și fete cu aere de bărbai și femei...” de Eugen Florescu (7. I. 1967)

„Poveștea cu barza — un răspuns copilăresc”, anchetă socială de Galina Bădulescu (23 I 1967)

„Cine decontează timpul pierdut”, anchetă socială de V. Constantinescu și Atanasie Toma (26 I 1967)

CONTEMPORANUL

„Cercetarea științifică în școală” de Conf. univ. Dumitru Salade și Prof. Romco Dăscălescu.

GAZETA LITERARĂ

„Redescoperirea familiei” de M. Stolan (26 I 1967)

ATENEU

„Predarea științelor biologice în liceu” de Dimitrie D. Roman și Ion Voiculescu (nr. 1 1967)

GAZETA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

„Mediul social și relațiile interpersonale ale școlărilor” de M. Zlate (13 I 1967)

NEUER WEG

„Între patru ochi” (VII)
— „Prilej de adevărată: da!”
— „Primele relații între oameni tineri” — de Dr. Heinz Grassel (nr. 5498 din 5 ian. 1967)

PSIHO-PEDAGOGIC

● PSIHLOGIE

(Grecescul *psyche*, suflet și *logos*, cuvânt, știință).

Este știința care studiază în principal legile dezvoltării vieții psihice umane, adică a conștiinței luate ca proprietate a materiei ajunsă la un grad superior de organizare, încât este capabilă să reflecte realitatea obiectivă sub formă de senzații, percepții, reprezentări, memorie, stări afective, gândire etc.

Metodele principale ale psihologiei sînt **observația și experimentul**. Pe măsura dezvoltării ei ca știință, din psihologia generală, care studiază legile generale ale psihicului uman, s-au desprins mai multe ramuri, printre care și **Psihologia copilului**.

● PSIHLOGIA COPILULUI

Se ocupă de legile specifice dezvoltării psihicului din primii 10—11 ani de viață a ființei umane. Potrivit cu perioadele de dezvoltare ale copilăriei — de fapt etape distincte ale încheșării psihicului uman —, și psihologia copilului își diferențiază ramurile corespunzătoare de cercetare: a copilului de vîrstă antepreșcolară, preșcolară și de vîrstă școlară mică.

● DEPRINDERE

(Lat.: *depre(he)ndere*; (*de*+*prehendere*), a prinde, a prinde ceva cu simțurile, a înțelege).

Deprinderile sînt componente automatizate ale unei acțiuni **conștiente**, componente care, datorită continuii exercitării, se **automatizează**, adică ajung să fie executate cu atîta ușurință, încît conștiința nu mai

exercită asupra lor decît un control relativ. Inițial, formarea unei deprinderi reclamă un efort voluntar, dar după consolidare, încordarea în îndeplinirea acțiunii devine minimă, cum se întîmplă, de exemplu, cu deprinderea de a merge, de a scrie și citi, de a bate la mașina de scris ș.a.m.d.

● PRICEPERE

(Lat.: *percipere*, a înțelege lesne, a pricepe, a ști).

Priceperile sînt expresia dobîndirii capacității — pe baza experienței, adică a rezervei generale de cunoștințe și deprinderi — de a îndeplini sau a întreprinde cu succes acțiuni sau activități în condiții și împrejurări noi. Ca și deprinderile, priceperile sînt un rezultat al activității. Preocupările și interesele dominante au un rol esențial în formarea deprinderilor și a priceperilor, care se dezvoltă împreună, deși cele din urmă s-ar părea că reprezintă și însușiri individuale mai complexe.

● OBIȘNUINȚĂ sau HABITUDINE

(Obișnuință, din V. sl. *obycinu*; *habitudine* (neologism) din lat. *habitus*, obicei).

Obișnuințele sînt acțiuni reluate ori de cîte ori este vorba de satisfacerea unei **trebuințe** (și nu de atingerea unui scop). Obișnuința constituie un motiv, un îndemn al activității. A mîncă, a se odihni, apoi a-și face lecțiile în fiecare zi etc. devin acte obișnuite — „a doua natură” — pentru elevul care-și dă seama de utilitatea lor întru satisfacerea trebuinței de a învăța.

Ion POPOVICI

RECOMANDĂRI DE CĂRȚI PE VÎRSTE ȘCOLARE

7—10ani

CEZAR PETRESCU: Năluca. Ilustrații de D. Negrea. 56 p. Preț: 5 lei. Ed. tineretului.

O căprioară, Năluca, adăpostită de o familie cu copii, fuge în pădure cuprinsă de dorul libertății; „Niculae la pepeni” este povestea unei pășanii cu un copil pedepsit pentru că a furat pepeni, în timp ce prietenul său care a rezistat ispitei îi primește ca răsplată. Cartea conține și alte povestiri ca: „Un om cumsecade”, „Iscușința orbului” și cîteva fragmente din romanul „Apostol”. Simple, străbătute de lirism, povestirile cuprinse în acest volum dezvăluie darul de povestitor pentru copii al aceluia care a scris „Fram, ursul polar”. Ilustrații deosebit de simpatice, de sugestive.

8—12 ani

MARIN SORESCU: Unde fugim de-acasă (aproape teatru, aproape poeme, aproape povești). Ilustrații de Sabin Bălașa. 84 p. Preț: 9 lei, Ed. tineretului.

Poeme în proză, ritmate, pline de fantezie și dezinvoltură, în care se imaginează călătorii și situații hazlii la o fermă, la o grădină zoologică, la un circ, la mare, la munte, în deltă. Conversînd cu micii cititori, poetul creează un dialog plin de umor din care nu lipsește însă semnificația morală. Ilustrații colorate, moderne.

10—14 ani

ALEXANDRIA. ESOPIA. Text revăzut de M. Sadoveanu. Prefață de I.C. Chișimiu. 216 p. Preț: 4 lei. EPL.

Interesante romane populare care au fost citite cu mare plăcere de către multe generații dinaintea noastră. Minunatele isprăvi ale lui Alexandru Machedon precum și povestirile și pildele înțeleptului Esop își păstrează actualitatea, hrînind imaginația dornică de vitejii și călătorii a tinerilor, învățîndu-i să fie înțelepți și cumpătați.

12—17 ani.

DE LA DRAGOȘ LA CUZA-VODĂ. Legende populare. Antologie, prefață și note de V. Adăscăliței. 406 p. Preț: 5 lei. EPL.

Antologia cuprinde legendele istorice cele mai semnificative și mai valoroase din punct de vedere etic și estetic ale literaturii populare. Ele redau atitudinea și sentimentele poporului față de evenimentele și marile personalități ale trecutului nostru istoric. Legende cuprinse în acest volum sînt grupate în mai multe cicluri: „Din vremea strămoșilor românilor”, „Despre luptele împotriva cotorpitorilor” (Din vremea tătarilor, Din vremea turcilor vrăjmași), „Despre domni drepti, viteji apărători ai țării și poporului”, „Despre domni și boieri răi, hrăpăreți, îngimfați și proști, lipsiți de însemnătate”, „Despre haiduci” etc. Legende sînt alese din „O samă de cuvinte” de I. Neculce sau din culegerile lui Petre Ispirescu, Pop-Reteganu, Ovid Densusianu, Chirileanu și T. Simion, S.F.I. Marian și alții. O carte deosebit de educativă și de instructivă, care e bine să-și găsească locul în bibliotecile copiilor.

Legende le interesează îndeosebi pe elevii din clasele în care se studiază literatura veche și modernă.

Zorina REGMAN

● AVRAM SPINEANU — București:

Articolul dumneavoastră a sosit la redacție după ce a fost trimis la tipar cel intitulat „Cum scriu copiii” de conf. univ. Alex. Tohăneanu. Am reținut totuși din cele scrise de dumneavoastră problemele pe care nu le-a abordat autorul articolului citat, pentru a le face loc în unul din numerele viitoare, la „Paginile scrise de cititori”.

● **VL. BRĂDESCU** — București: „Diversivmentul” dumneavoastră „entomologic” — e ceva mai mult decît un simplu... *divertissement*: l-am reținut pentru a-l publica într-unul din numerele noastre viitoare.

● **STĂNILĂ SOCRATE** — Lipova. Articolul dv. tratează o problemă interesantă — aceea a vizitelor învățătorilor și profesorilor-diriginți la domiciliul elevilor. Totuși nu putem să-l publicăm deoarece cuprinde numai indicații teoretice. Pe noi ne-ar fi interesat să vedem cum, călăuzit de aceste principii, ați lucrat dv. ca diriginte, să arătați cum ați încercat să soluționați situațiile aflate în diferitele familii și la ce rezultate ați ajuns pentru a da sugestii concrete și altora. În orice caz, pentru revista noastră este util să arătați cum s-a făcut relația diriginte-familie și cu ce rezultate.

Reveniți cu material mai concret.

Poșta redacției

● **MIHNEA VASILE** — Iași. Revista noastră nu publică piese de teatru. Unele aspecte ale vieții adolescenților, surprinse de dumneavoastră, sînt caracteristice și ar fi putut forma obiectul unui articol (anchetă, schiță, reportaj). Tratați problemele în modalitățile pe care le folosește revista noastră.

● **GEORGESCU AP.** — București. Cele două schițe trimise ne interesează ca problematică. O să vedem ce se poate face.

● **ÎNV. I.V. BERCA** — Com. Vladimir, raionul Gilort: Articolul „Pe marginea unei anchete” a fost reținut de redacție, în vederea publicării lui la „Paginile scrise de cititori”.

● **AUREL BALABAN** — Pitești: Am primit cele două „materiale”, care dovedesc deocamdată doar marea dumneavoastră dragoste pentru probleme ale „profilului revistei”, „Colocvii”, cum ne scrieți.

Lucruri comune, ca: „Familia la poporul nostru a fost în toate timpurile un monument și o instituție sacră, iar creșterea și ridicarea copiilor la un nivel de viață cît

mai ridicat, a fost un ideal permanent” sînt generalități, nici calde nici reci, nici corecte nici incorecte, dar care nu folosesc nimănui și de care va trebui să vă feriți în viitor, dacă țineți cu tot dinadinsul să comunicați ceva altora, prin scris.

● **MAFTEI ELENA**, com Beclean: Am primit articolul „Lupta pentru noua societate” (urmare). Mai interesantă ni s-a părut analiza prieteniei dintre Creangă și Eminescu, decît considerațiile pedagogice pe marginea acestui caz, însă totul e scris sub nivelul publicabil. Supravegheați-vă stilul: scrieți concis, nu scăpați din vedere problema centrală (în cazul nostru noua societate) și feriți-vă de banalități, și în general, urmați recomandările noastre din numărul nostru anterior — și, mai trimiteti.

● **V. TIRANA** — După cum ați văzut, în ultimele numere ale revistei noastre am publicat și un mic dicționar pedagogic care treptat se va referi la diferiți termeni folosiți în pedagogie și psihologie. Uneori cuvintele mai greu de înțeles sînt explicate și în subsolul paginii.

Materialul pe care ni l-ați trimis are unele calități: cazul relatat este descris cu căldură și cu o anumită ușurință în exprimare. Dar e prea particular pentru a putea fi generalizat.

Prezența permanentă a mamei, de obicei casnică, și, adesea, a bunicii, motivată de condițiile grele de locuit din Japonia de azi care-i obligă să stea în continuare împreună cu tînăra pereche, învăluie primii ani ai copilului japonez într-un cocon protector. Copilul e înțarcat tîrziu, doarme în aceeași cameră cu părinții, e purtat de mamă în spate atîrnat într-o fișie de pînză înnodată în față, este înconjurat permanent de grija acesteia, socotită, pe bună dreptate, printre cele mai bune mame din lume. În îngheșuiala marilor aglomerări urbane, ocazii pentru a lua contactul cu natura sînt rare și lumea copilului e în mare măsură limitată de pereții casei și de mediul familial. Preocuparea neîncetată a japonezului pentru igienă și bunele maniere fac ca mamele să privească în general cu neîncredere ideea de a lăsa copiii să se hîrjonească liber, pe stradă, cu alții de vîrsta lor, să zburde vara în picioarele goale, cu capul descoperit. La rîndul ei, grădinița minusculă de lîngă casă, mîndria familiei, este mai de grabă un obiect de contemplație și de plăcere estetică decît teren de joacă. Nu e loc în îngheșuiala casei nici pentru micile animale domestice care încălzesc viața copiilor europeni — un cățel, o pisică, un iepuraș.

Aspectele educației copilului nu exclud însă tradiționala austeritate japoneză. Ca și alți membri ai familiei, copilul doarme pe jos, pe o saltea subțire pusă pe o rogojină „tatami”, cu capul pe un fel de sul tare în loc de pernă, suportă stoic frigul iernii japoneze, destul de aspră, în căsuța cu pereți subțiri, lipsită de sobă și încălzită de multe ori doar cu ajutorul unui „kotatsu” — un vas cu tăciuni așezat în mijlocul camerei, în jurul căruia familia japoneză își petrece zilele geroase.

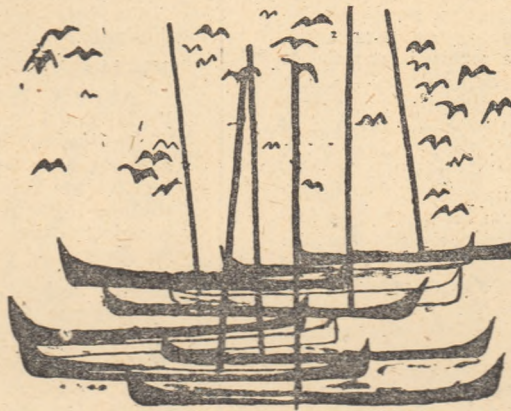
Din fragedă copilărie, copilul japonez capătă numeroase deprinderi bune, printre care: igiena corporală meticuloasă și obiceiul de a se îmbăia zilnic, respectul față de mîncare, moștenit din trecutul Japoniei sărace și izolate de lume — nu se admit mofturi la masă, totul se mîncă pînă la ultima fărîmătură — o manieră politicoasă, deși reținută, în relațiile cu cei din jur. În același timp, copilului i se inculcă de timpuriu un ascuțit simț al relațiilor sociale începînd cu raporturile sale cu ceilalți membri ai familiei.

Șotiile copilului depășesc rar o anumită limită dincolo de care intervine tatăl ce mai păstrează încă, în familia japoneză, autoritatea tradițională, necontestată, de stăpîn al casei. De mic, copilul e învățat să-i poarte respect și să-l inoportuneze cît mai puțin. Dealtfel nici nu i se oferă multe ocazii s-o facă. Greutățile traficului în marile aglomerări urbane îl obligă pe tată să plece devreme de acasă și să se întoarcă tîrziu. Viața socială a părinților se desfășoară separat într-o familie japoneză tradiționalistă. Sînt rare vizitele primite acasă în familie și puține ocaziile cînd soțul și soția ies împreună în oraș. În timp ce mama rămîne acasă, tatăl se întîlnește cu prietenii lui afară, la restaurant, se duce singur la club, la sport, are dese întîlniri de afaceri, în localuri, plătite de societatea sa. „Cutremurul, trăsnetul, focul și tatăl” enumeră în ordine un proverb japonez, lucrurile de care copilul trebuie să se teamă cel mai mult. În consecință, deși cazurile de violență fizică sînt rare în familiile japoneze, simpla amenințare cu intervenția tatălui este suficientă, în majoritatea cazurilor, să potolească chiar și cea mai turbulentă odrasla.

Raporturile dintre frați și surori sînt marcate de asemenea de un întreg complex de percepțe și reguli de comportare menite să asigure o poziție privilegiată băieților și una subordonată fetelor. Acestea din urmă sînt pregătite pentru rolul de soție și mamă care va avea grija gospodăriei și a copiilor, îl va secunda și-l va servi cu modestie pe soțul ei și va căuta să facă tuturor din casă viața agreabilă prin maniere delicate și cultivarea neîncetată a frumosului.

Însăși limba pe care o vorbesc fetele este diferită de aceea a băieților, cuprinzînd unele cuvinte care nu sînt utilizate de celălalt sex, cu eliminarea altora socotite nepotrivit de aspre, caracterizată fiind printr-un mod de exprimare deosebit, cu folosirea din abundență a sufixelor de politețe specifice care joacă un rol foarte important în limba japoneză. În poveștile ei, mama dă fetelor ca exemplu modestia, fidelitatea, devotamentul eroinelor din trecut, băieților faptele de arme, curajul, dîrzenia samurailor. Fetele sînt învățate să se incline în fața autorității băiatului, adresîndu-i-se în termeni de respect pe care el nu-i folosește față de ele, să-și ia asupra lor treburile gospodărești ce i-ar reveni în mod normal lui. Pînă și ordinea la baie este aceea a bărbaților întîi,

DESPRE EDUCAȚIA COPILULUI ÎN JAPONIA

inclusiv băiatul mezin, urmînd apoi femeile începînd cu mama. Există o sărbătoare proprie a fetelor — a treia zi din cea de a 3-a lună a anului — intimă și plină de gingășie. Aceea a băieților însă, în a 5-a zi din cea de a 5-a lună, considerată sărbătoare națională, este ziua exuberanței, a veseliei fără frîu, a focurilor de artificii, a zmeelor lansate în înaltul cerului, a peștilor din hîrtie atîrnate cu mîndrie în fața casei, după numărul băieților.

În întreg procesul acestei educații atît de diferențiate, după sexe, trebuie ținut seama însă, de faptul că, deși pusă într-o poziție de subordonare din punct de vedere al concepției noastre europene, fata nu este crescută în sentimentul inferiorității absolute față de bărbat, cum este cazul în anumite societăți înapoiate orientale, musulmane, sau chiar bigot catolice, ci ca o ființă care îndeplinește în societate un rol important, chiar dacă profund deosebit de acel al bărbatului. Acest rol presupune calități sufletești cu nimic mai prejos decît ale acestuia, ca: fidelitatea, simțul onoarei, curajul moral și rezistența în fața suferințelor, diferit fiind doar modul lor de manifestare, cu pronunțat caracter de pasivitate din partea fetelor.

Intrarea în școală reprezintă pentru micul japonez un moment de ruptură cu copilăria, mult mai accentuat decît în țările noastre. Sistemul de învățămînt obligator cuprinde școala elementară de 6 ani și gimnaziul de 3 ani. Urmează liceul de 3 ani și instituțiile de învățămînt superior. Faptul că locul pe care-l va ocupa absolventul în societate depinde, în foarte mare măsură, de locul său în promoție și de calitatea școlii care a eliberat diploma, face ca învățătura să fie privită cu multă seriozitate atît de elevi cît și de părinți. Se învață intens, cu o aplicație specific japoneză, 4 ore dimineața și 2 după amiază cu pauză pentru prînz care se ia, de obicei, la școală. 40% din elevi au meditații care-i ajută să pășească pragul dintre gimnaziu și liceu (67% din absolvenții gimnaziilor sînt admiși în licee) și să intre în instituțiile superioare de învățămînt (21% din absolvenții liceelor urmează facultatea).

Programul de învățătură încărcat, ca și îngheșuiala specifică orașelor japoneze, fac ca sportul să nu ocupe în viața tineretului japonez un loc atît de important ca în aceea a tinerilor europeni sau americani. Printre sporturile care ar putea fi considerate de masă, figurează cele de interior și base-bal-ul, importat din America, cu decenii în urmă, dar devenit între timp un adevărat sport

național, pe care copiii îl joacă pe stradă ca fotbalul la noi. În schimb, televiziunea cu cele 25.000.000 de aparate și 8 canale dintre care 2 în culori este prezentă practic în fiecare familie japoneză.

Școala japoneză este modernă. Creată pe ruinele vechiului sistem de învățămînt al Japoniei imperiale, ea a luat ca model de organizare, metode pedagogice, material didactic, tot ce e mai avansat în domeniul educației pe plan mondial. Au fost eliminate practicile pedagogice retrograde, a dispărut educația în spiritul divinizării împăratului, a supunerii necondiționate față de superiori, glorificarea Japoniei medievale, cultivarea militarismului. Faptul că întreg personalul de învățămînt este cuprins într-una din cele mai puternice Uniuni sindicale, cu orientare în general progresistă, a făcut ca spiritul democratic care a animat inițial noua școală, să se mențină în continuare, cu toată presiunea în sens conservator care a început să se manifeste ulterior în viața publică japoneză.

Copilul, educat în mediul familial, mai mult sau mai puțin tradiționalist, se ciocnește în școală cu un tip de relații diferit care nu pot să nu genereze o anumită tensiune în psihicul lui. Învățămîntul este mixt, atitudinea profesorilor față de fete și băieți este riguros aceeași — fetele se dovedesc că nu sînt cu nimic inferioare băieților la învățătură — ceea ce pune la grea încercare superioritatea apriorică a băiatului. Faptul că uniforma, foarte sobră, de culoare neagră, este obligatorie și unică pentru toți cei ce învață, începînd cu primul an al școlii elementare și pînă la absolvirea facultății, ca și faptul că locurile în școala elementară și gimnaziu se completează exclusiv din cartierul în care se află ea situată, contribuie la estomparea conștiinței poziției sociale a elevilor. Comportarea copilului în clasă este, în general, destul de liberă, profesorul uzînd doar în cazuri excepționale de constrîngere, fără să apeleze niciodată la pedepsele corporale care sînt strict interzise. Ce e drept, și copiii japonezi, deși zburdalnici ca orice copii, urmează în general principiul inculcat în cei 7 ani de acasă: „poartă-te în așa fel încît comportarea ta să nu-i deranjeze pe alții”, ceea ce ușurează mult sarcina pedagogului și face ca clasele neobișnuit de încărcate, cuprinzînd pînă la 50 și chiar 70 de elevi, să poată fi stăpînite. Sistemul de notare este deosebit de cel european: el se face nu prin comparație cu ceilalți copii, ceea ce se consideră că ar putea genera un sentiment de inferioritate la cei mai puțin dotați, ci prin marcarea evoluției fiecărui față de propriile sale realizări din trecut. Se urmărește nu atît asimilarea datelor cît capacitatea de analiză și de orientare proprie, copiii fiind puși să îndeplinească încă din primele clase mici anchete sociologice, să ia interviuri, să scrie articole în jurnalele lor de clasă și de școală.

Pentru rezolvarea problemelor lor interne, școlarii au așa zisele „Comitete de autogovernare” (Jichikai) ai căror președinți fac parte din comitetul de școală. Alegerea acestor comitete se face pe baza „electorală”, fiecare candidat expunîndu-și programul de realizări și calea de a le îndeplini. Dirigintii sprijină aceste comitete fără să se amestece însă direct în activitatea lor.

În ultimele clase ale școlii elementare, intervine în viața copilului japonez un al doilea moment de tensiune. Este perioada cînd, atît în familie, cît și în relațiile sale sociale, băiatul capătă un statut de bărbat cu toate prerogativele și îndatoririle ce i le conferă acesta, moment de cumpănă între influența școlii și a factorilor progresiști din viața Japoniei și presiunea conservatorismului care domină încă viața internă a unei bune părți a societății. O parte a adolescenților, continuînd să privească școala sub aspect strict utilitar ca mijloc de a căpăta un „standing” material și social, reintră în ceea ce privește viața lor personală pe făgașul tradiționalismului. Pentru alții e momentul să se avînte spre orizonturile noi ale relațiilor ce domnesc într-o societate modernă. Același proces, marcat însă printr-o tensiune deseori de-a dreptul dramatică, este caracteristic și fetelor care în efortul lor de emancipare au de înfruntat o rezistență mult mai mare din partea vechii societăți. Am văzut pe străzile Tokyo-ului perechi în uniformă școlară, el ținînd fata grijuliu de umeri și apărînd-o cu pulpana hainei de vîntul rece fără ca lumea să întoarcă capul după ei cum mi s-a spus că se întîmpla doar cu cîțiva ani în urmă. Am întîlnit însă și alte perechi în care băiatul mergea înainte slobod, iar fata îl urma cu un pas în urmă, cărînd de toate. Mi s-a afirmat că nu ele reprezintă azi majoritatea.

CUPRINSUL

GRIGORE HAGIU:

Uriaşul de la Dunăre

URSULA ŞCHIOPU:

Aspiraţii şi posibilităţi

VALERIU CEAUŞU:

Demnitatea în dezbaterile adolescenţilor

FLORIAN POTRA:

Fondul primordial

CONSTANTIN IONESCU-BUJOR:

Personalitatea educatorului

VALERIU PAPAHAĞI:

Don Quijote de la Mancha

AUREL APACHIŢEI

VALENTINA FILIPESCU

AURELIA TURCU

MARIA MINEA

MIRCEA GRUMĂZESCU

ION IONESCU

AL. DECULESCU:

Zgomotul, duşman al copilului

ALEXANDRU TOHĂNEANU:

Cum scriu copiii?

PAUL POPESCU-NEVEANU:

Cunoaşterea copilului de vîrstă şcolară de către părinţi

MIRCEA SÎNTIMBREANU:

Carte poştală pe adresa părinţilor — Şurubul

TUDOR ARGHEZI:

Vîrsta fericită

TAMARA OLTEANU-ROMANIUC:

Copilul dumneavoastră este timid?

ROMULUS ZAHARIA:

O morală universală:

Bunul simţ

VALERIU RĂPEANU:

Teatrul şi educaţia tineretului

E. ELIAN:

George Enescu

AL. ŞIPERCO:

Despre educaţia copilului în Japonia

COLOCVII CU CITITORII, PAGINI SCRISE DE CITITORI, CRONICI, MARGINALII, MICA BIBLIOGRAFIE „COLOCVII”, MIC DICŢIONAR PSIHO-PEDAGOGIC, RECOMANDĂRI DE CĂRŢI PE VÎRSTE ŞCOLARE, MERIDIANE, POŞTA REDACŢIEI.

Reproduceri după lucrări de PICASSO, COSTIN IOANID, I. VLAD, IULIAN OLARIU, OCTAV GRIGORESCU, OLGA CIZEK, MONICA DAMADIAN.

Fotografii de DAN GRIGORESCU, NICU VASILE, GH. VINŢILĂ

COLOCVII

DESPRE ŞCOALĂ, FAMILIE ŞI SOCIETATE

Revistă lunară editată de Ministerul Învăţămîntului

COLEGIUL DE REDACŢIE: CONST. ARSENE, înv. emerit, Piteşti; ION ASZODY, publicist; Dr. OCT. BERLOGEA; BIANCA BRATU, lector univ.; TATIANA CAZACU-SLAMA, psiholog; SABINA CONSTANTIN, vicepreşedintă a Sfatului popular regional Cluj; GH. DIACONU, dir. Şcolii profesionale „Griviţa Roşie”, Bucureşti; AL. GEORGESCU, dir. Editurii tineretului; EMIL GIURGIUCA, prof. emerit (redactor şef); CRISTINA GOGA, dir. Casa de copii nr. 2, Bucureşti; MARIA IACOBESCU, dir. Şcolii pedagogice, Bacău; I. MAŢEI, sociolog; Conf. Dr. IOAN MÔRARU; LIDIA NICULESCU-MIZIL; LUCIA OLTEANU red. şef al publicaţiilor pentru copii; VERONICA PORUMBACU; STELA PREDESCU, prof.; M. RAŢIU, prof.; Conf. univ. dr. URSULA ŞCHIOPU; ECATERINA TIRCA, educatoare; RADU TUDORAN; PETRU VINŢILĂ (redactor şef adj.); ERWIN WILK, profesor, Bucureşti.

Prezentarea grafică de CONSTANTIN BIVOLARU

• EXCURSII • VACANŢE • DRUMETII • PRIN O.N.T. • EXCURSII •

VESTIGII ISTORICE • MONUMENTE DE ARTĂ

• FRUMUSEŢI ŞI CURIOSITĂŢI ALE NATURII

• REALIZĂRI DE PRESTIGIU ALE PATRIEI

NOASTRE • LE PUTEŢI CUNOAŞTE

PRIN

EXCURSII

TABERE

DRUMETII

VIZITE

TURUL ORAŞELOR

ITINERARI LA CERERE

ORGANIZATE

PRIN

O.N.T.

Informaţii — înscrieri —

La Agenţiile şi Filialele O.N.T. din toată ţara

• VACANŢE • DRUMETII • PRIN O.N.T. • EXCURSII •

COOPERATIVA „CHIMICA” BUCUREŞTI.

Cal. Şerban Vodă 22—24

Telefon: 23 77 41; 23 40 67

produce şi livrează unităţilor din comerţul de stat
şi cooperatist:

● **CARPETIN** — soluţie pentru curăţat covoare, tapiserie etc.

● **VITRO** — lichid pentru curăţat geamuri şi oglinzi.

● **BATISTE DEZINFECTANTE** — hîrtie impregnată, se foloseşte în scopuri igienice.

● **MASA GALBENĂ DE TURNARE ELECTRO-IZOLANTE** — dielectric pentru cutiile de funcţionare a cablurilor electrice.

● **LUMINĂRI** — albe de parafină în pachete de 1 kg

● **SEPTOL** — soluţie dezinfectantă de uz extern are acţiune bactericidă şi odorizantă. Se foloseşte ca dezinfectant în unităţile de frizerie, manichiură, pedichiură.

nu numai pentru copii ....

ci și pentru adulți se recomandă consum zilnic de

LAPTE ȘI PRODUSE LACTATE

Conținând proteine, grăsimi, zaharuri, vitamine și substanțe minerale în proporții potrivite nevoilor organismului, LAPTELE și derivatele acestuia nu pot lipsi dintr-o alimentație rațională.

Sortimentele preferate le găsiți la

MAGAZINELE COOPERATIVELOR DE CONSUM, aprovizionate zilnic cu lapte și produse lactate.

Intreprinderi și instituții!

Librăria cooperăției de consum

„CARTEA PRIN POȘTĂ”

din București str. Sergent Nuțu Ion nr. 8-12

livrează cărți pentru biblioteci, cu plata prin virament.

La cerere, librăria trimite gratuit materiale de informare bibliografică.

Citiți și răspândiți revista

COLOCVII

despre școală, familie și societate

Profesori — diriginți, popularizați revista noastră la întilnirile și lectoratele cu părinții.!

PATURI PLIANTE PENTRU COPII

se pot procura permanent prin unitățile O.C.L. MOBILA București din:

- str. 30 Decembrie nr. 52 („Apartamentul“)
- str. Alexandru Sahia 31
- bd. 1848 nr. 18

NOU • NOU • NOU

ECONOMIȘI TIMP ȘI BANI

O simplă carte poștală adresată Secției „COMERȚUL PRIN COLETĂRIE” a cooperăției de consum din str. Serg. Nuțu Ion 8-12 raion V. I. Lenin București și .....

..... PRIMIȚI LA DOMICILIU prin COLET POȘTAL mărfurile solicitate. PLATA se face la primirea coletului.

La cerere vi se trimite GRATUIT lista mărfurilor care se pot expedia la domiciliu.